

T.C.

UŞAK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YEREL YÖNETİMLERİN SOSYAL YARDIM VE SOSYAL HİZMET

UYGULAMALARI

UŞAK BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ümran ÜNVER

UŞAK - 2019

T.C.

UŞAK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**YEREL YÖNETİMLERİN SOSYAL YARDIM VE SOSYAL HİZMET
UYGULAMALARI**

UŞAK BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Hazırlayan

Ümran ÜNVER

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman:

Dr. Öğr. Üyesi Zuhal ÖNEZ ÇETİN

UŞAK- 2019

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

YEREL YÖNETİMLERİN SOSYAL YARDIM VE SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

UŞAK BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Ümran ÜNVER

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Sosyal Bilimler Enstitüsü Uşak Üniversitesi, Ağustos 2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Zuhal ÖNEZ ÇETİN

Sosyal yardım ve hizmetler sosyal devlet ilkesinin gereğidir. Bu yardımlar da sosyal politikanın aracı olarak kabul edilir. Merkezi yönetimin yerel yönetimlerde sosyal politika uygulayıcısı ise yerel yönetimlerdir. Bu sistemin yerel yönetimlerde işlevsel olmasının nedeni ise yereldeki ihtiyacı ve o belde yaşayan halkın ekonomik seviyesini takip etme noktasında yerel yönetimler daha avantajlı olduğundan sosyal politikalar yerel yönetimler tarafından daha etkili hayata geçirilmektedir.

Yerel yönetimlerin sosyal belediyecilik anlayışı engelli ve yaşlı bireylerin bakımı, dezavantajlı çocuk ya da diğer bireylerin korunması ve ihtiyaçlarının karşılanması, kadın sığınma evlerinin kurulması, gıda ve yakacak yardımlarının yapılması, eğitim, spor, kültür ve sanat etkinlikleri için kültür ve spor merkezlerinin açılması, kütüphane ve müze hizmetleri, kültürel geziler, sinema ve tiyatro etkinlikleri gibi birçok alanda hizmet götürülerek sosyal adalet, eşitsizliklerin giderilmesi ve toplum toplumsal refahın sağlanmasına aracı olmalıdır.

Tez çalışması, Uşak Belediyesi'nin sosyal belediyeçilik alanındaki etkinliklerini incelemeyi ve belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerini ele alarak sosyal belediyeçiliğe yönelik çalışmalarını ortaya koymayı amaçlamıştır.

Tez çalışması dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sosyal politika bilim dalına ilişkin genel bilgiler, yerel yönetim olgusu, yerel yönetimlerin tarihçesi ve sosyal belediyeçiliğin kavramsal boyutu ve sosyal yardımlar ele alınıp incelenmiştir. İkinci bölümde araştırmanın yapıldığı Uşak Belediyesi ile ilgili genel bilgiler, araştırmanın yöntemi ve veriler anlatılmıştır. Üçüncü bölümde ise analiz bulgularına ve yorumlamalara yer verilmiş, son bölümde sonuç ve öneriler yer almaktadır.

Anahtar kelimeler: *Yerel Yönetimler, Uşak Belediyesi, Sosyal Yardım ve Hizmetler, Sosyal Belediyeçilik*

ABSTRACT

SOCIAL ASSISTANCE AND SOCIAL SERVICE APPLICATIONS OF LOCAL
GOVERNMENTS UŞAK MUNICIPALITY EXAMPLE

Ümran ÜNVER

Department of Public Administration

Social Sciences Institutes Uşak University, August 2019

Advisor: Assistant Prof. Dr. Zuhal ÖNEZ ÇETİN

Social assistance and services are required by the principle of social state. These benefits are also considered as a tool of social policy. The central government's social policy implementers in local governments are local governments. The reason why this system is functional in local administrations is that local governments are more advantageous in terms of monitoring the local needs and the economic level of the people living in that town, and social policies are implemented more effectively by local governments.

The understanding of social municipalities of local administrations is the care of disabled and elderly individuals, protection of disadvantaged children or other individuals and meeting their needs, establishment of women's shelters, provision of food and fuel aid, opening of culture and sports centers for education, sports, culture and art activities, library and services in many areas such as museum services, cultural tours, cinema and theater activities should be carried out and social justice should be eliminated and inequalities should be mediated to ensure social welfare.

The thesis aimed to examine the activities of Uşak Municipality in the field of social municipality and to reveal the activities of the municipality by addressing the social assistance and services of the municipality.

The thesis consists of four chapters. In the first part, general information about social policy, the phenomenon of local government, the history of local

governments and the conceptual dimension of social municipality and social aids are examined and examined. In the second section, general information about the Uşak Municipality where the research is conducted, the method and data of the research are explained. In the third part, analysis findings and interpretations are given and in the last part, results and suggestions are given.

Keywords: *Local Government, Uşak Municipality, Social Assistance and Services, Social Municipality*

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Kamu Yönetimi Ana Bilim/Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Programı 134011002 No'lu öğrencisi Ümran ÜNVER'in "Yerel Yönetimlerin Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Uygulamaları Uşak Belediyesi Örneği" adlı tezi 29/08/2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans Tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi Zuhal ÇETİN ÖNEZ	
Üye	Doç.Dr. Fulya AKYILDIZ	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Onur KULAÇ	

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Çalışmamın hazırlanma sürecinde, konuların geliştirilmesi, çalışmanın her konuda en doğru şekilde yazılması için benimle birlikte titiz bir çalışma yürüten, benden desteğini, sabrını ve bilgisini esirgemeyen Danışman hocalarım, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Zuhâl ÖNEZ ÇETİN'e, Dr. Öğr. Üyesi Onur KULAÇ'a ve Doç. Dr. Fulya AKYILDIZ'a; devamlı fikir alışverişinde bulunduğum bölüm arkadaşım Berna SELVİ'ye, alan çalışmasının her aşmasında yanımda olan arkadaşlarım Gürkan UĞRASIZ ve Ali ERBİL'e, benden her daim emeğini ve desteğini esirgemeyen anne ve babama teşekkürü bir borç bilirim.

Ümran ÜNVER

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Ümran ÜNVER
Doğum Yeri ve Tarihi : Uşak 15/09/1982
Lisans Öğretimi : Afyon Kocatepe Üniversitesi/Kamu Yönetimi
Yüksek Lisans Öğretimi : Uşak Üniversitesi (Devam)
Bildiği Yabancı Diller :-
Bilimsel Faaliyetleri :-

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : Uşak PTT Başmüdürlüğü
Projeler :-

İletişim

e-posta adresi :umranunver@hotmail.com

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ.....	iv
ABSTRACT	Error! Bookmark not defined.
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	Error! Bookmark not defined.
ÖNSÖZ.....	ix
ÖZGEÇMİŞ	x
İÇİNDEKİLER.....	xi
TABLolar LİSTESİ	xv
GİRİŞ	17
BİRİNCİ BÖLÜM.....	22
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	22
1.1. Sosyal Politika Hakkında Açıklamalar	22
1.1.1. Sosyal Politika ve İlişkili Kavramların Tanımları	22
1.1.2. Sosyal Politikanın Amacı.....	26
1.1.3. Sosyal Politikanın Araçları	28
1.3.1.1. Dar Anlamda Sosyal Politika Araçları	29
1.3.1.2. Geniş Anlamda Sosyal Politika Araçları.....	32
1.3.1.3. Kollektif Kendi Kendine Yardım Araçları.....	35
1.2. Sosyal Politikanın Tarihçesi	36
1.2.1. Dünyada Sosyal Politikanın Gelişimi.....	20
1.2.1.1. Dünya’da Sanayi Devrimi Öncesi Dönemde Sosyal Politika....	21
1.2.1.2. Dünya’da Sanayi Devrimi Sonrası Dönemde Sosyal Politika...38	
1.2.2. Türkiye’de Sosyal Politikanın Gelişimi.....	24

1.2.2.1. Türkiye’de Cumhuriyet Öncesi Dönemde Sosyal Politika	40
1.2.2.2. Türkiye’de Cumhuriyet Sonrası Dönemde Sosyal Politika	45
1.3. Yerel Yönetimler	52
1.3.1. Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi	52
1.3.2. Yerel Yönetimlerin Temel Özellikleri	57
1.3.3 Türkiye’de Yerel Yönetim Birimleri	58
1.3.3.1. İl Özel İdareleri	58
1.3.3.2. Köyler	61
1.3.3.3. Belediyeler	62
1.3.4. Yerel Yönetimlerde Sosyal Politikanın Önemi ve Yerelleşmesi ..	64
1.3.5. Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Araçları	65
1.4. Bir Yerel Yönetim Kurumu Olarak Belediyeler Ve Sosyal Belediyecilik	68
1.4.1. Sosyal Belediyecilik Anlayışının Temeli: Sosyal Devlet	68
1.4.2. Sosyal Belediyeciliğin Tanımı	69
1.4.3. Sosyal Belediyeciliğin Tarihçesi	70
1.4.4. Yerel Yönetimlerde Dönüşüm Yeni Belediyecilik Anlayışı: Sosyal Belediyecilik ve Sosyal Belediyecilik Fonksiyonları	73
1.4.5. Sosyal Belediyeciliğin Kanunlardaki Yeri	Error! Bookmark not defined.
1.5. Belediyelerin Sosyal Belediyecilik Hizmet Alanları	ET ALANLARI 78
1.5.1. Çocuklar ve Gençler İçin Yapılan Sosyal Belediyecilik Hizmetleri	78
1.5.2. Yaşlılar ve Engelliler İçin Yapılan Sosyal Belediyecilik Hizmetleri	79
1.5.3. Kadınlar İçin Yapılan Sosyal Belediyecilik Hizmetleri.....	79
1.5.4. Sağlık Hizmetleri Alanında Yapılan Sosyal Belediyecilik Hizmetleri	79

1.5.5. Kültürel ve Sportif Alanda Yapılan Sosyal Belediyecilik Hizmetleri	805
1.5.6. Eğitim Alanında Yapılan Sosyal Belediyecilik Hizmetleri	80
İKİNCİ BÖLÜM	81
ALAN ARAŞTIRMASI	81
2.1. Uşak İli ile ilgili Bilgiler.....	81
2.2. Uşak Belediyesi İle İlgili Bilgiler	81
2.3. Uşak Belediyesi Sosyal Belediyecilik Faaliyetleri	82
2.4. Alan Araştırması Hakkında Açıklamalar	83
2.4.1. Araştırmanın Amacı.....	83
2.4.2. Araştırmanın Önemi.....	85
2.4.3. Araştırmanın Modeli	85
2.4.4. Evren ve Örneklem	85
2.4.5. Veriler ve Toplanması.....	86
2.4.6. Veri Toplama Araçları	87
2.4.6.1. Kişisel Bilgi Formu	87
2.4.6.2. Görüşme Formu.....	87
2.4.6.3. Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formu	87
2.5. Verilerin Analizi	90
2.5.1. Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formu Analizi.....	90
2.5.2. Görüşme Formu Analizi	80
2.6. Bulgular ve Yorumlar	94
2.6.1. Genel Bilgiler	Error! Bookmark not defined.
2.6.2. Anlamlılık Analizleri	Error! Bookmark not defined.
2.6.3. Görüşme Formu Analizleri	Error! Bookmark not defined.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	Error! Bookmark not defined.
SONUÇ VE ÖNERİLER	128
3.1. Sonuç	128
3.2. Öneriler.....	135
KAYNAKÇA	137
EKLER	148

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Sosyal Politikanın Dar ve Geniş Anlamda Amaçları ve Araçları.....	35
Tablo 2. Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formuna İlişkin Faktör Analizi Sonuçları.....	88
Tablo 3. Maddelere Ait Faktör Yük Değerlerini Gösteren Model Matrisi	89
Tablo 4. Cinsiyet, Ev Sahibi Olma Durumu, Sosyal Yardım Alma Durumu ve Evde Bakıma Muhtaç Biri Olma Durumu Değişkenlerine Ait Basıklık ve Çarpıklık Değerleri.....	90
Tablo 5. Yaş, Eğitim Düzeyi, Medeni Durum, Aile Birey Sayısı, Aile Gelir Düzeyi, Sosyal Yardım ve Hizmetler Konusunda En Başarılı Kurum ve Çocuk Sayısı Değişkenlerine Ait Basıklık ve Çarpıklık Değerleri	91
Tablo 6. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	94
Tablo 7. Katılımcıların Yaşlarına Göre Dağılımı	94
Tablo 8. Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı	95
Tablo 9. Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı	95
Tablo 10. Katılımcıların Mesleklerine Göre Dağılımı	95
Tablo 11. Katılımcıların Eşlerinin Mesleklerine Göre Dağılımı	96
Tablo 12. Katılımcıların Aile Birey Sayılarına Göre Dağılımı.....	96
Tablo 13. Katılımcıların Ailelerinde Bakıma Muhtaç Kişi Dağılımı	97
Tablo 14. Katılımcıların Ailelerindeki Gelir Getiren Birey Sayılarına Göre Dağılımı	97
Tablo 15. Katılımcıların Aile Gelir Düzeylerine Göre Dağılımı	98
Tablo 16. Evli veya Daha Önce Evlenmiş Katılımcıların Çocuk Sayısına Göre Dağılımı	98
Tablo 17. Evli veya Daha Önce Evlenmiş Katılımcıların Okuyan Çocuk Sayısına Göre Dağılımı	99
Tablo 18. Katılımcıların Sosyal Güvenlik Durumuna Göre Dağılımı	99
Tablo 19. Katılımcıların Ev Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı	100
Tablo 20. Ev Sahibi Olmayan Katılımcıların Kira Bedeline Göre Dağılımı	100
Tablo 21. Katılımcıların Sosyal Yardım Alma Durumuna Göre Dağılımı	100
Tablo 22. Katılımcıların Yardım Aldıkları Kuruluşlara Göre Dağılımı	101
Tablo 23. Sosyal Yardım Alan Katılımcıların Sosyal Yardım Alma Yılına Göre Dağılımı	101
Tablo 24. Katılımcıların Düzenli Sosyal Yardım Alma Durumuna Göre Dağılımı	101
Tablo 25. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Konusunda En Başarılı Gördüğü Kurum	102
Tablo 26. Katılımcıların Sosyal Yardım Talep Türüne Göre Dağılımı	102
Tablo 27. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetlerine Yönelik Algı Düzeyleri.	103
Tablo 28. Katılımcıların Anket Maddelerine Verdikleri Yanıtlara Dair Frekans ve Yüzde Bilgileri.....	104
Tablo 29. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	111
Tablo 30. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Yaşa Göre Karşılaştırılması	111
Tablo 31. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması	112

Tablo 32. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması	112
Tablo 33. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Mesleklerine Göre Karşılaştırılması	113
Tablo 34. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Eş Mesleklerine Göre Karşılaştırılması	113
Tablo 35. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Aile Birey Sayısına Göre Karşılaştırılması	114
Tablo 36. Katılımcıların Sosyal yardım ve Hizmetler Algısının Aile de Bakıma Muhtaç Kişi Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	114
Tablo 37. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Gelir Getiren Kişi Sayısına Göre Karşılaştırılması.....	115
Tablo 38. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Aile Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması	115
Tablo 39. Daha Önce Evlenmiş veya Evli Olan Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılması	116
Tablo 40. Daha Önce Evlenmiş veya Evli Olan Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Okuyan Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılması.....	116
Tablo 41. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Sosyal Güvencelerine Göre Karşılaştırılması	117
Tablo 42. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Ev Sahibi Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması	117
Tablo 43. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Kira Bedeline Göre Karşılaştırılması	118
Tablo 44. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Sosyal Yardım Alma Durumuna Göre Karşılaştırılması	118
Tablo 45. Sosyal Yardım Alan Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Sosyal Yardım Alma Sürelerine Göre Karşılaştırılması	118
Tablo 46. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Sosyal Yardım ve Hizmetler Konusunda En Başarılı Kurum Sorusuna Verdikleri Yanıtı Göre Karşılaştırılması	119
Tablo 47. Asker Aile Yardım İstatistikleri.....	120
Tablo 48. Aile ve Gençlik Danışmanlık Merkezi İstatistikleri	121
Tablo 49. Gıda Paketi Desteği İstatistikleri	121
Tablo 50. Hoş geldin Bebek Projesi İstatistikleri.....	122
Tablo 51. Çamaşır Yıkama Merkezi İstatistikleri	122
Tablo 52. Çölyak Hastalarına Yardımı İstatistikleri	122
Tablo 53. Kırtasiye Yardımı İstatistikleri	123
Tablo 54. Cenaze Yardımı İstatistikleri	123
Tablo 55. Öksüz Yetim Yardımı İstatistikleri.....	124
Tablo 56. Doğal Afet Yardımı İstatistikleri	124
Tablo 57. Eğitim Yardımı İstatistikleri	124
Tablo 58. İkinci El Eşya Yardımı İstatistikleri	125
Tablo 59. Sıfır Eşya İstatistikleri	125

GİRİŞ

Tarih boyunca insan ihtiyaçları değişkenlik göstermiştir. Bu ihtiyaçlar toplumsal yapıyı şekillendirmiştir. Sosyal politikalarda böyle bir ihtiyaç sonucu ortaya çıkmıştır. Uygulamaları ile toplum yaşamının her döneminde karşılaştığımız bu kavram Sanayi Devrimi'nin toplum yaşamı için oluşturduğu risklerin bir sonucu olarak doğmuştur. Sosyal politika ise uygulamaları ile bu riskleri azaltarak toplumsal dengeyi sağlamaya çalışmıştır. Bu çerçevede sosyal politika, işçi sınıfı merkezli politika ve tedbirler olarak algılanmış ve başlangıç noktası ise Sanayi Devrimi olarak görülmüştür. İlk olarak toplumların o dönemdeki ihtiyaçları ve sorunları doğrultusunda kapsamı sadece işçi sınıfı ile sınırlandırılmış olsa da sonraki yıllarda sorunların sadece ekonomik yaşamla sınırlı olmadığı görülmüştür. Sanayi Devrimi'yle birlikte toplumsal yapıda meydana gelen sorunlar, gelir eşitsizliğinin artması, işsizlik, çalışma şartlarının ağırlığı, çocuk ve kadınların ucuz iş gücü olarak görülmesi, ahlaki ve ekonomik çöküntünün başlaması sosyal devlet politikalarına olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Bunun yanı sıra özellikle 1929 yılında meydana gelen ekonomik buhran, dünya savaşlarının patlak vermesi, kentlerde nüfus artışı, yaşlı ve bakıma muhtaç insan sayısının artması da merkezi ve yerel yönetimlerin bu sorunların giderilmesi adına çözüm üretmelerini zorunlu hale getirmiştir. Sosyal politika uygulamaları toplumların ve zamanın ihtiyaçlarına göre değişkenlik gösterse de amacı değişmemektedir.

Sosyal politikaların sağlanmasında yetkili kamu yönetimi birimi merkezi idare olmakla birlikte yerel yönetimler de son yıllarda aktif rol oynamaktadır. Mahalli ihtiyaçların tespit edilmesi, bunlara daha hızlı ve etkin çözüm üretilmesi halkın ihtiyaçlarına cevap verilmesi gibi nedenlerden dolayı merkezi yönetimin yetkilerinin yerel yönetimlere devredilmesi yerel yönetimlerin önemini artırmıştır.

Kamu yönetiminin en mühim unsurlarından biri olan yerel yönetimler, merkezi idarenin bir alt birimi ve mahalli sınırlar içerisinde yaşayan halkın ortak ihtiyaçlarının karşılanmasına doğrudan ya da dolaylı bir şekilde hizmet eden kuruluşlardır. Merkezi yönetimler hem maliyetli hem de uzun vadede sonuç alınan devlet politikalarını uygulamakla görevli iken yerel yönetimler, mahalli sorumlulukları gereği daha kısa sürede ve daha az maliyetle çözüm sağlayabileceği sosyal politikaların ve sosyal hizmetlerin aktif bir şekilde yerine getirilmesini sağlamakla yükümlüdürler. Yerel

yönetimler halka en yakın hizmet birimi olması sebebiyle vatandaşın ihtiyaçlarını karşılamada merkezi yönetimlere göre daha avantaja sahip olduğu düşünülerek, bu tür uygulamalarda ‘sosyal belediyecilik’¹ etkinliği vurgulanmaktadır.

Yerel yönetimlerin sosyal belediyecilik anlayışı engelli ve yaşlı bireylerin bakımı, dezavantajlı çocuk ya da diğer bireylerin korunması ve ihtiyaçlarının karşılanması, kadın sığınma evlerinin kurulması, gıda ve yakacak yardımlarının yapılması, eğitim, spor, kültür ve sanat etkinlikleri için kültür ve spor merkezlerinin açılması, kütüphane ve müze hizmetleri, kültürel geziler, sinema ve tiyatro etkinlikleri gibi birçok alanda hizmet götürülerek sosyal adalet, eşitsizliklerin giderilmesi ve toplumsal refahın sağlanmasına aracı olduğunu söylemek mümkündür. Bir politikanın varlığından bahsedebilmek için öncelikle bazı seçilmiş hedefler ve bu hedeflere ulaşabilmek için oluşturulmuş sistematik bir hareket planı olması gerekmektedir. Bu bakımdan değerlendirildiğinde sosyal politika, toplumsal eşitsizlikleri azaltmayı hedefleyen uygulamalar ve düşünceler bütünü olarak tanımlanabilir. Bir başka ifadeyle, sosyal politikanın amacı, bir toplumda sosyal adaleti tesis etmektir (Sunal, 2011, s.285). Sosyal adalet eğitim, sağlık, konut, sosyal güvenlik, gelir dağılımı, istihdam, çevre ve çalışma koşullarının halkın refahını artıracak şekilde sosyal politikaların geliştirilmesinden ibaret oldukça geniş bir kavramdır.

Ülkemizde de Cumhuriyetin ilanından sonra yeniden yapılanmaya başlayan şehirlerin özellikle 1950- 1960’lı yıllarda kentleşme sürecine hızlı bir şekilde girmesi göç hareketlerinin artmasına, köyden şehre göçen eğitimsiz ve niteliksiz bireylerin şehirlerde birçok sosyal haktan mahrum bir şekilde yaşamasına, çarpık kentleşme ve sosyal sorunların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu dönemlerde merkezi yönetim, 1930 tarihli 1580 Sayılı Yasa ile 1950’li yıllardan itibaren kentsel altyapı hizmetleri, çöp toplama, asfalt, kaldırım hizmetleri, sosyal yardımlar ve kültürel hizmetlerin çoğunluğunu yerel yönetimlere devrederek halkın sorunlarına kısa zamanda çözüm bulunmasını amaç edinmiştir. 2000’li yıllara kadar belediyelerin öncelikli işi bu hizmetleri yerine getirmek olarak algılanmış, 2000’li yıllara gelindiğinde Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)’nin iktidara gelmesinin ardından, izledikleri politika ve siyasal söylemleri çerçevesinde, kamu yönetiminin genelinde ve yerel yönetimler

---

¹ **Sosyal Belediyecilik:** Sosyal belediyecilik, sosyal politikanın yerele indirgenmesi ve yerel düzeyde, yerel halkın ve sivil toplum kuruluşlarının kaynaklarından yararlanarak sosyal ve ekonomik hayatın desteklenmesi olarak ifade edilmektedir (Çelik, 2014, s.6).

alanında değişik bir bakış açısıyla, yerele daha çok yetki ve sorumluluğun verildiği bir politika yürütölmeye başlanmıştır (Çiner ve Zengin, 2019, s.11). Ülkemizde 1990'lı yıllardan itibaren yoksulluk, gecekondulaşma, işsizlik gibi sorunların kendini daha fazla hissettirmesi belediyelerin sosyal refah ve sosyal politika alanına önem vermesine neden olmuş özellikle İstanbul ve Ankara Büyükşehir Belediyeleri mali kaynakları ve merkezi yönetimin de desteğiyle klasik belediyeçilik anlayışından farklı olarak yoksullara gıda ve yakacak yardımı, eğitim, sağlık, konut alanlarında önemli hizmetlerle birlikte dezavantajlı gruplar, kadınlar, yaşlı ve özürlü kişilerin bakım ve ihtiyaçlarının giderilmesi adına da önemli sosyal politikalar üretmeye başlamışlardır.

2000'li yıllarda küreselleşmenin etkisini daha fazla hissetmeye başlayan ülkemiz, Avrupa Birliği'ne girme sürecinin de etkisiyle hemen hemen her alanda bir gelişim ve yeniden yapılanma hareketine sahne olmuştur. Bu kapsamda özellikle büyükşehir belediyeleri sosyal belediyeçilik anlayışını genişleterek mahalli sınırlar dahilinde çevrenin iyileştirilmesi, kirlilikle mücadele, kentin ekonomik yapısını zenginleştirme, kültür merkezleri inşa etme gayretine girerek eğitim, kültür, sanat ve spor gibi sosyal ve kültürel faaliyetlere daha fazla ağırlık vermeye başlamışlardır. Belediyelerin sosyal belediyeçilik yaklaşımının halk tarafından benimsenmesi, devletin sosyal politikaya önem vermesi ülkemizin birçok bölgesindeki il ve ilçe yerel yönetimlerinin de sosyal belediyeçilik anlayışı doğrultusunda birimler kurmasına ve projeler geliştirmesine sebep olmuştur.

Tez çalışmasının konusu, sosyal politikanın sağlanmasına katkıda bulunan kurumlardan biri olan yerel yönetimler ve yerel yönetimlerin alt birimi olan belediyelerin sosyal belediyeçilik uygulamalarının Uşak Belediyesi örneği ile incelenmesi konusunu oluşturmaktadır.

Tez çalışmasının amacı, Ülkemizin Ege bölgesinde yer alan Uşak İli merkez Belediyesi'nin hayata geçirdiği sosyal politika hizmetlerinin neler olduğu, sosyal belediyeçilik adına nasıl bir yapılanma içerisinde olduğunun belirlenmesi, mahalli sınırlar çerçevesinde toplumsal sorunlara getirdiği çözüm yollarının araştırılmasının hem mevcut durumu ortaya çıkarma adına hem de geleceğe yönelik geliştirilmesi gereken sosyal politika hizmetlerinin belirlenmesi adına önemli olduğu düşünülmüştür. Bu çerçevede çalışmada genel olarak ulusal ve uluslararası kapsamda yerel yönetimlerin sosyal politika uygulamalarını literatür tarama yöntemine göre betimsel açıdan araştırılması, özelden ise Uşak Belediyesi'nin sosyal politika

bağlamında mevcut durumunun Sosyal Yardım ve Hizmet Algısı Formu ve görüşmelerle analiz edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın temel amacı, sosyal belediyecilik çerçevesinde Uşak Belediyesi'nin sosyal yardım ve hizmetlerini belirlemek ve sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan halkın algılarını bazı değişkenlerle ilişkisini belirlemektir. Bu amacı gerçekleştirmek için temel problem; 'Belediyelerin sunduğu sosyal yardım ve hizmetlere ilişkin vatandaşların algı düzeyleri nelerdir' şeklinde belirlenerek, belediyelerin sosyal yardım ve hizmetlerin incelenmesi ve elde edilen bulgular ışığında değerlendirilmesidir. Yapılan çalışma, sosyal belediyecilik kapsamında belediyelerin sosyal yardım politikaları incelenerek hitap ettikleri kesimin ihtiyaçlarına ne derecede cevap verdiğini ve uygulanan sosyal yardım politikaların, başarı düzeyini tespit etmek açısından önem taşımaktadır.

Tez çalışmasının yöntemi, belediye yetkilileri ile yüz yüze derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Hipotezleri test etmek için gerekli olan veriyi sağlamak amacıyla likert ölçekli sorular hazırlanmıştır. Anketler aracılığı ile toplanan verilerin ve istatistiklerin hesaplanmasında SPSS istatistik paket programı kullanılmıştır. Öncelikle, anketteki soruların birbiriyle tutarlılığını ve ölçme aracının güvenilir olup olmadığını anlamak için güvenilirlik analizi yapılmıştır. Anketin analizden güvenilir çıkması sonucu diğer analizlere geçilmiştir. Çalışmada, tanımlayıcı istatistiksel analizler kullanılmıştır. Bunlar, açımlayıcı faktör analizi, tek örneklem t-testi , Anova ve Kruskal Wallis testidir.

Araştırmada kullanılan veriler literatür taramasında ulaşılabilen kitaplar, tezler ve süreli yayınlar, belediyelerin çıkardıkları dergiler, haber bültenleri, faaliyet raporları ve internet sitelerinden, konuyla ilgili yönetmelik ve kanunlardan ve araştırmanın amacı doğrultusunda geliştirilen anketlerden elde edilmiştir.

Bu kapsamda üç bölüm halinde tasarlanan bu araştırmanın ilk bölümünde sosyal politika tanımı, uygulama alanları, amaç ve araçları gibi konular üzerinde durulmuştur. Ayrıca hem Dünya'da hem de Türkiye'de sosyal politikaların tarihsel gelişimi incelenmiştir. Yerel yönetimlerde sosyal politikaların yereldeki uygulayıcısı olan yerel yönetim birimlerine ve bu birimlerin tarihsel gelişimi ile birlikte yerel yönetimlerin temel özellikleri üzerinde durulmuştur. Sosyal belediyecilik anlayışının temelini oluşturan sosyal devlet anlayışından bahsedilerek, sosyal belediyecilik kavramına ve uygulamalarına, tarihsel gelişim sürecine son olarak belediyelerin sosyal belediyecilik hizmet alanları hakkında bilgilere yer verilmiştir.

İkinci bölümünde ise çalışmanın gerçekleştirildiği Uşak Belediyesi'nin genel yapısı üzerinde durularak araştırmanın yöntemine yer verilmiştir. Tez çalışmasının alan araştırması hakkında açıklamalara yer verilerek; araştırmanın amacı, önemi, modeli, evren ve örnekleme, veriler ve verilerin toplanma araçları hakkında bilgilere yer verilmiştir. Toplanan verilerin analizi yapıldıktan sonra, araştırmadan elde edilen bulgular ve bunların yorumlarına yer verilmiştir. Ayrıca Uşak Belediyesi Sosyal Yardım İşler Müdürlüğü çalışanları ile yapılan derinlemesine mülakat yöntemi sonuçları bu bölümde değerlendirilerek, Uşak Belediyesi'nin sosyal belediyeçilik kapsamında uyguladığı sosyal yardım ve hizmetleri 2015-2018 yılları arasındaki Faaliyet Raporları incelenerek değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde ise araştırma hakkında sonuç ve bu sonuçlar doğrultusunda elde edilen bilgiler ışığında önerilere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. SOSYAL POLİTİKA İLE İLGİLİ GENEL KAVRAMLAR

1.1.1. Sosyal Politika ve İlişkili Kavramların Tanımları

Sosyal politika, Latince “socius” ve “politika” kavramlarının bir araya getirilmesinden türetilmiş bir kavramdır. Socius “ortak dost arkadaş” anlamında kullanılan bir kelimedir (Aydın , 2009, s. 24). Kavramsal açıdan sosyal kelimesi incelenecek olursa toplum ile ilgili meselelerde insandan kaynaklanan sorunlara ortak çözüm bulma, bir arada yaşayabilme yeteneği kazanması, tüm ögelerin birbiriyle kaynaşması anlamlarına gelebilir (Titmuss, 1974, s.140).

Politika, devletin işlemlerini, amaçlama, yöntemlendirme ve planlama olarak tanımlayabiliriz. Türk Dil Kurumu’na (2006) göre; “Davranış biçimi, düşünce yapısı” olarak tanımlamaktadır. Politika eylem ve problem odaklı bir kavram olup yönetimin genel iradesini ifade etmek için kullanılan bir kelimedir. Topluma yönelik gerçekleştirilmek istenen faaliyetlerin hedefe ulaştırılması olarak tarif edilebilen politika, toplum, grup veya organizasyon olarak statü, sistem, davranışlardaki değişiklikleri etkileyebilme stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanmasıdır (Titmuss, 1974, s.138-139).

Sosyal politika birey ya da toplumun bir grubuna karşı devletin, iş çevresinin ve sivil organizasyonların hayata geçirdiği politikalarıdır. Literatürde bu kavramın hem tanımında hem de kullanımında farklılıklar bulunmaktadır. Sosyal politika literatürde “toplumsal politika”, “çalışma ekonomisi”, “sosyal ekonomi”, “sosyal siyaset”, “endüstri ilişkileri”, “refah politikası” gibi isimlerle anılmaktadır (Tiyek, 2012, s. 55). Diğer yandan bu kavram Kıta Avrupa'sında “sosyal politika” olarak bu politikayı uygulayan devletler ise “Sosyal Devlet” şeklinde adlandırılırken; Kuzey Amerika’da “Sosyal Refah Politikası”, bu politikayı uygulayan devletler de “Refah Devleti” olarak adlandırılmaktadır (Ersöz, 2003, s. 119-120).

Politika ve sosyal kelimelerinin birleştirilmesinden türetilen sosyal politika toplumsal eşitsizliklerin giderilmeye çalışıldığı uygulamalar ve düşünceler bütününe verilen bir isimdir. Diğer bir deyişle sosyal politika, çoğunlukla kapitalizm tarafından

toplumda oluşturulan çeşitli belirsizlik ve tehlikelerin giderilmesi adına gerçekleştirilen her türlü sosyal adalet hareketidir (Çelik, 2010, s. 66). Bu kapsamda sosyal politikayı en genel anlamıyla tanımlamak gerekirse; bir ülkede, toplumun huzurunu, refahını, mutluluğunu tahsis etmek için, halkın sağlık, eğitim, beslenme, güvenlik, barınma, istihdam vb. alanlarının düzenlenmesine yönelik politikalar olarak tanımlamak mümkündür (Bedir, 2016, s.3).

Sosyal politika kavramı hem politikaların belirlenmesi hem de uygulama alanlarında görev alan kurum ve kuruluşların çeşitliliği bakımından oldukça geniş anlamlara gelmektedir. Sınırları belirgin olmayan sosyal politika kavramı en kapsayıcı ve sade anlamıyla toplumun yapısında değişiklik oluşturmaya yönelik geliştirilen politikaların tamamı şeklinde tanımlanabilir (Esin, 1982, s. 119). Sosyal politika, öncelikle insan refahına elverişli olan yaşam koşullarının değiştirilmesi, sürdürülmesi veya yaratılması için yerine getirilen kurallar ve müdahaleler bütünüdür. Bu anlamda sosyal politika, bütün insanlara, eğitim, barınma, sağlık, istihdam ve gıda demektir. Sosyal politika sosyoloji, psikoloji, ekonomi, siyasal bilimler, yönetim, tarih, felsefe ve hukuk gibi sosyal bilimlerin katkıda bulunduğu bir uygulama alanıdır (Baş, 2017, s.169).

Dar anlamda sosyal politika, sanayileşme sonrasında emek ile sermaye arasındaki büyüyen eşitsizlikleri ve kavgaları bitirmeye yönelik politikaların bütünüdür (Tokol ve Alper, 2011, s.3). Talas'a göre ise, dar anlamda sosyal politika, ekonomik adaletsizliği yok etmeye yönelik, adaletsiz gelir dağılımı ve sosyal adaleti sağlayan, bu politikaları hayata geçirerek, sınıfsal çatışmaların önüne geçmek amaçlı ve bu hareketleri azaltıcı önlemler uygulayarak toplumsal huzuru sağlayıcı barış ve denge bilimidir (Talas'dan aktaran Tezgel, 2013, s.2). Şenkal'a (2011, s.26) göre ise sosyal politika; çıkarları uyuşmayan sınıflar arasında tırmanan çatışmaları önleyerek toplumsal uyumu garanti altına almak olarak tanımlamıştır.

Sosyal politika sadece iş gören ile işveren arasındaki ilişkiyi ifade eden dar anlamından daha ziyade toplumun tüm kesimini kapsayan bir kavramdır. Bu bakımdan geniş anlamı ile sosyal politika, sosyal ve toplumsal hayatta yer alan karşıtlıkların, çatışma ve gerginliklerin, toplumsal aktörlerin karşılıklı mutabakatına dayalı ve her birinin karşılıklı onay vereceği yollar ile çözümlenmesine yönelik politikalar bütünüdür (Tokol ve Alper, 2011, s.3). Sosyal politikanın geniş anlamı vurgulanmak istenen yönüne göre de değişiklik gösterebilir. Örneğin topluma bakış açısının

ideolojik sınıf kavramından farklılığı vurgulanırken; toplumu, tüm sınıfsal ayrımları soyutlayarak bir bütün olarak gören ve tüm sınıfların ortak konuları ile ayırım içermeden ilgilenen disiplin; toplumsal ve siyasi hayattaki sosyal politikanın durumu ifade edilirken, varlığını liberal anlayışa ve bu anlayışa muhalif anlayışları aynı potada birleştirmeye, demokratik siyasi rejimlere ve eşit oy hakkına borçlu olan bir bilim dalı; kapsamın genişliği belirtilirken de toplumun ekonomik açıdan güçsüzlük yaşayan, özel bakım ve yardım ihtiyacı olan tüm kesimlerinin karşılaştıkları veya karşılaşma olasılıkları olan olumsuz durumlara karşı, korunmalarına dair en geniş şekilde organize olunacak politikaları konu alan sosyal bilim dalı tanımları yapılabilmektedir (Tezgel, 2013, s.2).

Dar ve geniş anlamdaki bu tanımlamaları birleştirmek gerekirse sosyal politika; toplumu oluşturan her bir üyenin asgari yaşam koşullarına kavuşturulması için minimum standartlara ve fırsatlara sahip olmasının sağlanmasıdır (Titmuss, 1974, s.144). Diğer bir yönüyle sosyal politika, toplumda ekonomik yönden güçsüz, bağımlı çalışan ve özel olarak bakım, gözetim gereksinimi duyan kesimlerin korunmalarını öngören kamusal politikalar kaynağı, devletlerin insan gücünün korunması ve geliştirilmesine yönelik olarak aldıkları kararlar ve sürdürdükleri uygulamalar olarak ifade edilebilir (Tekeli, 2013, s.3).

Günümüz şartlarında sosyal politikanın hem anlamında hem de uygulamalarında önemli derecede değişiklikler ortaya çıkmıştır. Küreselleşmenin etkiyle siyasal ve toplumsal yapıda meydana gelen değişimler, sosyal politika anlamı ve uygulamalarının da bu değişimlere uyumlu hale gelmesini kaçınılmaz kılmıştır. Özellikle küreselleşmeye bağlı olarak piyasada ortaya çıkan çok yönlü sorunlar ve etkileri kapsamında devlet anlayışında ve yapısında önemli değişimlerin yaşanması, toplumsal yapıda yeni sorunların ve yeni ihtiyaçların ortaya çıkması sosyal politika anlayışının ve uygulamalarının da kökten değişmesine neden olmuştur. Sosyal politikanın dar anlamında konu öncelikli olarak ele alınacak olursa küreselleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan rekabet, işgücünün üzerinde baskılara yol açmış, işsizlik tehdidini artırmış, çalışma koşullarına yönelik standart ve kuralları da değiştirmiştir. Diğer yandan neo-liberal politikalar hem sermayeyi desteklerken hem de emeği baskı altına aldırarak, devlet koruyucu/kollayıcı politikalarından vazgeçerek kamu harcamalarını azaltmış ve kamu hizmetlerini piyasalaştırmıştır (Koray, 2007, s.19-20). Sonuç olarak küreselleşme, bir yandan sosyal devleti ya da devletin sosyal boyutlarının

aşınmasını sağlamış, diğer yandan devletin dışarıdan gelen olumsuz etkiler karşısında içeride uygulayacağı politikaların ve önlemlerin hareket alanını da daralttığı ifade edilebilir.

Sosyal politika öncelikli olarak ulusal ve uluslararası ekonomi ve siyaset ile yakından ilişki bir kavramdır. Ekonomik hedeflere yönelik geliştirilen siyasi politikalar, iş mevzuatında çalışanın ücret ve çalışma şartları hem ekonomiyi hem de çalışanın sosyal yaşamını etkileyecek faktörlerdir (Esin, 1982, s.119). Günümüz şartlarında devletin hem ekonomik hem de siyasi politikalarını belirlerken küresel değişime paralel olarak kapitalist sistemin etkisine girdiği görülmektedir. Diğer yandan toplumsal yapıda meydana gelen değişimler uluslararası sosyal politika anlayışının da değişmesini zorunlu hale getirmiştir. Yaşlı nüfusun artışı sağlık hizmetlerinin ve sosyal güvenlik sisteminin uygulanmasını, kadınların fırsat eşitliğiyle ilgili istekleri çalışma koşulları ve bakım hizmetlerinin iyileştirilmesini zorunlu hale getirmiştir (Koray, 2007, s.20; Çadır, 2017, s.12-13).

Ortaya çıkan bu yeni duruma karşı insani ve manevi bakış açısı, dayanışma duygusu, rekabet eşitsizliğini önleme, işçi sınıfının uluslararası sosyal politika düşüncesine desteği uluslararası sosyal politika kavramının doğuşuna yol açmıştır. Bu kapsamda uluslararası sosyal politika; piyasa ekonomisinin ve küreselleşmenin getirmiş olduğu ve toplumsal barışı tehdit edebilecek eşitsizlikleri gidermek, kişilerin ve toplulukların ekonomik, sosyal ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, sosyal politikanın uluslararası yanlarını ve bunların oluşturdukları kuruluşları; bu kuruluşlar eliyle belirlenen ilgili politikaların kapsadığı önlemleri ve bu önlemlerin işler hale getirilmesini ve denetimini inceleyen bilim dalı olarak ifade edilebilir (Tekeli, 2013, s.5).

Sosyal politikaların uygulanmasına esas alınan sosyal adalet olgusu da sınırları belirgin olmayan kişiye, topluma, kültüre ve duruma göre değişik anlamlara gelebilen oldukça geniş bakış açısıyla tanımlanabilen bir kavramdır. Sunal, (2011, s.285) bu konuda şu ifadeleri kullanmaktadır; sosyal adalet konusunda çağdaş tanımlamaları olan Lea Ann Bell'e göre sosyal adalet; kaynakların eşit dağıtılması, toplumun bütün üyelerinin bedensel, ruhsal ve sosyal bakımdan güvenli hale getirildiği adil bir sistemin devreye sokulmasıdır. Van Wormer'a göre adaletsizlik sindirilme, baskı, eşitsizlik ve çaresizliğin doğal bir sonucu olduğundan sosyal politika mevcut adaletsizliklerin ortadan kaldırılması için yapılması gereken eylemlerin tamamıdır. Kurer'e göre ise

sosyal adalet kavramı kişi, aile veya toplumsal yapıya bağlı olarak farklılık göstermektedir. Adalet, ahlaki gereksinimler doğrultusunda ortaya çıkan bir kavram olduğundan yasalara, kurallara, geleneklere ve göreneklere göre ortaya çıkarak bu gereksinimleri karşılamaktadır.

Sosyal adalet konusunda önemli çalışmalara sahip olan John Rawls'a göre adalet, hakkın gözetilmesi ve yerine getirilmesi açısından dağıtıcı adalet ve düzeltici adalet şeklinde iki ayrılmaktadır. Rawls, toplumdaki en dezavantajlı konumda bulunan kişilerin refaha ulaşabilmesinin devletin görevi olduğuna inanmaktadır. Diğer bir ifadeyle sosyal adalet toplumu oluşturan her bir bireyin asgari yaşam standartlarında yaşamının sağlanmasıdır. Sosyal adalet, sosyal hakların doğmasını, ekonomik ve sosyal açıdan zayıf olanların korunmasını, asgari hayat standardının garanti edilmesindeki eşitliği sağlayan bir olgudur (Çoban ve Kaynak, 2017, s.257-258).

Daha sade bir sosyal adalet tanımlaması yapmak gerekirse nimetlerin ve külfetlerin toplum içerisinde adil bir şekilde dağıtımının yapılması, yani toplumda herkese hak ettiği kadar paylaşımın yapılması ve toplumun buna inanmasıdır. Adalet, ırk, cinsiyet, din, dil, etnik köken ayırt etmeden herkesin eşit muameleye maruz tutulması, kimseye ayrıcalık tanınmaması olduğundan siyasal katılım ve karar alma süreçlerinde bireylerin arasındaki eşitliğin bozulmaması, herkesin görüşlerini dile getirebilmesidir (Sunal, 2011, s.286).

1.1.2. Sosyal Politikanın Amacı

Sanayi devrimi, siyasal güçlerle ekonomik güçlerin birbirinden ayrılmasını sağlarken üretim, teknoloji, eğitim, sağlık ve aile yapısı gibi birçok alanda önemli değişikliklerin yaşanmasına da neden olmuştur. Endüstrileşme döneminde burjuva sınıfı güçlenirken, işçi sınıfı ağır çalışma ve yaşam koşulları altında ezilmeye mahkum edilmiştir. Bu dönemlerde ekonomik ve sosyal sorunların artması güçsüz durumda olan işçi sınıfıyla ilgili sosyal politikaları gündeme getirmiştir (Çelik, 2014, s.27).

Sosyal politikanın amacı, toplumsal açıdan sosyal adaletin tesis edilmesidir. Toplumdaki mevcut sosyal, siyasal ve ekonomik eşitsizliklerin ortadan kaldırılması ve bölüşümünde adaletin sağlanmasıdır. Siyasal ve ekonomik eşitsizliklerin mümkün derecede en aza indirilmesi sosyal eşitsizliklere göre daha kolaydır. Özellikle herkese eşit oy hakkının verilmesi, seçme ve seçilme özgürlüğünü yasalarla garanti altına alınması siyasal eşitliği sağlarken, vergilendirme yoluyla gelir eşitliği sağlama

gayretleri ekonomik eşitsizlikleri en az seviyeye indirebilecek uygulamalardır (Sunal, 2011, s.288).

Aktan ve Özkıvrak (2008, s.30-42), refah devletinde sosyal politikanın amaçlarını aşağıdaki gibi sıralamıştır;

- Yoksullukla mücadele edilmesi,
- Gelir dağılımının adaletli olması,
- Sosyal güvenlik sağlanması,
- Fırsat eşitliğinin olması,
- Tam istihdamın sağlanması ve işsizlikle mücadele edilmesi,
- Sosyal denge ve barışı sağlamak,
- Ekonomik büyüme ve kalkınmadır.

Çoban Kaynak, (2017, s.257), refah devletlerinde sosyal politikanın ana hedeflerini; toplumu oluşturan bireyleri yoksulluğa iten sebepleri ortadan kaldırmak, gelir düzeyini artırmak, yurdun her bölgesinde eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik tedbirleri almak, herkesin eşit şartlarda iş piyasasına katılımına fırsat vermek, ulusal kaynakların eşit ve adil bir şekilde dağılımını sağlamak, adil bir vergi düzeni oluşturarak ekonomik eşitsizlikleri gidermek şeklinde ifade etmiştir.

Sosyal politikanın en önemli konusu, toplumsal yapıyı meydana getiren bireyler ve sosyal grupların yaşam düzeylerindeki farklılıklar, bu kişilerin toplumsal hizmetlerden yararlanma ve ekonomik olanaklara ulaşabilme fırsatlarının eşitsizliği olmuştur. Bu amaç doğrultusunda istihdam, eğitim, sağlık, konut, kırsal ve kentsel hizmetlerin toplumu oluşturan her bireye dengeli ve adil bir biçimde dağıtılması ve yararlanmalarına fırsat verilmesi eşitsizliğin giderilmesinin temelini oluşturmaktadır (Güven, 2009, s.24-25).

Sosyal politikanın en önemli konusu adil bir gelir dağılımı sağlanması ve refah seviyesinin toplumun tüm kesimlerinde en azından asgari standartlara yükselmesinin sağlanmasıdır. Bu kapsamda geliştirilen sosyal politikalar; sosyal ve ekonomik ve diğer kaynakların dağılımında ortaya çıkan dengesizliklerin giderilmesini amaçlar. Rawls'ın dağıtıcı adalet düşüncesi bu yaklaşımın temelini oluşturmaktadır. Rawls'a göre, bir kazancın kişilerin değerleri arasında ortaya çıkan orana göre eşit bir şekilde dağıtılması ve en dezavantajlı grupların sosyal refahını maksimum hale getirmek refah devletinin esas görevlerinden biridir (Çoban, Kaynak, 2017, s.257).

Sosyal açıdan zayıf durumda olan bireylere toplumsal örgütler veya devletin yardım etmesi ve koruma altına alması sosyal politikanın bir gereğidir. Korumaya yönelik amaç yerine getirilirken en fazla korunmaya muhtaç olanın belirlenmesi; işsizlik, emeklilik, yaşlılık, hastalık veya ölümden kaynaklanan gelir kayıplarının belirlenerek sosyal hizmetler aracılığıyla korunması ve refah düzeylerinin artırılmasının hedeflenmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu amaç doğrultusunda sosyal politikanın koruma görevi çalışanları ve yoksulları egemen güçler veya zenginlere karşı savunmaktır. Yoksullar, fiziksel ya da zihinsel engelliler, hastalar, yaşlılar, kimsesiz çocukların ihtiyaçlarının çeşitli yöntemlerle giderilmesi sosyal politikanın hem koruma hem de dayanışma fonksiyonunun bir gereğidir (Aydın, 2009, s.26-29).

1.1.3. Sosyal Politikanın Araçları

Sanayi Devrimi ve Fransız İhtilali beraberinde birtakım toplumsal talepleri doğurmuştur. Klasik kapitalist anlayışın ve politikaların sonuçları olarak artan sömürü sistemi, çalışanlara yönelik hak ihlalleri, aile yapısındaki erozyon sonucu kadın ve çocuk işgücü arzının artmasından dolayı bu kitlelerin ucuz işgücü olarak istihdam edilmesi, uzun mesai saatleri, gelir dağılımındaki adaletin bozulması, beraberinde huzursuzluğu ve çatışmayı getirmiştir. Bu toplumsal sorunların çözümü ve huzur ortamının sağlanması, sömürü sisteminin önlenmesi ve gelir dağılımının adil bir noktaya getirilmesi adına, ulus devletler, hem ekonomik hem de sosyal hayata müdahale etmek zorunda kalmışlardır (Tezgel, 2013, s.2).

Sosyal politika araçları, sosyal devlet anlayışını benimsemiş devletlere göre farklı şekilde uygulandığı gibi, dönemsel şartlara göre de değişiklik gösterebilmektedir. Ayrıca sosyal politika konusunda bilimsel literatürde farklı yaklaşımlara rastlanmaktadır. Aktan ve Özkıvrak, (2008, s.39-40) bu noktada şu ifadeleri kullanmaktadır; “Richard Titmuss’a göre, sosyal refah ancak devletin vergi alması ve işletmenin işgücüne sağlayacağı dolaysız faydalarla sağlanabileceken, Nicholas Barr’a göre; devletçe sağlanan nakdi faydalar, sosyal sigorta ve katkı gerektirmeyen (primsiz) faydalardan, devletçe sağlanan aynı faydaların ise eğitim, tıbbi bakım, düşkünler, ruhsal ve fiziksel sağlığı bozuk olanlar ile korunmaya muhtaç çocukların bakımından” ibaret geniş bir faaliyet alanından oluşmalıdır Spicker’a göre ise sosyal devlet beş farklı şekilde sosyal güvenliği sağlayabilir”. Bunlar:

i) Sosyal sigorta uygulamasıyla katkı sağlayan bireylere sunulan faydalar veya hizmetler,

ii) Gelir-testinin kapsamında belirlenen düşük gelirli insanlara yönelik aynı veya maddi yardımlar,

iii) Katkı gerektirmeyen faydalar veya hizmetlerde katkı sağlama veya gelir testine başvurulmadan (ihtiyaç testine bazen başvurulabilir) özürllülere sunulan hizmetlerdeki gibi faydalar,

iv) Aile ödenekleri ve yaşlılık maaşı gibi hiç bir teste veya katkı sağlamaya bakılmadan geniş nüfus kategorilerine göre verilen evrensel faydalar,

v) Bireylerin başka şekilde geçinemeyeceği esas alınarak resmi görevlerin iradi kararlarına göre verilen faydalardır (Aktan ve Özkıvrak, 2008, s.39-40).

İstihdam politikaları, iş ve dinlenme süreleri, ücret politikaları, çevre politikaları, yaşlılara bakım, gözetim ve koruma hizmetlerinin verilmesi ile kadınların, çocukların, sakat ve eski hükümlülerin çalışma yaşamında korunması gibi sosyal politika amaçlarını yerine getirebilmek için kamu müdahalesi (sosyal planlama, sosyal hizmetler ve yardımlar, sosyal sigorta mekanizması), kolektif kendi kendine yardım mekanizması (sendikalar, kooperatifler, vakıflar ve dernekler gibi sivil toplum kurumları) ve uluslararası sözleşmeler sosyal politika aracı olarak kullanılabilir (Çelik, 2014, s. 28; Yenihan, 2017, s.181).

Aktan ve Özkıvrak (2008, s.41) ise refah devletinin temel özelliklerini ve amaçlarını da dikkate alarak, sosyal politikaları gerçekleştirme araçlarını dar anlamda sosyal politika araçları ve geniş anlamda sosyal politika araçları şeklinde ikiye ayırmıştır.

1.3.1.1. Dar Anlamda Sosyal Politika Araçları

Dar anlamda devletin sosyal politika araçları; “sosyal sigortalar”, “sosyal teşvik”, “sosyal yardım”, “sosyal tazmin” ve “sosyal hizmetler”den oluşmaktadır (Aktan ve Özkıvrak, 2008, s.49; Yenihan, 2017, s.181).

Sosyal sigorta; sosyal sigorta uygulamalarında genel prensip, çalışırken sigorta primi ödeyen insanların, yaptıkları katkı karşılığında farklı faydaları elde etme, işsizlik, hastalık, sakatlık, ölüm gibi risklerin ortaya çıkmasına karşı da korunma sağlanmasıdır. Sosyal sigorta faydası hem işveren hem de işgörenler için bireyin gelir

testi veya servet testine bakılmaksızın elde edilmektedir. Sosyal sigorta uygulamaları sanayileşme ile ortaya çıkan bir sosyal politika aracı olup riskler karşısında sigorta yaptırma uygulaması yasa ve anayasalara girerek zorunlu hale gelmiştir (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 49-50).

Sosyal sigorta uygulamasına ilk defa 19.yüzyılda Almanya’da başlanmış, sanayi devriminin yol açtığı kötü ve zor şartlarla birlikte işverenlerin baskılarına karşı işçilerin güvenliğinin sağlanması amaçlanmıştır. 1935 yılında ABD’de “Sosyal Güvenlik Kanunu”nun yürürlüğe girmesi, İngiltere’de “Beveridge Raporu” ile hem çağdaşlığın hem de yoksulluğun bir arada olamayacağını vurgulanması özellikle II. Dünya Savaşından sonra “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi”, ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) sözleşmeleri gibi uluslararası sözleşmelerde tüm insanlar için iyi çalışma koşullarının sağlanması, sosyal güvenliğin ve refah seviyesinin sağlanmasına yönelik adımlar atılmıştır (Yenihan, 2017, s.181).

Sosyal yardım; olağanüstü durumların dışında sosyal sigorta kapsamına girmeyen durumlarda yoksul kişi ya da ailelere yapılan yardımlardır. Bu yardımlar kişinin genelde muhtaçlık durumuna göre temel gıda yardımı, sağlık hizmetleri yardımı, yakacak yardımı ya da nakdi yardımlar şeklinde yapılabilmektedir. Bu yardımların finansmanı devletin gelirlerinden sağlanmakta kişilerin prim ödemesine bağlı olmamaktadır (Aktan ve Özkıvrak, 2008, s.50-51).

Sosyal yardım, “asgari düzeyde bile kendisini” ya da “bakmakla yükümlü olduğu aile bireylerini geçindiremeyen” kişilere ve ailesine yapılan yardımlardır. Bu yardımlar sayesinde toplumsal huzur muhafaza edilerek ortaya çıkabilecek sosyal sorunlar zamanında önlendiği belirtilmektedir (Aydın, 2009, s.28-29).

Sosyal yardımların temel amacı yoksulla mücadele etmek ve sosyal güvenlik sistemlerinin açıklarını kapatmak olduğu belirtilmektedir. Sosyal yardımlar bir yandan yardımlaşma örneği olarak görülürken diğer yandan elinde olmayan sebeplerle muhtaç duruma düşenlerin de hakkı olarak değerlendirilmektedir. Sosyal yardımlar muhtaçlık psikolojisinden kurtulmaya da yardımcı olduğu için toplumsal ruh sağlığına katkı açısından da önemlidir. Muhtaç kişilerin bazen yaşamak için yaptıkları hırsızlık, gasp, kapkaç gibi eylemlerin sosyal yardımlar sayesinde azalma ihtimalinin olması da toplumsal huzura önemli bir katkıdır. Bununla birlikte sosyal yardımların

damgalanma, istismar edilme, tembellik gibi olumsuz etkileri de bulunduğu belirtilmektedir (Tiyek, 2012, s.58-60).

Sosyal hizmet; İngiltere'nin Beveridge Sistemi'nde sosyal hukukun tüm dallarını kapsayan sosyal hizmetler kavramsal olarak şu şekilde tanımlanabilir: Sosyal hizmet, kişi ve grupların kendi karar ve istekleri dışında meydana gelen fakirlik ve eşitsizliği yok etmek, farklılaşan toplumun getirdiği sorunları çözmek, insan kaynaklarını geliştirmek, toplumun aktörleri olan kişi, aile, gruplar vb. için düzenlenen hizmet programlarını içermektedir (Aktan ve Özkıvrak, 2008, s.51). Sosyal hizmetler devletin, kişi veya ailelere belirli koşullara veya olasılıklara bağlı olarak sunulan hizmetler bütünü olarak ifade edilmektedir. Sosyal hizmetler esas olarak "sağlık, eğitim-öğretim, sosyal güvenlik, sosyal refah, emeğin korunması, boş zamanların değerlendirilmesi ve konut vb." alanlarla ilişkilidir. Bu hizmetler verilirken devlet tarafından kişilere mal ve hizmetleri satın alabilmeleri için para ödenebileceği gibi, devlet doğrudan hizmeti "ayni" olarak da üretebilir. Bu hizmetler bedelsiz olabileceği gibi, düşük ücretlerle de sunulabilir. Sosyal hizmetlerin sosyal yardımlardan farkı nakdi yardımlar yerine hizmet verilmesi olduğu belirtilmektedir.

Sosyal hizmetler öncelikli olarak, toplumdaki en savunmasız insanlara, sosyal adaletsizlik, ayrımcılık ve baskıya maruz kalan insanlara verilen hizmetlerdir. Yoksullar, yaşlılar, küçük çocuklar, zihinsel ve fiziksel engelliler, etnik yapısı veya ırkları sebebiyle azınlık olanlar sosyal hizmete muhtaç topluluklardır. Sheafor'a göre, mağdur bireylere sosyal hizmetler kapsamında, sosyal bakım, sosyal tedavi ve sosyal güçlendirme hizmeti verilmektedir. Bu kavramların tanımına ve amaçlarına bakacak olursak, **sosyal bakım**; temel gereksinimlerin ve psikolojik ihtiyaçların teminini sağlamak adına yapılan faaliyetler ve çabalar olarak nitelendirilebilir. Buradaki amaç ise, ilgili kişilere bu kaynakların sunulması ve değiştirilmesi mümkün olmayan mağduriyetlerde ise bu kişilerin kendini iyi hissetmesinin sağlanmasıdır. **Sosyal tedavi**; birey, aile veya topluluğun sorunlu düşünce ve davranış biçimlerini değiştirmek için yapılan eylemler olarak nitelendirilebilir. Buradaki amaç, sorunlu aktör veya aktörlerin ilgili sorunları çözebilmesi ve problem teşkil eden düşünce ve eylemlerin yok edilmesi için yapılan girişimler ve önlemleri sağlamaktır. Son olarak, **sosyal güçlendirmede** ise; başvuranın sorunlu bir durum veya eylem olmadan kendini geliştirme ve değiştirme isteği söz konusudur. Bu kişileri örnek olarak çocuk bakımı

kursları, hobi programları, iş eğitimleri vb eğitimlere katılan, kişiler verilebilir (Sheafor'dan aktaran Selcik ve Güzel ,2016, s.463).

1.3.1.2. Geniş Anlamda Sosyal Politika Araçları

Devletin, ekonomik hayata müdahale kapsamında kullandığı kamu politikasına dahil olan maliye politikası; “para ve kredi politikası, dış ticaret politikası, regülasyon ve kontroller politikası, kamu iktisadi teşekküller” gibi tüm araçlar geniş anlamda sosyal politika araçları olarak ifade edilmektedir. Sosyal devlet politikaları, özellikle maliye politikasının araçlarından olan bütçe, kamu gelirleri ve kamu harcamaları yoluyla sosyo-ekonomik hayatın düzenlenmesini ve belirlenen amaçların yerine getirilmesini sağlarken her politikanın kendine has araçlarını kullanmaktadır (Aktan ve Özkıvrak, 2008, s.41).

Sosyal politikanın hem halkın hem de devletin varlığını güvence altına alma amacını gütmesi refah devletinde sosyal politika sorumluluğunun da kamuya ait olmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu nedenle devletler, yasalarla oluşturduğu kurumlar vasıtasıyla sosyal gelişme, sosyal denge, barış ve bütünleşme adına yapılması gerekenlere müdahale etmesi liberal devlet anlayışının sosyal devlet anlayışına dönüşmesini sağlamıştır. Devletin sosyal sorunların giderilmesi adına geliştirdiği sosyal politika uygulamalarıyla etkin rol oynamaya başlaması, ulusal gelirleri arttırmak adına girişimci rolünü üstlenmesi, ekonomiyi canlandırmak için uygun para, kredi ve vergi politikaları uygulaması ekonomik eşitsizliklere müdahale etmesi toplumu oluşturan her bir bireyin refah düzeyini yükseltmeye yönelik faaliyetlerdir (Çelik, 2014, s.30).

Sosyal politikalarda kamu müdahalesi ancak yasal düzenlemeler, kamusal politikalar ve kamusal kurumlarla belirlenen sınırlar dahilinde gerçekleşebilir. Sosyal politika bakımından çıkartılan yasal düzenlemeler başlangıçta işgörenler ve işverenlerle ilgili olarak yapılmış olsa da günümüz şartlarında toplumun korunmaya muhtaç kesimlerinin tamamını ilgilendiren ayrımcılık, sosyal dışlanma, çevre ve yoksulluk gibi konuları da kapsamı altına almıştır. Bu düzenlemeler hukuk devletlerinde öncelikli olarak anayasalarla belirlendikten sonra yasa, tüzük, yönetmelik, yönerge ve yargı kararları doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda kamunun müdahalesi de ancak hukuki düzenlemelerle sınırlıdır. “Eğitim ve öğrenim hakkı, ailenin korunması, çalışma ve sözleşme hürriyeti, grev hakkı, toplu

pazarlık hakkı, sendika kurma hakkı, ücret adaletinin sağlanması, sağlık, çevre, konut ve sosyal güvenlik” gibi alanlar anayasalarda yerini alarak sınırları belirlenmiştir. Bu doğrultuda devletin kamusal politikaları belirlemesi; sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, ücret, sosyal yardımlar, istihdam gibi sosyal politika faaliyetlerinin yürütüleceği ve denetleneceği bakanlıklar ve diğer kamu kurumlarını yapılandırması kamu müdahalesinin en önemli sürecini oluşturmaktadır (Bedir, 2016, s.17-18).

Aktan ve Özkıvrak (2008, s.42-49), “geniş anlamda sosyal politika araçlarını kamu harcamaları ve vergileme, regülasyon ve kontroller, kamu iktisadi teşebbüsleri, planlama, kamulaştırma ve devletleştirme” olarak sınıflandırmıştır;

Kamu harcamaları ve Vergileme: Sosyal devlet vergi sistemi aracılığıyla toplumsal refahın artırılmasına yönelik hizmetleri doğrudan sağlayabilir. Bu doğrultuda devletin görevi kişi veya ailelerle ilgili belli koşullar veya olasılıklar kapsamında ortaya çıkan sosyal ihtiyaçların zenginlerden alınan vergilerle desteklenmesidir. Bu amaçla ihtiyaç sahiplerine nakdi ya da aynı yardım yapılabildiği gibi sanayi alanında yatırım teşvikleri verilerek istihdamın artmasının sağlanması, tarım alanlarında taban fiyat ve destekleme alımların yapılması da gelirleri düşük bireylere yönelik sosyal amaçlara ulaşmada kullanılacak araçlardan olduğu belirtilmektedir. Devletin, kamu harcamaları yoluyla eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik gibi refah hizmetlerinin üretilmesini sağlaması ve bedelsiz bir şekilde veya piyasa fiyatının altında bir ücretle sunması da gelir dağılımını olumlu etkileyecek faaliyetler olduğu belirtilmektedir. Liberal devlet anlayışında vergilendirme sadece kamu harcamaları için finansman kaynağı niteliğinde iken, sosyal devlet bakış açısına göre toplanan vergiler mali amaçların yanı sıra ekonomik eşitsizliklerinin azaltılması, ekonomik istikrar ve kalkınmanın sağlanmasında da kullanılmaktadır (Aktan ve Özkıvrak, 2008, s.42-44).

Toplumsal eşitliğin sağlanmasında gelirlerin adil bir biçimde dağılmasını sağlama sosyal devlet politikalarının en önemli görevlerinden biridir. Artan oranlı vergiler, vergi indirimlerinin sağlanması ve vergi iadeleri, en az geçim düzeyinin saptanması gelirlerin adil dağıtımını ile ilgili uygulamalardır. Bunun yanında, sağlık, eğitim, barınma benzeri kamu hizmetleri, sosyal güvenlik ve sosyal yardımlar vb. tedbirler de sosyal adalet ve sosyal barışı temin etmeye, bireyler adına bireysel gelişim olanaklarına ulaşacakları bir fırsat eşitliği yaratmaya yönelik faaliyetler olarak belirtilmektedir (Çelik, 2014, s.31).

Regülasyon ve Kontroller: Devlet amaçlarına ulaşmada engel gördüğü bazı durumlarda belli ekonomik faaliyetlerin doğrudan düzenleyebilir (ekonomik regülasyon) ve piyasa fiyatlarına müdahalede (ekonomik kontrol) bulunabilir. Piyasalara giriş ve çıkışların belli kurallara bağlanması, yasal tekel oluşumunun engellenmesi, ithalatı kısıtlamalarla ekonomik regülasyon mekanizmasını işletirken; vergileme ile ilgili düzenlemeler, iş yeri çalışma koşulları ve çalışma yaşı düzenlemeleri, trafik düzenlemeleri, çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik düzenlemeler de “yasal-idari regülasyonlar” olarak uygulanabilir. Bu düzenlemelerle devlet grupların ve kişilerin mevcut hayat koşullarını iyileştirmemekte, doğrudan değiştirmeye yöneldiği ifade edilmektedir (Aktan ve Yay, 2016, s.120).

Ekonomik kontroller ise mal ve hizmetlerin satış fiyatlarının kontrol edilmesi, kira, ücret veya faiz kontrolünden ibarettir. Bu kapsamda devlet taban ya da tavan fiyat belirleyerek ekonomiyi kontrol altına almaya çalışabilir. Ulusal düzeyde yiyecek kıtlığı olduğunda tavan fiyat belirlenerek fiyatın düşmesi ve alım gücü az olanların yiyeceğe ulaşması sağlanır. Devletin taban fiyat belirlemesi de tarım üreticilerin korunmasına yönelik bir kontrol uygulamasıdır. Bu sayede sosyal devlet tekelleşme ve kartelleşmeyi engelleyerek piyasaların sağlıklı bir şekilde işlenmesini sağlar (Aktan ve Yay, 2016, s.122)

Kamu iktisadi teşebbüsleri (KİT): Yasalara dayanarak özel bir mal üretimi, ticari ve sınai alanda piyasa koşullarında faaliyet göstererek sosyal fayda/maliyet ilişkilerinin göz önünde bulundurulduğu yönetim ve sermayesinde kamunun etkin olduğu teşebbüsler olarak ifade edilmektedir. Sosyal devlet anlayışının benimsendiği ülkelerde devlet ekonomik hayata müdahale etmek için özellikle II. Dünya savaşından sonra KİT'lere ağırlık vererek özel girişimleri desteklemiş ve özel kesime öncülük etmiştir. KİT'ler genellikle kar oranı düşük işletmeler olsalar da özel sektörün yatırım yapmadığı alanlara girerek hem ekonomiyi yönlendirmek hem kaynakları etkin kullanmak hem de sosyal faydalarından dolayı uzun yıllar desteklenen uygulamalar olmuştur. KİT'ler vasıtasıyla hem tekelleşmeler önlenmiş, hem de istihdam artırılarak milli gelirin dağıtımında da adalet sağlanmaya çalışılmıştır (Aktan ve Özkıvrak, 2008, s.46-47; Mermer, 2016, s.12).

Sosyal refah devleti anlayışına göre sosyal politikanın dar ve geniş anlamda amaçları ve araçları Tablo 1’de de özetlenmiştir.

Tablo 1. Sosyal Politikanın Dar ve Geniş Anlamda Amaçları ve Araçları

AMAÇLARI	ARAÇLARI	
	Geniş Anlamda	Dar Anlamda
Doğal Eşitsizliklerin Giderilmesi ve Hayat Standartlarının Yükseltilmesi	Ekonomik ve Sosyal ve Regülasyonları ve Fiyat Kontrolleri	Sosyal Sigorta
Gelir Dağılımında Adalet ve Yoksullukla Mücadele	Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT)	Sosyal Hizmet
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Dayanışma	Kamu Harcamaları	Sosyal Tanzim
Tam İstihdam ve İşsizlikle Mücadele	Kamu Gelirleri	Sosyal Yardımlar
Ekonomik Büyüme ve Kalkınma	-	Sosyal Teşvik

(Mermer, 2016, s.17).

1.3.1.3. Kolektif Kendi Kendine Yardım Araçları

19.yüzyılda Sanayi Devrimi'yle burjuva takımının sömürü aracı haline gelen işçilerin ekonomik yoksunluk içine düşmeleri toplumda kargaşa, çatışma, aile birliğinin bozulması ve ahlaki değerlerin yitirilmesine neden olmuştur. Devlet idaresinin ortaya çıkan sosyal sorunları gidermekte zorlanması, politika üretmede isteksiz olmaları, kapitalist sistemin olumsuz etkileri, şehirlerde büyük insan topluluklarının oluşması, bozulan sosyal barış ve adaletin sağlanması adına bazı kişilerin bir araya gelerek örgütlenmesine, kendi kendine yardım araçlarının oluşturulmasına yol açtığı söylenebilir (Bedir, 2014, s.19).

Bir mesleki dayanışma örgütü olarak kurulan sendikalar, iş hayatının demokratikleşmesi ve sosyal politikayla ilgili koruyucu düzenlemelerin yapılması adına hem devlet kurumlarına hem de özel teşebbüslere baskı yapabilen sivil toplum kuruluşlarıdır. Sanayi Devrimi sürecinde işçilerin özellikle sömürülmesine ve istismarına tepki olarak doğan işçi sendikaları, günümüz şartlarında, devletlerin yasa ve anayasalarına girerek hukuki nitelik kazanmıştır. Kamu ve özel sektörde çalışanların sosyal haklarının korunması için kurulan işçi sendikalarının yanında, işverenlerin menfaatlerinin korunması için işveren sendikaları da kurulmuştur. Temel insan hakları arasına sendikal hakların girmesiyle, toplumsal alanda barış sağlanmış olup, aynı zamanda çalışma alanında barışın teminatı durumuna gelmiştir (Demir, 2013, s.19).

Sendikaların dışında kendi kendine kollektif yardım kurumlarına bakılacak olursa, bunlar kooperatifler, dernekler ve vakıflar olarak belirtilmektedir. Kooperatifler, kendi bünyesindekilerin küçük tasarruflarını, emeklerini ve çabalarını korumak için politikalar ve eylemler üreten oluşumlardır (Örki, 2016, s. 14). Vakıflar ise, korumaya muhtaç toplumsal grupların, çevrenin ve doğal hayatın, sosyal ve toplumsal olarak ötekileştirme olasılığı olan kesimlerin korunması için kurulan örgütlerdir. Vakıflar, mali yönden zengin kişilerin verdiği burslar, ayni veya nakdi yardımlarla ayakta kalan eğitim, sağlık ve diğer sosyal politika alanlarına yardımcı olan kendi kendine oluşan araçlardan biridir (Özaydın, 2003,s.4). Dernekler de vakıflar gibi yardımlarda bulunan kuruluşlar olmasının yanı sıra toplumsal politikaların oluşturulması açısından sendikalar gibi etkili örgütler olduğu belirtilmektedir. Bu örgütlerin tamamı sosyal barışın ve sosyal adaletin sağlanması, toplumun dengeli kalkınması, yoksulluğun azaltılması, dezavantajlı birey ya da grupların istismar edilmesinin önlenmesi adına genellikle gönüllülük esasına göre hizmetlerde bulunmaktadır. Bu nedenle de sosyal politikanın önemli aktörleri oldukları söylenebilir (Bedir, 2016, s.19-20).

1.2. SOSYAL POLİTİKANIN TARİHÇESİ

Sosyal politika kavramı ve uygulama alanı olarak toplumsal ve ekonomik gelişmelerle paralel olmakla birlikte, farklı bir gelişim göstermiştir. Bu durumu anlayabilmek için kapitalist sistemin tarihsel gelişimini irdelemek gerekir. Sosyal politikanın gelişiminin tarihsel sürecinde üç büyük kapitalist tarihsel kırılma noktasının etkisi büyüktür. Bunlar; ilk olarak sanayi devriminin olması, ikincisi 1929 yılında yaşanan ekonomideki büyük bunalım, üçüncüsü 1970’lerde ekonomide yaşanan krizdir.

Türkiye özelinde ise sosyal politikaları Cumhuriyet öncesi ve sonrası olarak sınıflandırılmaktadır. Cumhuriyet döneminin, Türk sosyal politikalarının kırılma noktası olarak belirlemek yanlış olmayacaktır. Cumhuriyetin dönemi, bir yönetim sistemi değişikliği olması nedeniyle, Türk siyasal ve toplumsal alanında tamamen farklı bir anlayışın kabul edildiği bir dönemdir ve buna bağlı olarak da sosyal politika anlayışı da tamamen farklılaşmıştır.

Bu tarihsel kırılma noktalarından hareketle, Dünyadaki sosyal politikaların anlaşılabilmesi amacıyla öncelikle Sanayi Devrimi öncesi ve sonrasına sosyal

politikanın tarihçesi ve sonrasında Türk siyasal hayatı özelinde Cumhuriyet Dönemini baz alarak sosyal politikaları incelenecektir.

1.2.1.Dünyada Sosyal Politikanın Gelişimi

1.2.1.1. Dünyada Sanayi Devrimi Öncesi Dönemde Sosyal Politika

Tarihsel süreç değişimi üç dönem olarak kategorileştirebiliriz. Toffler bu kategorileri şu şekilde ifade etmiştir. Birincisi tarım toplumu, ikincisi Sanayi Toplumu ve son olarak da Bilgi Toplumdur (Toffler'den aktaran Mercan, Demir, Oyur, 2013, s:116).

Dünya ekonomik ve siyasal değişiminde Sanayi Devrimi önemli bir yere sahiptir. Sanayi Devrimi ile ekonomik yapıda radikal değişimler meydana gelmiştir. Bunlardan en önemli değişim işçi sınıfının bir ekonomik aktör olarak ortaya çıkmasıdır. Sanayi Devrimi öncesi sosyal politika kavramına bakacak olursak, tarıma dayalı toplum ve sosyal düzeni tanımlamak ve tarihsel sürecine bakmak doğru olacaktır.

M.Ö. 8000'lerde yerleşik hayata geçilmesi ve tarımsal üretim yapılması ile birlikte, sermayenin ana mülkiyet argümanı toprak olmuştur. Sanayi Devrimine gelene kadar, insan ve hayvanların kas gücü ve bu kas gücü ile çalışan aletler üzerinden yürüyen bir ekonomik sistem ve insan gücünden bahsedebiliriz (Özdemir, 2014,s.1).

Tarım toplumlarında insan kas gücü yanında en az onun kadar önemli diğer bir tarımsal üretim unsuru ise hayvanlardır. Bu dönemde hayvanlara da önem verilmiştir. Hayvanları tarıma uygun bir şekilde evcilleştirme bu dönemin önemli özelliklerindedir. Bunun yanında tarımsal üretim genellikle ticari amaçlı değil ihtiyaç amaçlı yapılmış, dönem insanları kendi ihtiyaçları oranında tarımsal üretim yoluna gitmişlerdir. Bu çerçevede tarımsal ürün ticareti de lokal ve küçük çaplı yapılmıştır. Tarım toplumlarında kitlesel üretimden söz etmek pek mümkün değildir. Tarımın gelişmeye başlaması ile birlikte sulama kanalları ve köy benzeri küçük yerleşim yerleri de kurulmaya başlanmıştır (Özdemir, 2014,s.3).

Tarıma dayalı dönemin verimsiz bir dönem olarak algılanması doğru değildir. Tarımsal dönemde atılan adımlar Sanayi toplumunun temellerini oluşturmuştur. Özellikle traktör gibi tarım makinalarının da geliştirilmeye başlanması ile insan emeğiyle işlenemeyecek büyük toprakların işlenerek artı değer ortaya çıkmasının yolu açılmıştır.

Tarım toplumlarının, günümüzdeki anlamı kapsamında, yönetsel özelliği, ise katı milliyetçiliğe ve merkezi devlet anlayışının olmadığıdır (Aksoy, 2016, s.32).

Bir işçi sınıfı ve artı değerden çok da bahsedemeyeceğimiz Sanayi Devrimi öncesi toplumlarda sosyal politikanın da varlığının son derece kısıtlı olduğunu söyleyebiliriz. Ancak insanlık tarihinde yeni bir toplum düzeni olan kapitalist toplum düzeninin doğuşuna yol açan, ekonomik ve toplumsal yaşamda yeni bir çağı başlatan ve böylece derin ve köklü değişimleri simgeleyen bir büyük olay olan Sanayi devrimi, devletlerin sosyal nitelikli politikalar izlemeye başlamalarına ve bu politikaların zaman içinde gelişmesine yol açtığı ifade edilebilir.

1.2.1.2. Dünyada Sanayi Devrimi Sonrası Dönemde Sosyal Politika

Sanayi Devrimi'ne geçiş konusundaki en objektif görüş, 18. yy'da makinalaşmaya geçiş ile birlikte, İngiltere'de başlayan ve sonrasında tüm Avrupa'ya yayılan bir dönüşüm hareketi olmasıdır. Bu denli büyük bir ekonomik ve siyasal ve toplumsal dönüşüm olan Sanayi Devrimi'ni buharlı makinaların bulunması ve kullanılması ile kısıtlayan görüşler oldukça yüzeysel kalmaktadır. Sanayi Devrimi, nüfustaki artış ve şehre göçlerin artması, sömürgeciliğin getirdiği sermaye birikimi, kapitalizm ve girişimciliğin gelişmesi, hukuki gelişmeler gibi pek çok sosyal, kültürel ve ekonomik dinamiğin sebep-sonuç ilişkileri içinde ortaya çıkmış bir harekettir(<https://www.wikitarih.com/sanayi-devrimi-nedenlersonuclari/15/09/2018>).

Sanayi Devrimi süreci, iktisadi ve toplumsal dönüşüm ile birlikte iktisadi bir büyümenin de hareketlendiği ve büyüdüğü bir süreçten bahsedilebilir. Tarihte birçok dönemde büyük teknolojik gelişmelerin olduğu görülmektedir. Fakat bunlardan Sanayi Devrimi'ni özel kılan bu teknolojik gelişmelerin sonucunda toplumsal, siyasal ve ekonomik anlamda köklü bir değişimin ortaya çıkmış olmasıdır. Sanayi Devrimi sürecini de diğer teknolojik gelişmelerden ayıran özelliğin bu olduğu söyleyebilir (Özdemir, 2014,s.8).

Cromwell isyanının yaratmış olduğu etkiler ile cumhuriyet fikrinin şekillenmeye başlaması, toplum yapısının sosyal ve ekonomik açıdan değişmesi, gelişmeye başlayan ticaret, deniz aşırı ticaretin yapılması ile başka kültürlerle iletişimin artması, merkantilizm² (Parlak, 2011, s:523) , dokuma ve madencilik

² **Merkantilizm;** 16.-18. yüzyıllar arasında ortaçağın bitip yeniçağa geçilmesiyle özellikle de Batı Avrupa'da yer bulan iktisadi görüştür. Yeniçağın öncelikli özelliği, feodal beyliklerin yok olması ile birlikte bunların yerini merkezi yapıya sahip devletlerin

alanında ticaretin gelişmesi, nüfus artışı, nüfustaki değişimler, tarım ve ticaret alanındaki devrimler, ulaşımdaki gelişmeler, teknolojideki ve finans piyasalarındaki gelişmeler Sanayi Devrimi'ni ortaya çıkarmıştır (Torun, 2003, s.183).

Sanayi devrimi ekonomik, sosyal ve siyasi yönetsel alanda değişimlere yol açmıştır. Bu değişim ve dönüşüm sonrasında ortaya çıkan yeni toplum düzenine 'Sanayi Toplumu' denilmektedir. Sanayi Devrimi sonucu oluşan bu yeni ekonomik ve toplumsal yapı kimilerine göre insanlığın tabiatın koşullarına bağlılıktan kurtulma olarak nitelendirilip olumlu şekilde karşılanırken, Theodore Kaczynski savunduğu muhalif bakış açısına göre, bu yeni toplum ve ekonomik düzenin kötü sonuçlara yol açacağı öngörülmüştür. Kaczynski'nin bu konudaki görüşüne bakacak olursak, sanayi devriminin büyük acılara sebep olduğunu ve gelişen teknolojinin insanları ve toplumları daha büyük sorunların içerisine sürükleyeceğini, doğal yaşamın kötü yönde değişeceğini hatta gelişmiş ülkelerin dahi fiziksel acılarını artacağı şeklindedir (Kaczynski'den aktaran, Aksoy, 2016, s.34). Sanayi Devrimi sosyo-ekonomik alanda birçok değişimi beraberinde getirmiştir. Bu değişimlere bakıldığında, fabrikaların kurulması ile işletmeler ailelerden ayrılmıştır. Ayrıca işbölümünün zorunlu olmasına neden olmuştur. İşbölümünün yapılması farklı meslekler arasındaki işbölümünün yapılmasından çıkmış, aynı işletmede çalışanlar içinde de oluşmaya başlamıştır. Sanayi toplumlarının ana vurgusu sermaye birikimi haline gelmiştir. En önemlisi de işçi olgusunun oluşmasıdır. Sanayi toplumunun gelişmesi ve fabrikaların kurulması ile birlikte işçiye ihtiyaç ciddi şekilde artmış, bu noktada işçilerin çalışma şartları ve yaşam koşulları sanayi toplumlarında ana problemlerden biri haline gelmiştir (Aron, 1997, s. 65-67). . Sanayi devrimi sonrasında ortaya çıkan yeni istihdam koşulları da yeni bir takım sorunları beraberinde getirdi. En önemli sorun, fabrikaların gelişmesi ile birlikte işsiz kalan lonca mensubu ve zanaatkarların büyük sanayi şehirlerine akın etmeleri sonucu ortaya çıkan sosyal sefalettir. Ayrıca loncaların yok olmasıyla birlikte usta ve kalfalar da yeni ekonomik sistemde birer emekçi durumuna geldiler (Şenkal, 2011, s.25).

Sanayi devrimi ile meydana gelen ekonomik düzenle genel olarak yönetsel olarak özelde ise kamu yönetiminde farklı bir anlayışa geçilmesini zorunlu kılmıştır. Kentsel ve yerel yönetim anlayışının yeniden yapılandırılması, merkezileşme ile

---

ve ulusçuluk zihniyetinin geçmesi ile birlikte feodalitenin asıl üretim şekli olan tarıma dayalı ekonominin yerini de ticarete dayalı ekonomik modelin almasıdır.

birlikte bürokratik bir dönüşüm, “ulus-devlet” yerleşmiş ve yaygınlaşmaya başlamasıyla değerleri, normları ve kurumların sistemini yeniden şekillendirmiştir. Kamu yönetimi hiyerarşi ve işbölümüne dayandırılmıştır. Bu noktada bu dönemin en büyük iki teorisyeni Frederick W. Taylor ve Henri Fayol’dur. Gerek Taylor’un “Bilimsel Yönetimin İlkeleri” gerekse Fayol’un “Genel ve Endüstriyel Yönetim” çalışmaları bu konulara değinen ilk çalışma örnekleridir. Yönetim biliminde, klasik eserler olarak kabul edilen bu çalışmalar sanayi toplumunun yönetim düşüncesini incelemiştir (Bakkalbaşı, 2017, s.432).

Kentlerin ve yerel yönetimlerin yönetiminin yeniden yapılanması; üretim sisteminde köklü değişimler, teknolojik gelişim ve büyüyen kentler ve kentlerin çoğalması, eğitim, sağlık, işsizlik, konut ve altyapı gibi sorunları beraberinde getirmiştir. Bunun yanında tren, uçak gibi yeni ulaşım şekillerinin de ortaya çıkması ile yeni kamu kurumlarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu gelişmelerle beraber, kamu sektörü büyümeye başlamış, özellikle kentsel alanları kapsamı ile modern kent hizmetleri ve yerel yönetim birimleri değişime uğramaya ve önemli olmaya başlamıştır (Candan, Oktay ve Sürmeli, 2018, s.869).

1.2.2. Türkiye’de Sosyal Politikanın Gelişimi

1.2.2.1. Türkiye’de Cumhuriyet Öncesi Dönemde Sosyal Politika

Devletlerin sosyal politika alanında gelişmişliğini belirleyen etkenlerden en önemlisinin sanayi devriminin etkilerinin Cumhuriyet öncesi Türk sosyo-ekonomik ve siyasi hayatında pek de yer bulamadığını görmekteyiz. Padişahlıkla yürütülen Osmanlı sisteminde Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan sanayi devrimi ile ortaya çıkan politikalar yer bulamamıştır. Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılma sürecine girdiği ve II. Meşrutiyet döneminde “İttihat ve Terakki”nin iktidara gelmesiyle ancak milli iktisat düşüncesinden bahsedilmeye başlanmıştır. Osmanlı döneminde, yönetim şekli dolayısıyla, ticaret, gayrimüslimler eliyle yürütülmüştür. Yani geç Osmanlı olarak nitelendirebileceğimiz dönemde Yahudi, Ermeni ve Rumlar eliyle yürütülen ticaret kendine özgü bir sermaye sınıfı ortaya çıkarmıştır. Endüstriyel ve kültürel devrime izin verilmeyen Osmanlı Devleti’nde burjuvazinin oluşmasına da izin verilmemiştir (Duman, 2010, s: 295).

Türk tarihinde Cumhuriyet öncesi dönem için dünyadaki sosyal politikalar geçiş için gerekli koşullar Osmanlı yönetim biçimi ile mümkün olamadığından

Cumhuriyet dönemi öncesi sağlıklı bir sosyal politika uygulamasından bahsetmek mümkün olamamaktadır. Bu noktada Cumhuriyet öncesi dönemi, Tanzimat'a kadar süregelen süreç, Tanzimat ve Meşrutiyet dönemi şeklinde ayrılarak incelenebilir. Osmanlı İmparatorluğu'nun yapısı gereği; din temelli inanç sisteminin güçsüzü koruma anlayışı, aile yapısı, komşuluk ilişkileri, yoğun akrabalık bağları gibi sosyal ilişkiler ile toplumun korunması gereken kısmın (yoksul, hasta, dul, yetim vb) korunduğu görülmektedir. Ancak bu durum, sosyal politika kapsamında değerlendirilemez. Bunu insani yardım olarak görmek, daha doğru bir tespit olacağı ifade edilmektedir (Altan, 2008, s.65). Bu tarz bir yönetim sistemi ve toplum yapısı, sosyal devletin sağlayacağı imkânların talep edilmesini geciktirerek, sosyal politikanın gelişimini desteklemek bir yana engellemiştir. Ancak bu yardım ve destekler kişiye bağlı ve daha çok acıma duygusundan kaynaklanan yardımlar olduğundan ve sistematik ve kurallara dayalı bir yapısı olmadığından sosyal politika çerçevesinde değerlendirilmesi mümkün değildir. Buradan da anlaşılacağı üzere, sosyal politikanın olmazsa olmaz özellikleri, kurumsal, düzenli, standartlara bağlı ve hak temelli olmasıdır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda sosyal politika kurumu olarak en yakın örgütlenmeler, vakıf ve loncalardır. Bunun dışındaki yardımlar daha çok İslam dini gereklerince yerine getirilen yardımlardır. Osmanlı'da zengin kişilerin islami veya sosyal alandaki ihtiyaçları karşılamak için kurdukları vakıflar, tüm dünyada en iyi örnek yapılanmalar olmuştur. Varlıklı kişiler ilgili vakıflara gelir olarak taşınmazlarının gelirlerini bağışlamışlar ayrıca yaptıkları bağışlarla da vakfın devamını sağlamışlardır. Padişahlar, saray eşrafi ve zenginlerin kurdukları bu vakıflara devlet de vergi muafiyeti getirerek dolaylı yönden desteklerde bulunmuşlardır (Bedir, 2016, s.45) .

Osmanlı İmparatorluğu içindeki bir diğer dikkate değer kurum Ahilik kurumudur. Ahilik 13.yy dan itibaren Anadolu'da dini ve mesleki örgütlenmeler olarak ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede tıpkı Avrupa'da olduğu gibi Osmanlı'da da iş ilişkilerinin sistematikleşmesinde iş örgütleri etkili olmuştur (Özcan, 2006, s.41). Ahi teşkilatlarının konumuz ile ilgili en önemli özelliği, esnaf örgütü olma özelliği açısından, ekonomik faaliyetlerin, olabildiğince ihtilaf ve sorundan uzak, uyum içinde sosyal dayanışma çerçevesinde gerçekleştirmeleridir.

Ancak 15.yy'a gelindiğinde, esnaf katı kuralları olan Ahilik örgütlenmelerinden kopmaya ve daha çok çıkarlarının korunduğu örgütlenmeler kurmaya başlamışlardır. Lonca dediğimiz bu örgütlenmeler ayrıca müslim-gayrimüslim ayrımını da ortadan kaldırmaya başlamıştır. Lonca örgütlenmesinin, Avrupa tarzı bir örgütlenme olduğunu söylemek yanlış olmaz. Devletin uyguladığı merkeziyetçi politikalar ile bir sorun yaşamayan, devlet gücünün denetim ve gözetiminde olan lonca teşkilatı, bu yapısı sayesinde hızla güçlenmiş ve esnaf ve zanaatkara egemen hale gelmiştir (Şişman, 2017, s.4). Lonca sistemi sosyal politikalar açısından ilk örnekleri vermesi açısından önemlidir. Meslek gruplarınca kurulan loncaların işlevlerine bakılacak olursa, ortak bir sandık sisteminin olduğu, bu sandıkta locaya üye olanlar tarafından bir bütçe oluşturulduğu, loncanın gerekli gördüğü durumlarda iş kuranlara finansal destek sağlandığı, loncadaki kişilere engellilik, yaşlılık, hastalık, ölüm gibi sosyal yardımlar yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu da din, aile gibi daha sübjektif yardım sisteminin yerini daha kurumsal bir sosyal sisteme bırakmaya başlaması olarak nitelendirilebilir (Bayram, 2012, s.88).

18.yy ile çözülme sürecine giren loncaların yerini Sanayi Devrimi etkisiyle sendikaların alması gerektiği düşünülse de, Avrupa'daki gibi sanayileşme ile birlikte meslek gruplarının yerini sendikalar, işyerlerinin yerini de fabrikalar alamamış, kısacası Osmanlı bu süreci Avrupa gibi yaşayamamış ve sendikal örgütlenmek Avrupa'daki gibi sistemleştirilememiştir (Aslan, 2018, s.2).

Osmanlı'da köklü değişimlerin Tanzimat (1839) ve Meşrutiyet dönemi ile olmuştur. Avrupa'ya yakınlaşma ve gelişmelere adapte olabilmek için bazı adımların atılması zorunluluğu doğmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki dönüşümün Avrupa gibi gelişmemesi ve yerleşmemesinin en büyük sebebi, Avrupa'da sanayileşme ve devrim ile tabandan gelen talepler hakların doğmasına ve yönetimlerin bu hakları kabul etmesine yol açmıştır. Ancak Osmanlı'nın ne tarihsel gelişimi, ne yönetim şekli ne de sanayileşme seviyesi Avrupa ile aynı olmadığı için, uyum kapsamında, haklar tabandan gelen taleplere göre değil Avrupa'ya entegre ve tepeden inme şeklinde yapılmıştır. Bu noktadan hareketle, Türk siyasal ve ekonomik gelişimi Avrupa'dan farklı olarak gelişmiştir. Gerek Osmanlı gerekse Türkiye Cumhuriyeti tarihinde, Avrupa'nın aksine, hukuki durum fiili durumun öncesinde gerçekleştiği ifade edilmektedir (Köksal, 2010, s.3).

Tanzimat ve Meşrutiyet döneminin en önemli özelliği örf ve adetlere dayalı hukukunun yerini yazılı kurallara bağlı pozitif hukuk sistemine geçilmesidir (Uçkan, 1999, s.160). Ayrıca bu dönemde iş hayatında ve sanayileşmede köklü gelişmeler yaşanmış, ordunun ihtiyaçlarını karşılamının yanında devletin iş hayatındaki yerini sağlamlaştırmak adına tekstilden, deri fabrikalarına birçok alanda fabrikalar kurulmuştur. Bu fabrikaların kuruluşu ile birlikte işçi hakları ve iş koşullarının düzeltilmesine yönelik ilk hareketlerin de bu dönem ortaya çıktığı görülmektedir. Ancak tüm bu çabalara karşın sanayileşmenin, çeşitli nedenlere bağlı olarak, istenildiği şekilde gelişmemesi, dahası küçük tezgah ve atölye sahiplerinin de çöküşe geçmesi işgücünün Osmanlı'da hızlıca yok olmasına yol açmıştır (Önsoy, 1984, s.11).

Osmanlı'da sanayileşmenin oluşamamasının nedenlerinden biri, toplumsal yapının farklı etnik gruplardan oluşması nedeniyle ekonomik işbirliğinin olmaması ve yeni bir örgütlenme şeklinin oluşamamasıdır. Ayrıca tarımsal artının üretime değil savaş giderlerine aktarılması da sanayileşmenin önünü kapatmıştır. Bunun yanında Osmanlı'nın ekonomisini çökerten anlaşmalar (mesela 1838 Balta Limanı Sözleşmesi) ve Kapitülasyonlar nedeniyle dış ticaretin kontrol edilememesi ve ekonominin yönetim tarafından bağımsız olarak yürütülememesi sanayileşmeyi engellemiştir. Son olarak, yabancılara ve azınlıklara tanınan haklar ile birlikte vergi sistemindeki adaletsizlikler ve bunları düzenleyebilecek oturmuş bir maliye politikası olmaması da yönetimin çabalarını boşuna çıkarmıştır. Ancak her şeye rağmen işçi sayısındaki artış ile birlikte işletmelerde çalışanların haklarına yönelik ilk hukuk kuralları oluşmaya başlamıştır. İlk olarak, "1865 tarihli Ereğli Kömür Maden-i Hümayun İdaresi Nizamnamesi" yürürlüğe girmiştir. Dönemi için oldukça üst düzeyde bir sosyal politika düzenlemesi olarak da kabul edebileceğimiz bu nizamname, özü bakımından bölgedeki kömür madenlerinde üretimi düzenli hale getirmek için birtakım hükümler içermektedir. İşçiler için de pozitif anlamda haklar tanımlanmış olan bu nizamname padişah tarafından kabul görmemiştir. Ancak Ereğli Sancağı Kaymakamı Dilaver Paşa tarafından hazırlanmış bir tasarı olarak, fiili olarak kısmen de olsa uygulanmıştır. Dilaver Paşa daha sonra "Maadin Nizamnamesi (1869)" ile zorunlu çalışmayı yasaklamakta, kazalar sonucu oluşan durumlarda işçiye tazminat hakkı ve iş kazalarını önleyecek tedbirler konusunda düzenlemeler yer almaktadır. İlgili nizamname sadece Ereğli'de değil İmparatorluğun çeşitli maden bölgelerinde de uygulanmıştır (Dilik,1985, s.93).

İhtiyaç sahiplerine yardıma yönelik sosyal yardım amaçlı ilk gönüllü dernekler imparatorlukta ve dışarda oldukça karmaşık dönemlerin yaşandığı bir süreçte ortaya çıkmaya başlamıştır. 1868 yılında savaş dönemlerinde cepheye ve cephe arkasına sağlık, tedavi ve yardım vb. hizmetleri götürmek için şimdiki adıyla Kızılay olan Osmanlı Mecruhunî Askeri Muavenet Cemiyeti kurulmuştur (Altan, 2008, s.68). Çeşitli organizasyonlar düzenleyerek toplumsal dayanışma ve yardımlaşmaya katkıda bulunmuş ayrıca yoksullara yönelik çalışmalar da yapmıştır. Darülaceze ve Darüşşafakanın da bu dönemde önemli çalışmalarda bulunmuştur. Darülaceze, sokakta yaşayanlara yardım ederken, Darüşşafaka ise şehit çocukları ve babası olmayan çocukların eğitim için çaba harcamıştır. Hatta II. Abdulhamit tarafından ilk kez kör, sağır ve dilsizler adına bir okul kurulduğu ve bu kurulan okulun kamusal politikalara konu olduğu görülmektedir (Demirci ve Akyol, 2013, s.39). Bu dönem sosyal yardımlar konusunda kamu kaynakları ile yardımların içiçe girdiği görülmektedir. Buna en iyi örnek; Darülaceze'nin kuruluşu aşamasında 72.000 altın lira ihtiyacın karşılanması için II. Abdülhamid 7.000 altın lira değerindeki eşya bağışlamış ayrıca kendine ait hazinesinden 10.000 altın lira hibe etmiştir. Eksik kalan miktar için ise piyango düzenlemiş ve bağışlarla birlikte 50.000 altın lira toplanarak kuruma verilmiştir (Demirci ve Akyol, 2013, s. 40).

Osmanlı'nın son dönemlerine gelindiğinde, sivil memurları ve askerlerin eşleri ve çocuklarını kapsam içine alan yaşlılık, malullük ve ölüm sigortaları gibi sosyal güvenlik uygulamalarının da başladığı görülmektedir. Bu sandıkların ilk örnekleri, 1866'da kurulan Askeri Tekaüt Sandığı, 1881'de askerlerin haricindeki memurlar için kurulan Tekaüt Sandığı ve 1890'da kurulan Seyri Sefain Tekaüt Sandığı'dır. Fakat batıdaki gelişmelere uyumlu bir sanayileşme yaşanmaması ve bundan hareketle "sosyal koruma" talep edecek bilinçte bir işçi kitesinin oluşmaması, bunun yanında da hala aile ilişkilerinin sıkı şekilde sürdüğü bir yapıda yukarıda değinilen uygulamalar 1940'lı yılların ortalarına kadar olması gereken gibi bir sosyal güvenlik yapısına dönüşmemiştir. II. Meşrutiyet ile grevin anayasal hak olmasıyla ve kötü koşullarda çalışan işçilerin anayasada bulunan haklarını kullanmak istemleriyle grevler gerçekleştirilmiştir. Farklı sektörlerde ama özellikle demiryolu işçilerinin yaptığı grevler sonrası hükümet 1909 yılında Tatil-i Eşgal Kanunu ile çalışma ile ilgili normlara yönelik ilk düzenleme ortaya çıkarılmıştır (Şişman, 2017, s. 6).

1.2.2.2. Türkiye’de Cumhuriyet Sonrası Dönemde Sosyal Politika

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunun ilk yılları olan 1920- 1935 yılları arasında, sanayileşme; savaştan çıkmış olması, güçlü bir sermaye ve vasıflı işgücünün olmaması, Aşar vergisinin kaldırılması (1925) ve bu verginin kaldırılması ile devletin sermayeye desteğini sağlayacak gelirlerde azalma meydana gelmesi, altyapı yetersizlikleri, Lozan Antlaşması’nın yerli sermayenin desteklenmesini engelleyici maddeler içermesi gibi nedenlerle başarısızlığa uğramıştır. Ancak yeni Cumhuriyet’in en önemli hedeflerinde birisi, tüm imkânsızlıklara rağmen, sanayinin gelişmesi olduğunu söylemek doğru olacaktır. Bunun en iyi kanıtı, İzmir İktisat Kongresi’nin 17 Şubat- 4 Mart 1923 tarihleri arasında İzmir’de toplanmasıdır. Cumhuriyetin ilk uzlaşma arayışı olarak nitelendirilebilecek olan İzmir İktisat Kongresi’ne “her ilçeden bir tüccar, bir sanatkâr, bir işçi, bir şirket, bir banka, üç çiftçi temsilcisi olmak üzere sekiz kişi katılmıştır”. 1135 delegenin katılımı ile gerçekleştirilen kongrede bu katılımcıların “onda birini işçi temsilcileri” oluşturmuştur (Görmüş, 2007, s.120). Kongrede işçiler, işçi hakları ile ilgili birtakım taleplerini sunmuşlardır. Bu taleplere bakacak olursak; amele isminin işçi olarak değiştirilmesi, çalışma koşullarının düzeltilmesi, çalışma saatleri, örgütlenme hakkı gibi taleplerdir. Ancak kongrede bu taleplerden sadece işverenleri olumsuz yönde etkilemeyecek olanlar kabul görmüştür (Şişman, 2017, s.7). 1930 lara gelindiğinde özel sektörün kalkındırılarak ekonominin dinamiği haline getirme fikri yerini devlet eliyle yürütülen karma ekonomi fikrine bırakmıştır. Ekonominin ve sanayinin devlet müdahalesi ve denetimi altında yürümeye başladığı bu yıllarda çalışanlarla ilgili ilk koruyucu tedbirlerin alınması ve ilgili konuda mevzuatların oluşmaya başlaması süreci göze çarpmaktadır. Devlet kamu yararı güderek, ekonomik anlamda güçsüz ve bu çalışanlara bağımlı kişilerin istismar edilmesinin önünü kesmek adına müdahaleci bir yaklaşım sergilemiştir (Özel, 2002, s.243).

Cumhuriyetin ilk yıllarında sanayileşme sürecinin ilk adımlarının maden işletmeleriyle gerçekleştirilmeye çalışıldığı söylenebilir. Gerek askeri olarak güvensiz bir ortam, enerji kaynakları konusunda kömürün o dönem için en önemli enerji kaynağı olması askeri ve sanayileşme açısından kömür madenlerini önemli bir yere taşımıştır. Ayrıca en çok işçinin bulunduğu sanayi kolunun da kömür madenleri olduğu söylenebilir. Bu nedenlerden dolayı madenlere önem verilmiş ve Avrupa

çizgisinde modern sosyal politika anlayışı çerçevesinde, işçiler odak noktası haline gelmiştir (Güler, 2011, s.75).

1924 Anayasası'nın liberal devlet modeline entegre, bireysel özgürlükler ve doğal hukuk normlarını esas alan bir anayasa yolunda önemli adımlar atılmış bir anayasa olduğu söylenebilir. Ancak liberal çizgide olan 1924 anayasası, sosyal devlet anlayışının değil de daha çok bireysel hak ve özgürlüklerin üzerinde durmuştur (Özkul, 2018, s.588).

1925 yılına gelindiğinde Şeyh Sait İsyanları ile başlayan süreçte, "hükümete olağanüstü yetkiler verilmiş ve Takriri Sükun Kanunu" çıkarılmıştır. Bu kanun ile özgürlükler çok ciddi şekilde sekteye uğramış, siyasal yaşamda düşünce yaşamına kadar toplumun pek çok alanı bu durumdan etkilenmiştir. Bu koşullar içinde 1933 yılında yapılan düzenleme ile grev ve lokavt yasağı cezai şarta bağlanarak güçlendirilmiştir (Makal, 2003, s. 125).

1930 lardan sonra nitelikli işgücüne gereksinimin arttığı görülmektedir. Bu nedenle nitelikli emek gücünün sağlanması adına eğitimlerin önemi artmış, ayrıca nitelikli işgücü arzının sürekli hale getirilmesi önem kazanmıştır. Ayrıca bu dönemde sanayileşme kapsamında, işgücü ile ilgili olarak, Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) (1932) üye olunarak iş ilişkilerine uluslararası bir standart getirilmesi için çabalar başlamış, çalışma hayatının bireysel ve toplu boyutları kapsamlı olarak düzenlenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu hem iç hem dış etkenler ile birlikte Cumhuriyet tarihinin ilk iş kanunu Haziran 1936 yılında kabul edilerek bir yıl sonra yürürlüğe girmiştir (Şişman, 2017, s.9). 3008 sayılı İş kanunu ile o dönemin koşulları olan devletçi ekonomi politikaları ve tek partili sistemin izlerini taşımış olduğu ve çok dar kapsamlı kaldığı belirtilmektedir. Bu yıllarda çıkan İş Kanununun modern anlamdaki işçi haklarını pozitif anlamda düzenleyen kanunlar gibi değerlendirmek yanlış olacağı ifade edilmektedir. O dönem işçi-işveren ilişkilerinin ve çalışma koşullarının toplum yararı gütmeye üzerine organize edildiği görülmektedir. "3008 sayılı İş Kanunu", devletçi politikalar ve dar kapsamlı olarak değerlendirilebilir. O gün koşullarında çıkan İş Kanununun, modern anlamdaki işçi haklarını pozitif anlamda düzenleyen kanunlar olarak değerlendirilemeyeceği belirtilmektedir. 3008 sayılı kanun, grev haklarını yasaklamış, sendikal haklara da yer vermemiştir. İlgili yasa ve o günün yönetim anlayışında, devletin görevi, artan işçi sayısını da dikkate alarak, işçi ile işverenin uyumlu çalışmasını sağlamak, böylece, hem sınıfsal oluşumun önüne

geçmek hem de olabilecek uyumsuzlukları devlet eliyle çözmek olduğu ifade edilmektedir (Oğuzman, 1967, s.216).

Türkiye savaşa girmemesine rağmen İkinci Dünya Savaşı'ndan büyük oranda etkilenmiştir. Bu süreçte, işçi ücretleri yarı yarıya azalmış ve ekonomik bir darboğaz yaşanmıştır. 1940 da çıkarılan Milli Koruma Kanunu ile de İş Kanunu'nun (1960 yılına kadar yürürlükte kalmıştır.) birçok maddesi yürürlükten kaldırılmış, hükümete çalışma hayatı ile ilgili olağanüstü yetkiler verilmiştir. Milli Koruma Kanunu'na göre, Zonguldak maden sahasında, Batı Anadolu linyit sahasında ve tarımda uygun ücretlerle uygun her vatandaşa çalışma zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca hafta tatili yürürlükten kaldırılmış, 16 yaşından büyük erkek çocuklarına madenlerde çalışma yolu açılmıştır. Kadınlarda ise 12 yaş üzeri kız ve erkek çocuklarının dokuma sektöründe çalışmasına izin verilmiştir. Yani bu düzenleme işgücü açığını kapatmaya yönelik ortaya çıkmıştır (Zorlu, 2014, s.131).

1940'lı yıllarda en önemli eğitim oluşumunun Köy Enstitüleri olduğunu söylemek doğru olacaktır. 17 Nisan 1940 tarihli ve 3803 sayılı yasaya dayanarak açılan bu okul sistemi, gerek sosyal politika gerek eğitim alanında en önemli oluşumdur. Bu okulların kurulmasının amacı köy okullarına öğretmen yetiştirmek iken yıllar içinde dönemin kırsal alandaki sorunlarının çözümünde toplumsal bir misyon üstlenmiştir. Köy Enstitüleri, kırsal ile kent arasındaki sosyoekonomik eşitsizlikleri azaltmak, eğitime farklı bir tarz ile yaklaşarak herkesin eğitime eşit derecede ulaşmasını sağlamak anlamında önemli bir sosyal politika uygulaması olduğu belirtilmektedir (Eyyüpoğlu, 2017,s.5).

1946 yılına gelindiğinde tek partili sistemden çok partili sisteme geçilmiştir. Bu rekabetçi siyasal ortam, işçi sınıfının, oy potansiyelinin yüksekliği göz önünde bulundurulursa, siyasal hayatta etkinliğini arttırmıştır. Ayrıca, 2. Dünya Savaşı sonrası süreçte, Türkiye üzerinde, hem ekonomisi hem de iş hayatı konusunda uluslararası etkinin arttırıldığı bir dönemdir. Bu dönem, batı ülkelerinde sanayileşmenin sonucunda, sosyal güvenlik akımı ve buna bağlı olarak yeni sigorta kollarının kurularak, sosyal güvenlik sisteminin geliştiği bir dönemdir. (Çelik, 2010,s.87).

Milli Kalkınma Partisi (1945) ve Demokrat Parti (1946)'nin kurulmasının sonucunda siyasal yaşam değişmiş ve sendikaların kurulması için siyasi ortam oluşmaya başlamıştır. 1946 yılında Cemiyetler Kanunu ile sınıf temelli

örgütlenmelerin kurulmasının önündeki engeller kaldırılmış, İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Hakkında Kanun (1947) kabul edilmiş ve “Türkiye’de sendika kurma hakkı ilk kez özel bir kanunla tanınmıştır.” Ancak bu yasal düzenlemeler, sıkı denetimler getirilmesi, siyaset yapma konusundaki yasaklar, toplu pazarlık hakkının tanınmaması gibi uygulamalarla beklentinin çok gerisinde kalmış ve büyük oranda işlevsizleşmiş olduğu belirtilmektedir (Çelik, 2010, s.87).

Türkiye’deki sosyal hayata o dönem için etkili olan bir diğer gelişme, 1947 yılında ABD’de ilan edilen Truman Doktrini ve Marshall Planı’dır. Bu süreçler, ekonomik hayatı bir miktar hareketlendirmiştir. Ayrıca bu düzenlemeler ile devlet tarafından yapılan müdahaleleri sınırlandırma amaçlanmıştır (Akıncı ve Usta, 2016, s.282).

1945 sonrası ücretli sınıfın toplam işgücü içinde oranının artması, kentlere göçün artması sonucunda kentleşmenin arttığı görülmüştür. Hızlı kentleşmenin zorunlu sonucu “barınma sorunları, kentsel yoksulluk, olumsuz sağlık koşulları gibi sorunlar ortaya çıkmaya başlamış” ayrıca kenetlenmiş aile yapısında kentleşme ile meydana gelen çözülme zorunlu olarak sosyal güvenliğe olan ihtiyacı arttırmıştır. 1945 yılında kurulan ‘İşçi Sigortası Kurumu’ bu noktada birtakım ihtiyaçlara yönelik düzenlemeler getirirse de yeterli olmaktan uzaktır (Buğra, 2008, s.161).

1960 yılı Türkiye’nin her alanda olduğu gibi ekonomisi ve devlet yapısı önemli bir kırılma noktasıdır. 1960 ihtilalinden sonra, özellikle 1963 yılından itibaren yapılan 5 yıllık kalkınma planları yapılmış, ekonomik hayat konusunda planlı politikalar dönemi başlamıştır. Bu dönemdeki en önemli gelişmelerden biri ise sosyal devlet anlayışının gelişmesi, devletin bu çerçevedeki görevleri şeffaf bir niteliğe bürünmesidir. 1961 Anayasası bir dönüm noktası olduğu belirtilmektedir. Bu anayasa ile çalışma koşulları, sosyal güvenlik, parasız eğitim gibi sosyal devletin gereği olan birçok düzenleme hayata geçirilmiştir. 1961 Anayasası “sosyal hukuk devleti” tanımına ve kapsamına yer verilmiş olan ilk anayasadır. “Sosyal ve İktisadi Haklar ve Ödevler” ilk kez anayasa ile düzenlenmiştir. Sendikal hakların tanımlanması ise yasal düzenlemeler ile mümkün olmuştur(Şişman, 2017, s.13). Bülent Ecevit’in çalışma Bakanı olduğu bu dönemde, 274 sayılı Sendikalar Kanunu ile 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev Lokavt Kanunu’nu yürürlüğe girmiştir. Bu Kanunlar ile sendikal haklar konusunda çok önemli bir atılım olan grev hakkı, işçilere tanınmıştır. 1967 yılında 3008 sayılı İş Kanunu’nun yetersizliği nedeniyle yeni bir kanun yoluna

gidilmiş, çok daha kapsamlı bir metin olan ‘931 sayılı İş Kanunu’ yürürlüğe girmiştir. Bu yasa ile engelliler ve eski hükümlü olan işçi hakları dahil tüm çalışma hayatı ile ilgili yeni düzenlemeler getirmiştir. Ancak bu dönem uzun soluklu olamamış ve 3 yıl sürebilmiştir. Özellikle meclis komisyonlarının seçimleri aşamasında Anayasaya aykırılığı gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından şekil yönünden iptal edilmiştir. Bu iptalden sonra içerik olarak neredeyse aynı olan ‘1475 sayılı İş Kanunu’ yürürlüğe girmiş ve 2003 yılında kabul edilen ‘4857 sayılı Kanun’ yürürlüğe girene kadar varlığını sürdürmüştür (Kaya, 2003, s.3).

‘1497 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigorta Kurumu Kanunu’ (1971) ile esnaf ve sanatkârlar ve diğer bağımsız çalışanların sosyal güvenliği düzenlenmiştir. Ayrıca, sosyal politika hareketi açısından önemli olan ve toplumsal diyalog açısından ilk adım olarak nitelendirebileceğimiz Ecevit hükümeti “Toplumsal Anlaşma” imzalamıştır. Bu anlaşmanın amacı, demokrasi ve ekonomi alanında güçlendirmeye yönelik çalışmalar yapmak, kalkınmayı dengeli ve sağlıklı bir şekilde hızlandırmak, refah toplumu hedefiyle, refahı tüm toplum kesimlerine yaygınlaştırmak, kamuda çalışma barışını sağlamaktır (Görmüş, 2007, s.122). Ayrıca sosyal politika açısından bu yıllar için en önemli gelişme ise 1976 yılında yürürlüğe giren, 2022 sayılı “65 Yaşını Doldurmuş, Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun” dur. Bu kanun ile sınırları belirli ve tamamen devlet tarafından finanse edilen çağdaş bir düzenleme olması açısından önemlidir. Ayrıca bu kanun “engelli aylığı, bakıma muhtaç engelli aylığı ve engelli yakını aylığını” da kapsamına almıştır.

1970 lerde Dünya’da baş gösteren petrol krizi Türkiye’yi de ciddi şekilde etkilemiştir. Bu etkilerle ekonomi daralmış, dış borç artmış ve enflasyon yükselmiştir. Bu durum, Türkiye’yi hem politik hem de ekonomik olarak hareket edemez duruma getirmiştir (Öztürk ve Saygın, 2017, s.6).

1980 yılına gelindiğinde Türkiye yeni bir askeri ihtilal yaşamak durumunda kalmıştır. 1960 ihtilalinin aksine 1980 ihtilalinden sonra yönetime gelenler, Türkiye’nin yaşadığı karmaşanın ve sıkıntının kaynağı olarak gördükleri siyasi partileri ve sendikaları kapatmışlardır. 1982 Anayasasıyla beraber 1961 Anayasası’nda tanınan haklar kısıtlanmış yani daha kısıtlı bir anayasaya geçildiği ifade edilmektedir (Akıncı, 2013, s.44). ‘2821 sayılı Sendikalar Kanunu’ (1983) , ‘2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi’, ‘Grev ve Lokavt Kanunu’ yürürlüğe girmiş ise de çalışanların

mücadelelerini sadece ekonomik alanla sınırlayan bir metinden öteye gidemediği ifade edilmektedir. Bunun yanında sendikal haklar ciddi şekilde sınırlandırılmış, grev yasakları genişletilmiş, toplu pazarlık hakem kontrolüne bırakılmıştır (Şahlanan, 2013, s.111).

Değişen toplumsal yapı, akrabalık gibi ailevi ilişkilerini de çözmüş, toplumda devletin korumasını gerektiren kitleler oluşmaya başlamıştır. Bu noktada dağınık halde oluşturulmuş olan sosyal güvenlik kurumlarının tek çatı altında toplanmasına çalışılarak muhtaç çocuk, yaşlı ve engellilere yönelik hizmet verilmesi için “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) (1983)” kurulmuştur (Yolcuoğlu, İ.G.,2009, s.48). Fakirleri korumak amaçlı, “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) (1986)” kurulmuş ve fonda toplanan paraların objektif şekilde dağıtım görevi ise “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV)” verilmiştir (Metin, 2011, s.188).

1992 yılında “Yeşil Kart” uygulaması ile de sosyal politika kapsamında değerlendirebileceğimiz bir uygulamadır. Bu uygulamadaki ana kıstas “hiçbir sosyal güvenlik kurumunun güvencesi altında olmamak” ve “yoksul olmak” olarak belirlenmiştir. Yeşil kart sahibi kişilerin “tetkik ve ilaç tutarları ve ayakta ve yataklı tedavileri Sağlık Bakanlığı’na bağlı hastanelerde ve üniversite hastanelerinde ücretsiz” olarak yapılmıştır. Bu uygulama daha sonra yerini Genel Sağlık Sigortası (2012)’na bırakmıştır (Tatar, 2011, s.126).

2001 ekonomik krizi ekonomik ve toplumsal açıdan bir takım sorunları beraberinde getirmiştir. Bu süreçte Türkiye ekonomi alanında çok ciddi darboğaza girmiş, birçok işyeri kapanmış, yüz binlerce kişi işsiz kalmıştır. Bu noktada toplumsal bir patlamanın oluşabileceği tedirginliği yaşanmaya başlamıştır. Toplumda yaşanan bu krizin yoksul aileler üzerindeki etkisini azaltmak için “Dünya Bankası’ndan 500 milyon dolar kredi alınmış devletin de mali katkılarıyla 2002 yılında Sosyal Riski Azaltma Projesi (SRAP)” başlatılmıştır. Bu proje kapsamında yoksul ailelere yardım, 0-6 yaş için ücretsiz sağlık hizmetleri ve yoksul çocukları için eğitim hizmetleri gibi alanlarda eylemler gerçekleştirilmiştir (Zabcı, 2003, s.216).

2000’ler birçok sosyal politika açısından önemli açılıma da sahiptir. 2005 yılında çıkarılan “Engelliler Kanunu” ile engellilerin toplumsal yaşama tam ve etkin katılımı sağlanmasının yolu açılmıştır. Ayrıca 2006 yılında çıkarılan ‘5510 sayılı

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu' ile 18 yaşından küçük olanların ailelerinin sigortalı olup olmamasına bakılmaksızın Genel Sağlık Sigortası kapsamına alınması önemlidir. Bu dönemin en önemli gelişmelerinden biri de 12 Eylül 2010'da Anayasa değişikliği ile "Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru" yolunun açılmasıdır. Bu düzenleme ile Uluslararası anlaşmalara (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi) dayanan bireysel hak ve özgürlükler güvence altına alınmış ve hak ihlali durumunda Anayasa Mahkemesi'ne başvuru yolu açılmıştır (Hamdemir, 2018, s.85).

Ayrıca 2004 yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ücretsiz kitap dağıtımı, 2012 yılı itibariyle zorunlu eğitimin 4+4+4 sistemi ile 12 yıla çıkarılması, üniversite düzeyinde harçların kaldırılması, yaşlı ve engelli bireylere bakım parası vb. uygulamalar kayda değer sosyal politika gelişmeleri olduğu belirtilmektedir. Sosyal politika açısından önemli gelişmelerden biri de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2011)'nin kurulmasıdır (Şişman, 2017, s.19).

Genel olarak değerlendirecek olursak, her ne kadar Cumhuriyet dönemi boyunca sosyal politika açısından, sürekli girişimler göze çarpsa da gerek yeni kurulmuş bir ülkenin sorunları gerek dünya ve Türkiye'nin yaşamış olduğu ekonomik ve toplumsal sorunlar bu girişimleri sekteye uğratmış ve sağlıklı ve devamlı bir gelişime izin vermemiştir.

1.3. YEREL YÖNETİMLER

Yerel yönetimler, belirli bir coğrafya alanında, ülke kesiminde yaşayan halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş ve karar organları halk tarafından seçilen yönetim birimleridir. Yerinden yönetim ilkesinin uygulandığı yerel yönetimler, kamu tüzel kişiliğine sahip kuruluşlar olarak, merkezi yönetimin hiyerarşisi dışında ve ona karşı belirli ölçülerde bağımsız birimlerdir (Toprak, 2010, s.13). Yerel yönetimler, merkezi idarenin elindeki güç, yetki ve sorumlulukların merkez dışındaki diğer tüzel kişilerine devredilmesi olarak kabul edilmektedir. Bu yetki devri kamusal hizmetlerin görülmesi ve buna bağlı olarak harcamada bulunması, gelir kaynaklarının elde edilmesi ve politik karar alma konusunda olabilmektedir (Dileyici ve Vural, 2005, s.231).

Merkezi idare, yetki ve güç yönünden sahip olduğu bazı avantajlara rağmen bu hizmetleri etkin bir biçimde gerçekleştiremez. İşte devletler, hem bu sebepten, hem de demokratik düzenin gereklerinden ötürü merkezi yönetimin yanı sıra ondan ayrı olarak “yerel yönetim” örgütlerini kurmuşlardır (Nadaroğlu, 1998, s.4).

1.3.1. Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi

Yerel yönetimler Batı demokrasilerinde, 12. yy dan itibaren başlayıp günümüze kadar uzanmaktadır. Batıda yerel yönetimler, yerel güçlerin mali ve idari olarak güçlenerek özerkliklerini ilan etmesi ile başlayan merkeze karşı bir muhalif duruşu ifade etmektedir. Ancak, yerel yönetimler konusunda Türk siyasal yaşamı Batı ile paralel bir gelişme sergilememiştir. Tanzimat dönemine kadar böyle bir gereksinim ve girişimin olmadığı da söylenebilir. Osmanlının yönetim yapısı katı üniter bir yapı sergilemektedir ve bu noktada toplumun yapısı inanç ve kültürel açıdan homojen özelliktedir. 19.yy sonlarına kadar, Osmanlı’da yerel yönetimlerin mülki idaresi kadılar, loncalar ve vakıflar aracılığı ile yürütülmüştür. Kadılık makamı, hem mülki amir, hem yargı makamı hem de bugünkü anlamıyla belediye başkanlığı görevini aynı anda bünyesinde barındırmıştır (Ünal, 2011, s.242).

1829 yılında ilk kez yerel yönetim aktörlerinden olan muhtarlık makamı İstanbul’da yürürlüğü konulmuştur. Muhtarlar, imamların görevlerini de üstlenerek imamdan daha üstün bir pozisyon olarak değerlendirilmiştir. Halkı Müslüman olan her

köyde yine halkın katılımıyla birinci ve ikinci muhtar olmak üzere iki kişi belirlenmiş, bunlar hükûmetin onayı alındıktan sonra kendilerine verilen resmî mühürlerini alarak görevlerine başlamışlardır (Topal, 2017, s.525).

19. yy Tanzimat Dönemi ile birlikte ‘muhasıl’lık makamı ortaya çıkmıştır. Batı’daki değişim ve gelişmelerin bu dönemde Osmanlı üzerinde etkisini gösterdiği görülmektedir. Tanzimat sonrası yereldeki yöneticileri değiştirmek, yapılan kötü uygulamalara son vermek, mali işleri yürütmek ve yolsuzlukları önlemek için muhasıllar göreve getirilmiştir. Bu muhasıllara yardımcı olmak için; merkezden atanan iki adet katip, yöredeki bazı memurlar, Müslüman olmayan halkın olduğu yerlerde bu insanlar için din görevlisi ve yörenin önde gelenlerinden seçimle belirlenmiş dört kişiden oluşan bir kurul oluşturulmuştur. Bu oluşumun yerel yönetimlerin ilk örneği olmasının gerekçesi, her ne kadar merkezi otoritenin uzantısı olsa da, seçimle gelen bazı üyelerinin olmasıdır. Ancak 1891 yılına gelindiğinde bu kurum kaldırılmış ve yetkilerini valilere devretmiştir. Türk siyasi tarihinde belediyeçilik Avrupa’da olduğu gibi tabanın talepleri ve hak aramaları neticesinde değil de tepeden inme kurumlar olma özelliği taşımaktadır (Koçak ve Ekşi, 2010, s.297).

1856 yılı belediyeçilik için önemli adımların atıldığı bir dönem olmuştur. İlk belediyeçilik deneyimi İstanbul’da yaşanmış, İstanbul Şehremaneti kurulmuştur. Ancak Şehremanetin başındaki Şehremini merkez tarafından atanmıştır. Yardımcılar olarak tanımlayabileceğimiz meclis ise Bab-ı Ali’nin seçimi ve padişah onayıyla oluşturulmuştur (Reyhan, 2002, s.26). Bu örgütlenme ile birlikte, “Beyoğlu ve Galata Semtlerinde Altıncı Daire-i Belediye” oluşturulmuştur. Bu örgütlenme modeli, “Paris Belediyesi” modeli örnek alınarak oluşturulmuştur. Kurumun kısmi mali özerkliği vardır. Dairenin başkanı ve meclis üyeleri merkez tarafından görevlendirilmiştir. “1869 yılında Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi” yayınlanarak uygulamanın tüm İstanbul’a yaygınlaştırılması amaçlanmıştır. “Nizamnameye göre; 14 alt dairenin halk tarafından seçilmiş üyeleri ve merkez tarafından atanmış başkanları” şeklinde örgütlenme öngörülmüştür. “Cemiyet-i Umumiye; halk tarafından seçilen bu meclislerin seçtikleri üçer kişi bir üst meclisi oluşturması” bugünkü belediyeleri andıran özelliği olarak ifade edilebilir. Şehremini ise bu mecliste merkezin yetkilisi konumundadır. 1864 ve 1871 tarihli Nizamnameler ile merkezin taşradaki yöneticilerine yardımcı olmak amacıyla vilayet, liva, kaza, nahiye, idare meclisleri

kurulmuştur. 1876 yılında Birinci Meşrutiyet'in ilan edilmesi ile birlikte Ayan Meclisi ve Mebusan Meclisi oluşturulmuştur. Mebusan Meclisi'nin üyeleri, taşrada idare meclisi üyeleri tarafından seçilmiştir (Özkan, 2014, s.247).

Belediyeciliğin gerçek anlamda tüzel kişiliğe kavuşması ise; 1877'de çıkarılan "Dersaadet Belediye Kanunu" ve "Vilayet Belediye Kanunu" ile olmuştur. "Vilayetler Belediye Kanunu" İstanbul dışındaki teşkilatlanmanın yasal temelini oluşturmaktadır. Seçimle iş başına gelen ve üyelerinin sayısı nüfusa paralel olarak 6-12 arası değişen bir belediye meclisi ve bu belediye meclisinin üyeleri arasından hükümetin atadığı bir belediye başkanı ile belediyelere tüzel kişilik kazandırılmış ve yeni yetkiler verilmiştir (Koçak ve Ekşi, 2010, s.298).

Dersaadet Belediye Kanunu kanununun en önemli özelliği, gizli oy açık sayım sistemiyle tek dereceli seçimin ilk kez uygulanmasıdır. Ayrıca seçmenleri belirleyen kurulun işlemleri ile ilgili yargı yolu açık bırakılmıştır. Ancak bu kanun, Osmanlı Rus savaşı dönemi yürürlüğü girmiş olmasından ve buna bağlı olarak hızla vilayetlerin kaybedilmesi nedeniyle göçlerin artması ve ekonomik şartların ciddi şekilde kötüleşmesinden dolayı uygulanamamıştır (Göksoy ve Sağol, 2017).

İlk belediye seçimleri II. Meşrutiyet'den sonra 1908 de yapılmıştır. Ancak İttihat ve Terakki Fırkası'nın merkezi yapısı yerel yönetimlerin oluşmasını engellemiştir. Osmanlı Devleti'ndeki zihniyet Cumhuriyetin kuruluşu döneminde de aynen devam etmiştir. Merkezi üniter yapı yerel yönetimlerin anlayışının oturması önündeki en büyük engel olmaya devam etmiştir. Bunun en büyük nedeni, devletin birliği ve bölünmez bütünlüğünün bozulması endişesidir (Eryılmaz, 2002, s.8).

Cumhuriyet döneminin ilk belediyecilik çalışması Ankara'da yapılmıştır. İstanbul'daki belediyeye yapısına benzeyen, 16 Şubat 1924 tarih ve '417 sayılı Ankara Şehremaneti Kanunu' çıkarılmış ve Ankara'ya özel bir yönetim biçimi getirilmiştir. 1930 yılına gelindiğinde, Cumhuriyet tarihinin en soluklu yasası (Temmuz 2005'te kaldırılmıştır) 1580 sayılı Belediye Kanunu ile nüfusu 2000'i geçen yerlerde belediye (md.7) kurulabilmesi kabul edilmiştir(Çiçek, 2014, s.59). Bu belediye uygulamasında başkan ve seçilmiş meclis üyeleri mevcuttur (md.3). Bu kanunun oluşmasında, 1929 Dünya Ekonomik Krizi'nin devletin ekonomi üzerinde artan rolünün sonucu olarak, yerel maliyetlerin yerel yönetimlere geçirilmesi gündeme gelmiştir. Bu kanun ile Ankara ve İstanbul için uygulanan farklı belediyecilik kuralları teke indirilmiştir(

Kaçer, 2017, s.235). Bu kanunun en önemli özelliği ise kadın ve erkek 18 yaşını aşmış herkesin seçme hakkına, 25 yaşını geçmiş herkesin ise seçilme hakkına sahip olmasıdır. Ayrıca bu kanunla belediye başkanları, hükümet tarafından atanarak değil belediye meclisince meclis üyelerinden veya seçilme yetisine sahip dışarıdan birisinin seçilebilmesinin yolu açılmıştır (Koçak ve Ekşi, 2010, s.300)

1923-1946 yılları arasındaki tek parti döneminde, parti örgütlenmeleri ile toplumsal kurumlar birbiri içine girmiş, kimi durumlarda parti başkanlığı ile belediye başkanlığı birleştirilmiş, merkezin temsilcisi mülki amirler yerel yönetimi yürütmüştür. Her ne kadar belediye seçimleri yapılmış olsa da belediye başkanlarının ve belediye meclis üyelerinin görevden alındığı sıkça görülmüştür. Merkeziyetçilik, tek partili dönemin en önemli karakteristik özelliği olarak ifade edilmektedir (Görmez, 2000, s.84).

1947 yılına gelindiğinde Demokrat Parti liberal politikalarla, devletin mevcut durumundan farklı olarak küçültmeyi, yerel yönetimlere daha geniş yetkilerin verilmesini savunmuş ancak iktidara geldiklerinde DP de bunları başarmaktan çok uzak kalmıştır. Belediyecilik Türkiye tarihi boyunca merkezi yönetimin boyunduruğunda kaldığı ifade edilmektedir. Çok partili sürece geçişte, parti programları ve belediye organları halkın beklentilerine daha çok önem vermişlerdir (Koçak ve Ekşi, 2010, s.301).

1960 yılına gelindiğinde ihtilal ile birlikte belediyelerin yönetimi merkeze devredilmiştir. Eryılmaz (2002)'a göre, "1961 Anayasası özgürlükçü bir ortam yaratmasına rağmen, belediyelerin demokratik ortamını tahsis edememiş, merkezi yönetimin elinde bulundurduğu idari vesayet yetkisi, dönem dönem siyasi veya mali vesayet şekline gelmiştir." 1960 larda köyden kente göçün artması ve kentleşmenin hızla ilerlemesi ile belediyelerin yoğunlaşan talebe cevap veremediği görülmektedir (Erat ve Kaçer, 2016, s.178).

1973 yılı yapılan seçimlerde muhalefet (CHP) in büyükşehirlerde seçimleri kazanması merkez-yerel arasında çatışmalarını beraberinden getirmiştir. Cumhuriyet tarihinde ilk kez demokratik belediyecilik söylemleri ortaya çıkmış ve daha özerk ve demokratik belediyecilik vurgusu artmıştır. 1978 yılına gelindiğinde CHP iktidarı, yerel yönetimler açısından ilk olması açısından önemli olan, Yerel Yönetimler

Bakanlığı'nı hayata geçirmiştir. Bu bakanlık, yerel yönetimlerin sorunları ile ilgilenmek için oluşturulmuştur (Uyar, 2004, s.37).

1960-1980 döneminde Türk belediyeçilik hareketinde demokratikleşmeye ve özerkleşmeye yönelik eğilimler de ortaya çıkmaya başlamıştır. Ancak, bu yöndeki atılımların belediyeçiliğin; a) Bireylerin temel haklarını gerçekleştirmeleri, b) Kamusal mal ve hizmet üretiminde verimli ve etkili olmaları, c) Demokrasinin gelişmesine katkıda bulunmaları gibi üç temel alanda yeterli düzeyde sağlanamadığından, yarım kaldığı ifade edilmektedir (Ersöz, 2011, s.110).

1980 yılına gelindiğinde yine bir askeri ihtilal ile tüm belediyeler merkeze devredilmiş ve tüm belediye meclisleri dağıtılmıştır. Dönemin yönetimi 2464 sayılı “Belediye Gelirleri Kanunu” ile belediyelerin gelirleri arttırılmıştır. Buradaki amaç yerel yönetimleri güçlendirmek değil mevcut kent sorunlarına çözüm üretmektir. 1980 ihtilali ve arkasından gelen 1982 anayasası sonrasında yapılan seçimlerde iktidara gelen Anavatan Partisi (ANAP); 1984 yılında belediyeçilik ile ilgili yeni girişimlerde bulunarak 3030 sayılı kanunla belediyelerin kuruluşuna ve yönetimine dair düzenlemeler yapmıştır. 1980’li yıllar büyükşehir belediyelerinin yavaş yavaş kurulduğu dönem olmuştur. 1989 itibariyle toplam sayısı 8’e ulaşan büyükşehir belediyeleri, 1993’de bir defada 7 büyükşehir belediyesi kurulması ile büyük bir atılım yapılmıştır (Özgür ve Yavuzçehre, 2016, s.905). Bu çerçevede, yerel yönetimlere imar yetkisi ve iç ve dış borçlanma yolu açılmıştır. Ayrıca belediyelerin, taşeronluk ve belediye şirketleri kurarak bu yolla gelir elde etmeyi amaçladıkları ifade edilmektedir. (Uyar, 2004, s.37).

Koçak ve Ekşi (2010, s.303) bu noktada şu ifadeleri kullanmaktadır “1989 yılında belediye seçimlerinde, ANAP’ın kendi adaylarının seçilmediği belediyelere hizmet verilmeyeceği vurgusunun yapıldığı gazete ilanları sonucu halkta tepkiye yol açmış ve ANAP başta büyükşehirler olmak üzere belediyeleri kaybetmiştir. Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) belediye seçimlerinde başarılı olsa da belediyeçilikte ‘başarısız olması’ ve yolsuzluk söylentileri ve göçler ile kentlerdeki demografik yapının hızla değişmesi, halkın tercihlerini muhafazakâr söylemleri olan Refah Partisi (RP)’ne kaydığı belirtilmektedir.”

1994 yılında yapılan yerel seçimler, küçük partilerin oy oranlarını arttırması ile belediyeçilikte yeni bir dönem açmıştır. Bu durum, yerel yönetimlerin öneminin

kavranması açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. 1994 seçimlerinin diğer bir önemli özelliği ise Türkiye siyasetinde hala etkili olan Recep Tayyip Erdoğan, Yerel Seçimlerinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı seçilmiş olmasıdır. Ayrıca Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Karayalçın'ın SHP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı olması da yerel yönetimlerin ülkemizde siyaset okulu gibi bir misyon üstlendiğini göstermektedir (Kamalak, Kiriş ve Gül, 2013, s.49).

2000 yılına gelindiğinde Avrupa Birliği'nin Kopenhag Kriterleri'ne uyum süreci başlamış, 5216 Sayılı "Büyükşehir Belediyesi Kanunu" (2004) ve 5393 Sayılı "Belediye Kanunu" (2005) yürürlüğe girmiştir. Bu kanunlar ile belediyeler güçlendirilmiş ve yerel yönetimlere çok daha önem verilmeye başlanmıştır. 29 Mart 2009 seçimlerinde partilerce değişik bir politika izlenmiş, siyasetin içindeki kişiler (milletvekilleri) belediye başkanlıklarına aday gösterilmişlerdir. Ak Parti (AKP) İzmir ve Diyarbakır'da, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) İstanbul ve Aydın'da milletvekillerini belediye başkanı aday göstermiş, CHP aday Özlüm Çerçioğlu belediye başkanı seçilerek milletvekilliğinden istifa etmiştir (Koçak ve Ekşi, 2010, s.304).

1.3.2. Yerel Yönetimlerin Temel Özellikleri

Yerel yönetimler, coğrafi olarak yetki alanlarındaki çeşitli kamu hizmetlerini yerine getirme yetki ve sorumluluğu olan ve bu nedenle kendilerine idari ve mali özerklik verilen kuruluşlardır. Yerel yönetimleri, yetkileri ve sorumlulukları yasalarla belirlenen kurumlardır. Yerel yönetimlerin başarılı olmasının koşulu, belediye sorumluluğundaki talepleri karşılamak, üretim, bölüşüm, tüketim ve finansman gibi unsurların da uyum içinde olmasıdır. Yani yerel yönetimler, bir ekonomik yöne de sahiptir. Bir diğer özelliği ise, yönlemseldir. Yerel yönetimler, toplumsal bölüşümü kim ve hangi yöntemle yapılacağını belirleme yetkisine sahiptirler (Arıkboğa, 2008, s.157).

Yukarıda bahsedildiği gibi yerel yönetimlerin siyasal, ekonomik ve hukuksal faktörlere göre değerlendirmek yerinde olacaktır.

Yerel yönetimleri siyasal faktörler açısından değerlendirecek olursak; yerel yönetimlerin siyasal varoluş gerekçesinin altında demokrasi vurgusu yatmaktadır. Siyasal tarihte geçmişten beri yerel yönetimlerin demokrasinin temel kurumlarından

olduğu kabul edilmiştir. Gerek İdare Hukukunda gerekse Siyaset Biliminin yeni akımlarında özgürlükçü demokrasinin temelinde, mahalli özgürlüklerin olduğu üzerinde durulmaktadır (Güneş, 1996, s.83). Yerel yönetimlerle ilgili Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği (IULA) belgelerinde yer alan ve Türkiye'nin de kabul ettiği temel evrensel niteliklere göre; (1)yerel yönetimler demokratik sistemin vazgeçilmez ve etkili bir aktörüdür, (2)yerel yönetimler özerk kuruluşlardır, (3)yerel yönetimler halk katılımına imkân veren yönetsel birimlerdir, (4)yerel yönetimler mahalli düzeydeki kamu hizmetlerinin halka doğrudan ve etkin olarak sağlanmasında merkezi yönetime göre daha başarılıdır, (5) halka en yakın yönetim birimi olan yerel yönetimlerin mahalli halka, hemşerilere karşı duyarlılığı ve sorumluluğu yüksektir (Ersöz, 2011, s. 58).

Toplumda her hizmetin merkezden yönetilmesi mümkün değildir. Özellikle yerel ihtiyaçların tespiti ve karşılanmasında merkezi yönetimden çok yerel yönetimler hem hız hem de işlevsellik açısından çok daha verimli olmaktadır. Bu bağlamda, yerel toplulukların talepleri yerel yönetimler eliyle daha kolay gerçekleştirilebilir ve gerektiğinde merkezi yönetim nezdinde daha kolay dillendirilebilir.

1.3.3 Türkiye’de Yerel Yönetim Birimleri

Yerel Yönetimler tüm Dünya’da olduğu gibi Türkiye’de de toplumsal yapının en önemli örgütlenmelerinden biridir. Yerel yönetimler tüm ülkelerde uygulanmaktadır ancak yerel yönetimlerin şekli, ilgili ülkenin merkezi yapılanması, yönetim şekline göre farklılıklar göstermektedir.

Ülkemize bakıldığında yerel yönetimler, il özel idareleri, köyler ve belediyelerden oluşmaktadır.

1.3.3.1. İl Özel İdareleri

Türk kamu yönetimi Anayasa’nın 123.maddesine gereğince; idare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır

2005 yılında yapılan 5302 sayılı değişiklikle il özel idareleri alanında önemli değişiklikler yapılmıştır. 5302 sayılı kanun “il halkının mahalli nitelikteki ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları seçmenler tarafından

seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişileri” olarak tanımlanmaktadır.

İl özel idaresinin görevlerine bakacak olursak, İl Özel İdaresi Kanunu’nda İl Özel İdarelerinin yetki ve sorumlulukları 22.02. 2005 tarih ve 5302 sayılı kanunda aşağıdaki gibidir.

“Madde 6- İl özel idaresi mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla; a) Gençlik ve spor Sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plâni, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde, b) İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma (...) (1); orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında, Yapmakla görevli ve yetkilidir “(5302 sayı 22.02.2005 tarihli İl Özel İdaresi Kanunu)”.

İl özel idaresi, coğrafya alanı bakımından en büyük yerel yönetimdir. Çünkü il özel idaresinin coğrafya alanı olan il, hem köy yönetimlerini ve hem de belediye yönetimlerini içine alır (Ersöz,2011,s. 116).

İl özel idarelerinin yetki sınırı bulunduğu il sınırıdır. Bazı durumlarda komşu illerle de ortak çalışma yürütülmektedir. İl özel idaresinin kurulması özel bir düzenlemeye tabi değildir; il kurulma aşamasında il özel idaresi de kurulmaktadır. İl özel idaresinin 3 tane organı mevcuttur. Bunlar vali, il genel meclisi ve il encümenidir.

2005 yılında yapılan İl Özel İdaresi Yasası Valinin konumunda önemli değişiklikler yapmıştır. İl Genel Meclisinin başkanının vali olması uygulamasına son verilmiştir. Yeni düzenlemeye göre Vali yerine Meclis üyeleri arasından seçilen bir üye başkanlık yapacaktır. İl Genel Meclislerine başkanlarına seçme hakkı verilmesi yerel demokrasi açısından büyük bir gelişme olarak ifade edilmektedir. Vali ise İl Encümenine başkanlık edecektir (Ersöz, 2011, s. 117).

Vali, merkezin yerel yönetim organı olarak 3 görevi yapmaktadır. Bunlar Çetin (2009, s.252);

- Vali il adına alınacak kararların hazırlanması ile yükümlüdür. Vali, özel idarenin bütçesini hazırlayarak il encümeninin sonra da il meclisi onayına sunar.
- İl encümeninin ve il özel idaresinin kararlarını uygulamak da valinin görevidir.
- Vali, il özel idaresi adına sözleşme ve memur ataması yapar.

İl genel meclisi, il özel idaresinin genel karar organıdır. İl genel meclisi ilçelerden seçilen üyelerden oluşmaktadır. İl genel meclisinin süresi 5 yıldır. Meclis, mahalli idareler seçim sonuçlarının ilânını izleyen beşinci gün en yaşlı üyenin başkanlığında kendiliğinden toplanır. Başkan en genç iki üyeyi geçici katip olarak davet eder. Başkanlıkça yoklama yapılarak salt çoğunluğun mevcut olduğu tespit edildikten sonra meclis, meclis başkanını seçer. Meclis başkanı seçildikten sonra en yaşlı üye yerini seçilen başkana bırakır. Seçilmiş başkanın başkanlığında, meclis birinci ve ikinci başkan vekili seçimi ile en az iki katip üyelerin seçimi yapılır. Katip üyeler seçildikten sonra en genç iki üye de yerlerini seçilmiş katip üyelere bırakır (5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.11).

Meclis toplantısı her ayın ilk haftası başlar ve ara verilmeden tamamlanır. Ancak ilk haftanın tamamının resmi tatile rastlaması halinde takip eden ilk çalışma günü toplantı günü olarak belirlenebilir. Resmi tatile rastlayan günlerde çalışmaya ara verilebilir. Meclis, toplantıların haftanın hangi günü yapılacağını genel olarak belirleyebileceği gibi, her toplantının sonunda gelecek ay toplantısının hangi gün yapılacağını da kararlaştırabilir. Meclisin bu konuda karar almaması halinde toplantı günü başkan tarafından tayin edilir. Toplantı süresi bütçenin görüşüldüğü toplantılarda yirmi, diğer toplantılarda beş günü aşamaz. Bu süreler uzatılmayacağı gibi olağanüstü toplantı da yapılamaz (5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.12)

İl Genel Meclisinin Kararları İl Özel İdaresi Yasası ile birlikte valinin onayına tabi olmaktan çıkartılmıştır (Ersöz, 2011, s.117). İl genel meclisi tarafından alınan kararların tam metni, en geç beş gün içinde valiye gönderilir. Vali, hukuka aykırı gördüğü kararları, yedi gün içinde gerekçesini de belirterek yeniden görüşülmek üzere il genel meclisine iade edebilir. Valiye gönderilmeyen meclis kararları yürürlüğe girmez. Yeniden görüşülmesi istenilmeyen kararlar ile yeniden görüşülmesi istenip de il genel meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ısrar edilen kararlar kesinleşir. Vali, meclisin ısrarı ile kesinleşen kararlar aleyhine on gün içinde idarî yargıya

başvurabilir. Kesinleşen il genel meclisi karar özetleri toplantıyı izleyen en geç yedi gün içinde çeşitli yollarla halka duyurulur (5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.15).

İl encümeni valinin başkanlığında, il genel meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği beş üye ile biri malî hizmetler birim amiri olmak üzere valinin her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden oluşur. Valinin katılmadığı encümen toplantısına genel sekreter başkanlık eder. Encümen toplantılarına gündemdeki konularla ilgili olarak, ilgili birim amirleri vali tarafından oy hakkı olmaksızın görüşleri alınmak üzere çağrılabilir (5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.25). Encümen, haftada en az bir defa olmak üzere önceden belirlenen gün ve saatte toplanır. Başkan acil durumlarda encümeni toplantıya çağırabilir. Encümen üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve katılanların salt çoğunluğuyla karar verir. Oyların eşitliği durumunda başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır. Çekimser oy kullanılmaz. Encümen gündemi vali tarafından hazırlanır. Encümen üyeleri gündem maddesi teklif edebilir. Encümen, gündemindeki konuları en geç bir hafta içinde görüşüp karara bağlar. Vali kanun, tüzük, yönetmelik ve il genel meclisi kararlarına aykırı gördüğü encümen kararının bir sonraki toplantıda tekrar görüşülmesini isteyebilir. Encümen, kararında ısrar ederse karar kesinleşir. Bu takdirde, vali, kesinleşen encümen kararının uygulanmasını durdurur ve idari yargı mercilerine yürütmeyi durdurma talebi ile birlikte on gün içinde başvurur. İtiraz Danıştay’ca en geç altmış gün içinde karara bağlanır (5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.27).

1.3.3.2. Köyler

Köy tanımına bakacak olursak; kasabadan, toplumsal ve ekonomik kıstasları ve nüfus yoğunluğu bakımından farklı olan ve daha küçük ve az gelişmiş olan, genel olarak tarımdan geçinen insanların bulunduğu, evleri ve öteki yapıları kırsal yaşamın ihtiyaçlarına yönelik yapılan ve bu durumu yansıtan, kırsal yerleşme birimi olarak tanımlayabiliriz (Eryılmaz, 2005, s.159). 442 sayılı Köy Kanunu’na göre ise; cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ ve bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler. Nüfusu iki binden aşağı yurtlara köy denmektedir.

Köy yönetimine bakacak olursak; köyler geleneksel bir yönetim kuruluşudur. “Köy idaresi, seçimle işbaşına gelmiş, köyün genel düzenini ve uyumunu sağlayıp

geliştiren, köy halkının gelişmesini ve kalkınmasını sağlayan, kamu tüzel kişiliğine sahip bir mahalli idare kuruluşudur (Başa, 2007, s.4).

1.3.3.3. Belediyeler

Belediye Yasası'na göre; belediye şöyle tanımlanmaktadır. '*Belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari mai özerkliği olan kamu tüzel kişisi.*' (5393 nolu Belediye Kanunu, md.3) Belediyeler, belde ve belde halkının ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan yönetimlerdir. Belediyeler, o yerel bölgede yaşayanların seçimi ile işbaşına gelen idari ve mali özerkliği olan kamu tüzel kişiliktir.

Belediye organlarına baktığımızda, belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanı olarak sıralanmaktadır. Nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabilir. İl ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunludur. bir belediyenin sınırlarına 5.000 metreden daha yakın olan yerleşim yerlerinde belediye kurulamaz. Köylerin veya muhtelif köy kısımlarının birleşerek belediye kurabilmeleri için meskûn sahalarının, merkez kabul edilecek yerleşim yerinin meskûn sahasına azami 5.000 metre mesafede bulunması ve nüfusları toplamının 5.000 ve üzerinde olması gerekir. Bir veya birden fazla köyün köy ihtiyar meclisinin kararı veya seçmenlerinin en az yarısından bir fazlasının mahallin en büyük mülkî idare amirine yazılı başvurusu ya da valinin kendiliğinden buna gerek görmesi durumunda, valinin bildirim üzerine, mahallî seçim kurulları, on beş gün içinde köyde veya köy kısımlarında kayıtlı seçmenlerin oylarını alır ve sonucu bir tutanakla valiliğe bildirir. İşlem dosyası valinin görüşüyle birlikte Çevre ve Şehircilik Bakanlığına gönderilir. Cumhurbaşkanı kararı ile o yerde belediye kurulur (5393 nolu Belediye Kanunu, Md.4).

Belediyelerin yurttaşta sundukları hizmetler ülkeden ülkeye ve zaman içinde değişiklik göstermiştir. Toplumsal refah devleti anlayışının gelişmesine koşut olarak, önceleri belediyece görülmekte olan kimi hizmetleri devlet üzerine almıştır. Öte yandan, artan ve çeşitlenen kamu hizmetlerinden, belediyenin payına düşenlerin sayısı da giderek arttığı ifade edilmektedir (Keleş, 2014, s.265). Bu bağlamda belediyenin görev ve yetkileri konusunda üç ilke çerçevesinde belirlemeler yapılmaktadır. *Genel Yetki İlkesi:* Belediyeler kanunların yasaklamadığı ya da başka yönetim birimlerine bırakılmamış olan bütün yerel hizmetleri yürütmeye yetkilidir. *Yetki İlkesi:*

Belediyeler, ancak yasama organının açıkça yetkilendirdiği konularda faaliyet gösterirler. *Liste İlkesi*: Belediyeler yetki ve görevlerini kanunlar liste halinde teker teker saymaktadır (Öner, 2006, s.79).

Belediyelerin kurulması, yetki ve sorumlulukları 03.07.2005 tarih ve 5393 sayılı kanunla düzenlenmiştir.

- Belediyelerin görevlerine bakacak olursak; imar, su, kanalizasyon, ulaşım, altyapı gibi düzenlemeler yapmak bunun yanında temizlik, ambulans ve sağlık hizmetleri, şehir içinde trafiği düzenleme, itfaiye, zabıta ve çöp gibi hizmetlerden de sorumludur. (md.11)
- Ayrıca defin işlemleri, peyzaj, park ve bahçelerin oluşturulması, ağaçlandırma çalışmaları ve korunması belediyelerin öncelikli görevleridir.(md.14-a)
- Belediyelerin bir diğer görev alanı evlendirme, mesleki becerilerin arttırılmasına yönelik organizasyonlar yapmak ve beldedeki ekonomik hayatın canlanması için gerekli işlemler yapmak ve mevcut durumun korunmasını sağlamak da belediye işlerindedir. (md.14-a)
- Bunun yanında kültür sanat alanında da sosyal imkânların sağlanması ve bunların geliştirilmesi de belediyenin görevleri arasındadır. Beldede turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve geliştirilmesi için çalışmalar yürütmek, belde çocuk ve gençlerinin spor ve sosyal hizmetlerden yararlanmasını sağlamak da belediyenin yetki alanındadır. (md.14-b)
- Belediyeler ile ilgili önemli bir görev de nüfusu 100000 i geçen büyükşehir ve beldelerde kadın ve çocuklar için sığınma evleri açılmasıdır. Bu zorunlu bir uygulamadır. (md.14-a)
- Bölgede açılacak olan okul öncesi okulların açılması belediyenin iznine tabidir. İlk ve ortaöğretim okullarının düzenlenmesi, ihtiyaçlarının karşılanması da belediyelerin sorumluluğundadır. (md.14-a)

Yukarıdaki maddelerden anlaşılacağı üzere, belediyelerin, imar, iskan, altyapı vb kentsel ihtiyaçları karşılamasının yanında, sosyal belediyecilik kapsamında, en önemli görevinin yerel halka yardım ve rehberlik olduğu görülmektedir (Negiz, 2011, s.326).

Belediyelerin sorumluluklarından sonra yetkilerine bakacak olursak, bu haklar ilgili kanunun 15.maddesinde düzenlenmiştir.

- Yasaların ona vermiş olduğu yetki dahilinde yönetmelikler çıkarmak, emir vermek, yasaklar koymak ve bunları uygulamak ayrıca yine yasadaki yetkileri çerçevesinde ruhsatlandırma yapmak belediye yetkisindedir. (md.15-b)
- Yine özel yasalara dayanarak vergi, harç, katkı ve katılma paylarının tarh, tahakkuk ve tahsilinin gerçekleştirilmesi belediyenin yetkisindedir. (md.15-d)
- Belediyeler, toplu taşıma ile ilgili düzenlemeyi yapmakla yükümlüdür. Bunun için toplu taşımayı işletmek ve gerek duyulan durumlarda işletirmek hakkına sahiptir. (md.15-f)
- Belediyeler, mahalli müşterek nitelikli hizmetleri yerine getirilmesi amacıyla belediye sınırlarında bulunan taşınmazların satın alımı, kamulaştırılması, kiralanması, tahsis edilmesi vb haklara sahiptir.(md.15-h)
- Belediyelerin en büyük sorunlarından biri olan katı atık sorununun çözümü için toplanması, bertaraf edilmesi, geri dönüşüm alternatiflerin seçimi gibi konularda koşulların el verdiği tercihi yapmaya yetkilidir.(md.15-d)
- Belediyeler bağış kabul etme hakkına sahiptir. Ayrıca belediye sınırlarındaki tabela, ilan, afiş vb konularda izin vermeye, gelir elde etmeye ve kontrole yetkilidir.(md.15-n)
- Belediye sınırları içindeki ticaretin korunması ve devamlılığı açısından, kayıtsız işletmelerin tespiti, cezalandırılması veya kapatılması gibi işlemleri yapmakla yetkilidir. (md.15-m)

Belediye mallarına zarar vermek yasalar karşısında devlet malına zarar vermek olarak tanımlanmıştır (03.07.2005 tarih ve 5393 sayılı Belediyeler Kanunu).

1.3.4. Yerel Yönetimlerde Sosyal Politikanın Önemi ve Yerelleşmesi

Günümüz liberal yönetim şeklinin getirisi olarak, devletin küçülmesi ve özelleştirme politikalarının uygulanıyor olması ile birlikte, devletin kamusal hizmetlerin sunumundaki rolü oldukça azalmış bunun yerini yerel yönetimler almıştır. Yerel sosyal politikalar, bu noktada, ilgili bölgelerde sosyal sorunlar ve bunlar için

uygulanabilecekler için mikro politikaları belirleme ve uygulama politikaları olarak ifade edilmektedirler (Tiyek, 2012, s.60).

Yerel yönetimlerin sosyal politikadaki önemine bakacak olursak, her ülkede farklı uygulamaları ile karşılaşılsa da genel olarak yerel yönetimlerin sosyal politikaları uygulamadaki en önemli kurumlar olduğu görülmektedir. Yerel yönetimler merkezin, yereldeki sosyal politika uygulayıcısı durumundadır. Bu sistemin işlevsel olmasının altında yatan gerekçe, yereldeki ihtiyacı en iyi o bölge yerel yönetimlerinin, birebir tespit ile belirlemesi ve daha hızlı ve verimli şekilde hizmet verebilmesidir. Bu noktada, özellikle merkezin ekonomi politikalarının yereldeki kötü uygulamaların önlenmesi adına yerel yönetimler merkeze yardımcı olması ve birlikte çalışması önemlidir (Akpınar, Şahin, Zengin, 2012,s.23). Yerel yönetimler merkezi devletle birlikte kamu hizmetini yerine getiren kuruluşlar olarak daha çok geniş anlamda sosyal politikanın konusuna giren hizmetlerin yerine getirilmesinde görev almışlardır. Çünkü işçi sınıfı merkezli ve çalışma hayatını düzenleme amaçlı sosyal politika önlemlerinin neredeyse tamamı yasama erkine sahip merkezi devlet tarafından yürütülebilecek bölgesel nitelikli değil, ulusal düzeydeki politikalardır. Örneğin, çalışma koşullarını iyileştirmeye yönelik yasal düzenlemeler bir ülkedeki tüm işçi ve işverenler için bağlayıcı olup her yerel yönetimin ayrı ayrı düzenlemelerine terk edilemez (Ersöz, 2011, s.66). Merkezi ve yerel sosyal politikaların hedefi çoğu aynı olmakla birlikte, merkezi sosyal politikalar daha çok yasal çerçeveyi oluşturmaya yönelik olmaktadır. Yerel sosyal politika aktörleri ise merkezi sosyal politikaları kendi bölgelerinin sosyo-ekonomik koşullarına uygun bir biçimde hayata geçirmektedirler (Demir, 2006, s.58).

Karşıt bakış açısı ise, Türkiye'deki yerel yönetimini merkezi yönetimin yereldeki uygulayıcısı misyonundan uzaklaştığını dile getirmektedirler. Küreselleşme ile birlikte bu birimler, yerel sınırları aşan bir aşamaya gelmişlerdir. Özellikle son süreçte yerel yönetimlerin merkezden daha büyük hacimli işlerin içine girdiklerini ve merkezle yarışır 'güç' haline geldiklerini savunmaktadır (Kesgin, 2012, s.172)

1.3.5. Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Araçları

Küresel politikalar ve bunların getirisi olarak ulus devlet anlayışının küçülerek, yönetimi ve hizmetlerin sağlanmasını yerel idarelere devrettiği görülmektedir.

Devletlerin, sermayeyi güçlendirme ve dünya çapında sermayenin dolaşımını sağlamak için, vergi indirimleri, ithalat/ihracat teşvikleri, uluslararası kurumlarla

işbirliği gibi nedenlerden dolayı merkezi yönetimin maddi olarak gelirleri düşmüştür. Bu noktada, devlet, yerele gitmesi gereken hizmetleri yerel yönetimler eliyle gerçekleştirmeye başlamıştır. Gelir elde etme yetisi olan yerel yönetimlerin, bu gelirleri ile kendi bölgesine hizmet sağlaması, sorunların ve ihtiyaçların yerinde tespit edilmesi nedeniyle, daha hızla ve verimli olduğu ifade edilmektedir. Küreselleşme ile ortaya çıkan yerelleşme, demokratik ve işlevsel hizmet birimi olarak yerel yönetimleri ön plana çıkarmıştır (Yüksel, 2007, s.290). Bunun yanında, yerel yönetimlerin, merkezi idareye göre; “yerel ihtiyaçların coğrafi farklılıklarına daha kolay uyum sağlayabilecekleri ve talep ve ihtiyaçlar konusunda daha hassas, hizmete ilişkin kararları uygulamada daha atik olabilecekleri; vatandaşa olan fiziksel yakınlıkları sayesinde, yoğunlaşan kamuoyu denetiminin, kırtasiyecilik ve hiyerarşik denetimin yol açabileceği kaynak ve zaman kaybının önleyeceği savunulmaktadır” (Aydın, H. 2010).

Yerel yönetimlerde sosyal politikalar kapsamında öncelikle köy idare birimleri ele alınacaktır. Köy, 18/3/1924 tarihinde kabul edilen 442 nolu Köy Kanunu’nda nüfusu 2000 in altında yer alan yerleşkeler olarak tanımlanmıştır. Köy yönetimi ilgili Köy Kanunu’nun 20. maddesinde düzenlendiği üzere; köy derneği, ihtiyar meclisi ve muhtardan oluşmaktadır (442 nolu Köy Kanunu md.12) Köy yönetiminin sorumluluklarına bakacak olursak, bunları köy yönetiminin mecburi ve isteğe bağlı işleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Köy Kanunda köyün görevleri zorunlu görevler ve isteğe bağlı görevler olarak ayrı ayrı belirtilmiştir. Zorunlu görevler, köyün sağlık, temizlik, yol, su ve okul işleri; isteğe bağlı görevler ise köye hamam, çamaşırılık, pazar yeri vb. hizmetlerdir (Ersöz, 2011, s.127).

Köy yönetiminin sosyal politika çerçevesindeki görevlerine bakacak olursak, daha çok köylülerin zorunlu ve isteğe bağlı görevlerinin yerine getirilmesini sağlamak ve denetlemek, bunun yanında yardımları organize etmek olduğu söylenebilir. Özellikle halk sağlığına yönelik köylünün görevlerine sosyal politika açısından bakılacak olunursa, hastalıklara karşı önlem almak ve tehlikeli vaka olduğunda ilgili mercilere bildirmek, köyün içilebilir su ihtiyacını sağlıklı bir şekilde karşılamak için uygulamalar yapmak ve önlemler almak, evlerden dökülen pis suların temiz su kaynaklarına karışmasını engellemek, köyün temizliğini sağlamak, sosyal ve eğitim hayatına yönelik okul, cami, yol gibi yapıları yapmak gibi görevleri vardır (Eryılmaz, 2005, s160-161).

Köy Kanunu ile “köylüye verilen bu görev ve sorumluluklardan; sağlık, eğitim, tarım, mera, hayvancılık, orman, içme suyu, yol, kanalizasyon ve sosyal yardım hizmetlerine” dair görevlerin, köy gelirlerinin, bu sorumlulukları yerine getirmede yetersiz kalması ve hizmetlerin aksamaya uğraması sebebiyle zaman içerisinde merkezi idarelere devredilmiş ve “3202 sayılı Köye Yönelik Hizmetler Kanunu ve 3202 sayılı İl Özel İdaresi Kanunları” ile köylere yönelik bu hizmetlerin büyük bir bölümünün sorumluluğu ile il özel idarelerine verilmiştir (<https://www.icisleri.gov.tr/illeridaresi/koyler1> 20/04/2019).

Sosyal politika aracı kurumlarından biri olan İl Özel İdarelerini inceleyecek olursak, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nun bu konudaki görev yetkilerine bakmak doğru olacaktır. İlgili yasanın 3.bölümü 6.maddesi; “a) Gençlik ve spor Sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde,

b) İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma (...) (1); orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında, Yapmakla görevli ve yetkilidir” (5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu) şeklindedir. Bu maddeden de anlaşıldığı üzere köyler de dahil olmak üzere il sınırları içindeki birçok sosyal hizmetin gerçekleştirilmesi İl Özel İdarelerine verilmiştir. Bunun tek istisnası, belediye sınırları dışındaki alanlarda yetki ve görevleri tanımlanmıştır. Sosyal politika açısından ilgili kanuna bakılacak olursa, sağlıktan eğitime, kültürden sosyal hayata kadar birçok alanda devletin sosyal politikalarının yerele ulaştırılması İl Özel İdareleri eliyle gerçekleştirildiği görülmektedir.

Belediyeleri, sosyal politika açısından kısaca değerlendirecek olursak, öncelikle, 03.07.2005 tarihli 5393 nolu Belediye Kanunu’na bakmak yerinde olacaktır. İlgili kanuna göre, belediye kurulabilmesi için 5000 ve üstünde nüfusa ihtiyaç vardır. İl ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunludur.

5393 sayılı Belediye Kanununun 9. Maddesine bakacak olursak, “belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ... bütçe imkânları ölçüsünde gerekli aynı yardım ve desteği sağlar ” şeklinde ibare bulunmaktadır. Yine, 13. maddede, “hemşehrilerin ... belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır” denilmektedir. 14. maddede, “belediye... kültür ve sanat, gençlik ve spor, sosyal hizmet ve yardım, meslek ve beceri kazandırma hizmetlerini yapar veya yaptırır” şeklinde belirtilmiştir. Bu maddelerden anlaşılacağı üzere, sosyal politikalar üretmek ve yerel halka bunları ulaştırmak belediyelerin görevleri arasındadır.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’na değinirsek, bu kanunun büyükşehir, ilçe ve kademe belediyelerinin görevlerini belirttiği 7.madde 1. Fıkrasının büyükşehir belediyeleri ile ilgili v bendi şu şekildedir; “Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek ve işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak”; 2. fıkrasının (d) bendiyle de, büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediyelerine; “Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerden; “...yaşlılar, özürlüler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak;...” (Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004) şeklinde yetki ve sorumluluklarının sınırları çizilmiştir. Kanunun ilgili maddesinden de anlaşılacağı üzere belediyeler sosyal politika aracı olarak, belediyenin yetki alanı içerisinde yaşayan tüm insanlar için eğitim, sağlık, sosyal hayat, mesleki gelişim gibi alanlarda hizmet vermek ve bu insanların yaşam kalitesini yükseltmek ve toplumsal kalkınmanın yereldeki karar mekanizması ve uygulayıcısı olma görevini üstlenmiştir.

1.4. BİR YEREL YÖNETİM KURUMU OLARAK BELEDİYELER VE SOSYAL BELEDİyecİLİK

1.4.1 Sosyal Belediyecilik Anlayışının Temeli: Sosyal Devlet

Sosyal politika, özellikle sanayi devrimi sürecinde gün ışığına çıkan işçi sorunlarıyla birlikte önem kazanmıştır. Bunun için bazı bilim adamları sosyal

politikaları, 'sınıflar arasındaki savaşları, çelişkileri, dengesizlikleri gidermeye, uyum sağlamaya dönük bir bilim dalı' olarak tarif etmişlerdir. Ancak, sosyal değişim ve gelişmenin yanında zamanla farklı ve yeni sosyal problemlerin ortaya çıkması ile birlikte sosyal politikanın tanımı, mahiyeti ve hedefi de değişmiştir. Modern sosyal politika bugün bütün sosyal alanları ve bütün sosyal grupların sorunlarını tespit etmekte ve buna göre çareler aramaktadır. Değişik sosyal grupların hak ve menfaatlerini belirlemek, korumak ve geliştirmek sosyal politikanın ana hedefleri arasına girmektedir. Böylece, toplumdaki tüm sınıfların ve grupların sosyal güvenlik, sağlık, eğitimi, konut gibi problemlerini çözme vazifesini üstlenen sosyal politika, sosyal devletlerin değişik sosyal sorunlarının çözümünde en önemli vasıtası haline gelmiştir. Sosyal devlet, toplumdaki refah düzeyi açısından mevcut farklılıkları gidermeyi uğraşmakta ve orta tabaka oluşturmak maksadıyla da özellikle alt gelir gruplarının sosyo-ekonomik durumlarını değişik sosyal politika araçlarıyla iyileştirmeyi hedeflemektedir (Seyyar ve Demir, 2008, s. 151-153). Sosyal devlet, vatandaşların durumu iyileştirmeyi, aynı zamanda onların insanca yaşamaları için gerekli olan maddi gereksinimlerini karşılamayı da kendisine görev edinen devlet anlayışı olarak ifade edilmektedir.

Sosyal devlet, sosyo-ekonomik hayatı yönlendirerek güçsüzleri, fakirleri, yardıma muhtaçları koruyan, bu hizmetleri görebilmek için sosyal kurumları tesis eden, koruyucu tedbirler vasıtasıyla toplum meselelerini önlemeye ve gidermeye çalışan sosyal sorunların baskısı altında bulunan kişi ve grupları koruyan, şefkatli ve himayeci bir devlet olarak tanımlanmaktadır (Seyyar ve Demir, 2008, s.155).

Sonuç olarak sosyal devlet, varlığını sürdürdüğü her dönemde ülkeden ülkeye farklılıklar gösterse de en önemli amacı vatandaşlar için asgari düzeyde yaşam koşulları sağlamak olmuştur. Öncelikle eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, konut ve çalışma hayatı gibi konularda vatandaşların haklarını güvence altına almak için çabaladığını söyleyebiliriz.

1.4.2 Sosyal Belediyeciliğin Tanımı

Sosyal belediyecilik, sosyal politikanın yerele indirgenmesi ve yerel düzeyde, yerel halkın ve sivil toplum kuruluşlarının kaynaklarından yararlanarak sosyal ve ekonomik hayatın desteklenmesi olarak ifade edilmektedir (Çelik, 2014, s.6). Sosyal

belediyecilik kavramını, “mahalli idareye sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yükleyen, bu çerçevede kamu harcamalarını konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde sosyal amaca yönlendiren; işsiz ve kimsesizlere yardım yapılması, sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın tesis edilmesi ile sosyokültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan alt yapı yatırımlarının yapılması için bilinçli politikalar üretmesini öngören; bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet kavramlarını güçlendirmeye yönelik olarak yerel yönetimlere sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevleri yükleyen” bir model olarak ifade edilmektedir (Akdoğan, 2006, s.44).

Bu kapsamda, belediyeler, ülkede yaşayan vatandaşlarına eğitim, sağlık, sosyal, toplumsal hizmetleri sağlamak zorunda olup, yerel düzeyde sosyal yardım ve hizmetleri hayata geçirmek durumundadır.

1.4.3 Sosyal Belediyeciliğin Tarihçesi

Temelleri, Tanzimat Dönemine kadar uzanan sosyal belediyecilik anlayışı, Tanzimat Fermanı ile modern anlamda kamu yönetiminin ortaya çıkmasına da neden olmuştur. İlk belediye teşkilatlanmanın bu dönemde ortaya çıktığı görülmektedir. Türkiye’deki belediyeciliğin ilk çalışmaları, 1855’te İstanbul Şehremaneti ve Altıncı Belediye Dairesi’nin kurulmasıdır (Bozkurt, 2007, s.3). Tanzimat’a kadar yerel yönetim kurumlarının (özellikle belediye) sorumluluğu olan hizmetleri o dönemin sivil toplum kuruluşları olan, lonca, vakıf, kadılık vb. kurumlar eliyle yürütülmüştür. Bu dönemde vakıflar, yereldeki sosyal sorunları çözümünde merkezi yönetimden çok daha fazla görev almıştır. Osmanlı dönemi vakıfların hizmetlerine baktığımızda birçok sosyal politika kapsamındaki faaliyetlerden bahsedilebilir. Bunlardan bazıları, eğitim ve öğretim hizmetleri, kültürel ve sportif, sağlık ve sosyal yardım hizmetleri, altyapı ve bayındırlık hizmetleridir. Şehir yönetiminde ise yetkililer Kadı olarak belirlenmiştir. Ancak kadıların görevi, sorun çözmekten çok sorunların ve sorunlara sebebiyet verenlerin bulunarak cezalandırılması şeklinde olmuştur. Bu nedenle, belediyeler cumhuriyet dönemine kadar sosyal belediyecilik konusunda varlık gösterememiştir (Şataf, 2017, s.10).

Fakat değişen dünya koşulları, Avrupa’da yaşanan değişimler ve Kırım Harbi’nin de etkili sonucu yereldeki hizmetler belediye teşkilatlarına devredilmiştir. 1877’de çıkan Belediye Kanunu’nda belediyelerin organları Belediye Reisi, Belediye

Meclisi ve Cemiyet-i Belediye şeklindedir. 1877’de çıkan bu kanun, 1930 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Yani yeni kurulan Cumhuriyet’in ilk yıllarında da 1877 yılındaki Belediye Kanunu kullanılmaya devam etmiştir. Cumhuriyet sonrası belediyeçilik tarihini ise dört dönem halinde incelemek yerinde olacaktır (Yörükoğlu, 2009). Bu dönemler, 1923-1945 tarihleri arasındaki birinci dönem, 1945-1990 ikinci dönem, 1990-2005 tarihleri arasındaki üçüncü dönem ve 2005 yılı itibariyle dördüncü dönem olarak ayrılmış olup aşağıda ayrıntılı incelenmiştir.

1923 – 1945 tarihleri arasındaki birinci dönem olarak tarihlendirilebilir. Cumhuriyetin ilk yılları olan bu dönemde, belediyelere geniş yetkiler verilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar yerel bazda hizmetlerin karşılanmasında belediyeler, aktif şekilde sürecin içinde yer almıştır. 1923 yılında 421 olan belediye sayısı 1938 e gelindiğinde 537 ye ulaşmıştır. Ayrıca bu belediyelerdeki elektrik ve su tesisatı sayısı da hızla artmıştır. 1930 yılında yürürlüğe giren 1580 sayılı belediye yasası ile belediyelere yerelde birçok görev ve yetki verilmiştir. Bu süreçte belediyeler merkezin uzantısı olarak kabul edilmiştir. Bu dönem için yerelde hizmetlerin daha hızlı yürütülmesinin ve belediyelerin Cumhuriyetin her yerindeki kalkınma politikalarının bir parçası olduğu ifade edilmektedir (Uyar, 2004, s.37). Bu dönemde, belediyelerin geniş yetkilerle donatılmasında ülkenin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik koşullar belirleyici olmuştur. 20. yy ilk çeyreğinde uzun savaşların tahribatı üzerine kurulan genç Cumhuriyetin kurucularının yeni ve çağdaş bir kentsel yaşam meydana getirme isteği ve böyle bir misyonu kendilerinde görmeleri, güçlü bir merkezi devlet geleneğine sahip olan ve bunu sürdüren ülkemizde, belediyelere merkezi vesayet altında da olsa bu kadar geniş görevler verilmesini sağladığı belirtilmektedir (Tekeli, 1990, s.51).

1945-1990 ikinci dönem olarak belirlenmiştir. 1950’li yıllarla hızlanan kentleşme ve iç göç süreci ile birlikte kentsel nüfustaki hızlı artış belediyelerin sosyal politikalara öncelik vermekten çok insanların temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik hizmetlere ağırlık vermelerine yol açmıştır. 1945-1990 dönemi eğitim, sağlık, sosyal hizmetler gibi konularda merkezi otoritenin güç ve etkinlik sağladığı bir dönemdir. İlgili dönemde belediyelerin sosyal hizmet politikaları ikinci plana düşmüş, 1961 Anayasasıyla sosyal devlet anlayışı sosyal politika uygulamalarında merkezi otoriteye önemli görevler yüklemiştir (Adıyaman ve Demirel, 2011, s. 118). Bu durum ise belediyeleri ikinci plana itmiştir. 1930 tarihli Belediye Kanunu’nda 1960 yılında

değişiklik yapılarak, ihtilal ile birlikte belediyelere iki yıl boyunca el konulmuştur. 1961 Anayasası ile belediyeler konusunda yeni düzenlemeler gelmiş ve 1963 yılında çıkarılan 307 sayılı Kanun ile daha önce bakanlar kurulunda olan belediye meclisi fesih yetkisi 307 sayılı Kanun ile Danıştay'a bırakılmıştır¹. Ayrıca, daha önce belediye başkanlarının, halkın seçtiği meclis tarafından belirlendiği yapı, bu kanun ile başkanın direkt olarak tek aşamalı seçimle halk tarafından seçildiği sisteme dönüşmüştür (Koçak ve Ekşi, 2010, s.301). 1984 yılına gelindiğinde ise çıkarılan 3030 sayılı kanunla Büyükşehir belediyelerinin kurulması düzenlenmiş ve belediyelerle ilgili farklı bir organizasyon yapısına gidilmiştir (Şataf, 2017, s.11).

1990-2005 üçüncü dönem olarak nitelendirilmiştir. Belediyelere tekrar hizmet yetki ve sorumluluğunun arttığı 1990 yılı itibariyle belediyelerin önemli bir aktör haline gelmesi özellikle büyükşehirlerde önemini arttırmıştır. Bu dönemde; “Büyükşehir belediyeleri öncelikli olmak üzere belediyelerin sosyal politika alanındaki hizmetlerinin tür ve kapsamını genişletilmiştir.” 1994 e gelindiğinde Refah Partisi seçimlerde içlerinde büyükşehirlerin de bulunduğu birçok şehirde başarılı olmuştur. Planlanmış bir sosyal belediyeçilik hedeflerinin olmamasına rağmen, orta sınıf, geleneksel kitlenin oylarını almayı başarmıştır. Bu seçimlerden sonra muhtaçlık durumunda ilk başvurulacak kurumun belediyeler olarak kabul edildiği bir süreç girilmiştir (Sezik, 2016, s.178).

Dördüncü dönem olarak nitelendirilen 2000’li yıllara gelindiğinde yerel yönetim mevzuatının dönemin koşullarını karşılayamadığı, sorun ve problemlerin çözümünde yetersiz kaldığı açık şekilde görülmüştür. Bu dönem çağın gereklerine uygun, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, yeni kamu yönetimi anlayışı ve gelişmiş ülke deneyimlerini yansıtacak bir yerel yönetim reformunun gerçekleştirilmesini gerekli kılmıştır. Nitekim 2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve özellikle 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu bu süreçte önemli bir aşamayı oluşturmuştur. 5393 sayılı kanunla “hemşehrilik” kavramı ikamet esasına bağlanarak belediyeleri vatandaş ile etkileşimi ve kapsayıcılığı artırılmıştır. Diğer taraftan 1580 sayılı eski belediye kanunundan farklı olarak belediyelerin görev ve yetkilerinde büyük ölçüde genişlik ve esneklik getirilmiştir. Bu anlamda belediyeler ağırlıklı olarak altyapı yapan kuruluşlar olmaktan

¹ MADDE 53 - (Değişik: 307 - 19.07.1963) Belediye meclisi;..... Yukarıdaki bentlerde açıklanan fiil ve işlemlere katılan belediye başkanlarının da Danıştay kararı ile görevine son verilir.

çıkarılarak eğitim, sağlık, sosyal yardım, kültür, ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi gibi farklı misyonlar üstlenmelerine olanak sağlanmıştır (Yılmaztürk ve Güler, 2017, s.13).

Yerel kalkınma, işsizlikle mücadele, istihdam yaratma, yoksulluğun azaltılması gibi merkezi hükümetin görev alanında düşünülen konular bu tarihlerden sonra belediyeler için önem kazanmaya başlamış, özellikle büyükşehir belediyeleri başta olmak üzere hemen hemen tüm belediyelerde sosyal belediyecilik uygulamaları hız kazanmıştır. Türkiye’de 1960’lardan itibaren hız kazanan kırsaldan göçler ile ortaya çıkan yoksullaşan kentli nüfus ve bu kesimlerin yüksek düzeye ulaşan sosyal refah hizmetleri yönünde belediyelerden beklentileri 2000’li yıllarda da devam etmiştir (Aydın, 2009, s.18)

1.4.4. Yerel Yönetimlerde Dönüşüm Yeni Belediyecilik Anlayışı: Sosyal Belediyecilik ve Sosyal Belediyecilik Fonksiyonları

Sosyal belediyecilik dayanağı 19. Yüzyılın sonlarında gelişen “sosyal devlet” anlayışıdır. Sanayi devrimi ile önceleri sadece yoksullara yardım ile başlayan süreç, I. ve II. Dünya Savaşları sonucunda meydana gelen toplumsal sorunları çözmek için yerel yönetimlere daha çok sorumluluk yüklenmiştir. İşsizlik, yoksulluk yardımı, eğitim, konut, sağlık gibi önemli sosyal hizmetlerde merkezi idare ile yan yana halihazırdaki görevlerini icra eden yerel yönetimler, gelişmiş refah toplumunda ortaya çıkan yeni sosyal ihtiyaçların karşılanmasında da görev üstlenmeye başlamışlardır. Bu noktada sosyal belediyeciliğin temelini oluşturan sosyal devlettir (Berkün, 2017, s.585). Sosyal belediyeciliğin fonksiyonlarını 4 kategoride değerlendirebiliriz (Toprak ve Şataf, 2009, s.16).

Sosyal Belediyecilik anlayışında yatırımlar yapılması: Sosyal belediyecilik anlayışında, belediyeler halkın geçim sıkıntısını ve sorunlarını hafifletmek için birtakım politikalar izlemektedir. Bunlara değinecek olursak, “tanzim satış mağazaları, aşevleri, sığınma evleri, sağlık ocakları, kütüphane gibi” halkın hayatını kolaylaştıracak yatırımlar sosyal belediyecilik kapsamındadır (Aka ve Güngör, 2018, s:191; Toprak ve Şataf, 2009, s.16).

Sosyal belediyecilik bağlamında belediyelerin yukarıda belirtilen fonksiyonlarından hizmet alan gruplar ve öncelikli ihtiyaçları ise şu şekilde

özetlenebilir ve belediyeler bu ihtiyaçları gidermek için bu yatırımları yapabilir (Pekküçükşen, 2004, s. 461);

- Çocuklar için kreşler, yuvalar, çocuk kulüpleri açılması, parkların düzenlenmesi ve yeterli beslenmeye yönelik katkı sağlanması,
- Gençler için spor tesisleri, gençlik merkezleri, psikolojik yardım ve danışma merkezleri, meslek edinme kursları açılması ve kötü alışkanlıklar ve madde bağımlılıklarının önlenmesi için çalışmalar yapılması,
- Kadınlar için kadın koruma ve sığınma evleri, meslek kursları, anne-çocuk sağlığı merkezleri açılması,
- Yaşlılar için güçsüzler yurdu, huzurevi, hobi merkezleri açma ve bakımı, sağlık, giyim, gıda ve yakacak yardımı gibi nakdi ve ayni hizmetlerde bulunma,
- Engellilerin günlük hayatlarını kolaylaştıracak düzenlemeler yapılması, korumaya yönelik vakıflar kurulması, bakım ve tedavi hizmetleri sunulması ve temel eğitim okulları, meslek edindirme veya beceri kursları açılması. Ayrıca iletişim ve spor gibi imkânların sağlanması,
- Risk grupları için hukuki ve psikolojik yardım büroları açılması ve sosyalleşmelerinin sağlanması amacıyla çeşitli organizasyonlar düzenlenmesi,
- Kriz dönemi hizmetler verilmesi, ilgili kurumlarla görüşülerek harekete geçmelerinin hızlandırılması.

Sosyal Belediyecilik anlayışında, toplumun yönlendirilmesi: Sosyal Belediyecilik anlayışında toplumun yönlendirilmesi söz konusudur. Halkın hangi sorunlarda hangi mercilere başvuracağı ve sorununu nasıl çözeceği konusunda danışmanlık ve yönlendirme yapma görevi belediyenin uyguladığı politika içinde yer almaktadır (Negiz, 2012, s.326).

Diğer yandan, belediyeler kültürel etkinlikler ile önemli şahsiyetleri, önemli ve tarihi günleri gündeme getirerek farkındalık yaratmaktadır. Böyle etkinlikler ile yereldeki insanların kendi kültürlerinden ve tarihlerinden kopmamalarına vesile olmaktadır (Şataf, 2017, s.7).

Sosyal Belediyecilik anlayışında, yardıma muhtaçların korunması: Sosyal Belediyecilikte, belediyeler, kendi yetki alanındaki insanlardan kimlerin ihtiyaç sahibi olduğunu daha kolay tespit etmekte ve bu kişilere, ilgili konuda yardım sağlamakta

veya üçüncü kişilerce yapılacak yardımın doğru yerlere ulaştırılmasında etkin rol oynamaktadır (Toprak ve Şataf, 2009, s.16-17). Merkezin ve ilgili belediyenin bütçesi imkanları dahilinde, yerelde yaşayan yoksul, engelli ve ihtiyaç sahiplerinin dezavantajlı durumlarını ortadan kaldırmak veya kaldırılması mümkün olmayan hallerde, ilgili kişilerin çevre ile uyumu, insani koşullarda yaşamalarını sağlamak kapsamında görevi bulunmaktadır (Şataf, 2017, s.7).

Sosyal Belediyecilik anlayışında, toplumun sosyalleştirilmesi ve rehabilitasyonu: Sosyal Belediyecilikte, belediyeler yetki alanındaki bölgede, belediyenin koyduğu kurallara uygun hareket edilmesini sağlama ve kuralları ihlal edenleri çeşitli yaptırımlarla bu kurallara uyulmasını sağlamakla yükümlü olup, toplumun sosyal beklentilerine uygun davranış, kural ve değerleri kabullendirme misyonunu üstlenmiştir. Belediyeler toplumun beklediği davranış normlarını gerek yaptırımlarla gerek afiş, toplantı, söyleşi vb organizasyonlarla bireylere iletmektedir (Sezik, 2016, s.182).

1.4.5. Sosyal Belediyeciliğin Kanunlardaki Yeri

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, kentlerin sürekli büyümesi, alt yapı ihtiyaçlarının hem geçmişten günümüze hem de plansız göçe bağlı olarak sürekli artması ve nüfusun genç olması gibi sorunlar, temel teknik alt yapı ve üst yapı hizmet ihtiyacının var olması, sosyal belediyecilik imkânlarını zayıflatacak bir unsur olarak gözükmektedir. Nüfusun genç olması ve artışı, yine temel, insani ihtiyaçları artırıcı bir unsur olacaktır. Bu durumda belediyelerin rol, kapasite ve katılım misyonları bu birimlerin sosyal sorunlarla da baş etme ve başarısını göstereceği ifade edilmektedir. Daha önce yasalarda yer alan sosyal belediyecilik görevleri son dönem belediye yasalarında daha ayrıntılı düzenlenmiş ve belediyelere sosyal görevleri ile sosyal alt yapı sunulmuştur (Kesgin, 2012, s.175-176).

Sosyal belediyeciliğin, yasal dayanaklarına bakacak olursak öncelikle Anayasa'daki sosyal hukuk devleti tanımlamasına bakmak doğru olacaktır. Anayasanın 2.maddesi: "Türkiye Cumhuriyeti; toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir." (https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf,15/04/2019).

Artan yerelleşme taleplerine paralel olarak son yıllarda Türkiye'de çok sayıda yasal düzenleme yapılmıştır. Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004) ve Belediye Kanunu (2005) bunlardan başlıcalarıdır. Bu yasalar mevcut beklentilere paralel olarak yerel yönetimlere ve özellikle belediyelere yeni anlamlar ve işlevler yüklemiştir. Günümüzde belediyelerin sosyal nitelikli görevlerinin temel dayanağını oluşturan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi ve 5393 sayılı Belediye Kanunları'nın konuya ilişkin hükümleri şöylece tespit edilebilir;

5393 Sayılı Belediye Kanunu ve ilgili maddeleri;

Madde 13: “Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur.

Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır.”

Madde 14: “Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla; a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır.”

“Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler.(1) b) (...) (2) Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; mabetlerin yapımı, bakımı, onarımını yapabilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması

mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. (Değişik ikinci cümle: 12/11/2012-6360/17 md.) Gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine ayni ve nakdî yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir.”

Madde 77: “Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular.”
(<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>,15/04/2019)

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve ilgili maddeleri:

İlgili kanun, büyükşehir belediyesini şu şekilde tanımlamıştır. “Büyükşehir belediyesi: Sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisidir”

Bu kanunun sosyal belediyecilik ile ilgili maddeleri şunlardır;

Madde 7-m: “Büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlenme, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine nakdî yardım yapmak, malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara, teknik yönetici, antrenör ve öğrencilere belediye meclis kararıyla ödül vermek.”

Madde 7-n: “Gerektiğinde mabetler ile sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak”

Madde 7-u ve v : “İl düzeyinde yapılan plânlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek; patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek, konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşları ile kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı alınacak önlemler yönünden denetlemek, bu konuda mevzuatın gerektirdiği izin ve ruhsatları vermek.”

“v) Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksekokullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak”
(<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf>,15/04/2019).

1.5. BELEDİYELERİN SOSYAL BELEDİYECİLİK HİZMET ALANLARI

1.5.1. Çocuklar ve Gençler İçin Yapılan Sosyal Belediyecilik Hizmetleri

Sosyal belediyecilik anlayışında, daha sağlıklı, toplumla entegre çocuklar ve gençlerin yetiştirilebilmesi adına birtakım hizmetler sağlamaktadır. Bu hizmetleri, “eğitim alanında katkı sağlayacak kurumlar ve kursların düzenlenmesi, çocukların yeterli beslenmesine yönelik çalışmalar yapılması, sokak çocuklarının rehabilitasyonu için gerekli çalışmaların yapılması, kreş hizmetleri, koruyucu sağlık hizmetlerinin sağlanması ve çeşitli sosyal-kültürel faaliyetler gerçekleştirilmesi, çocuk park bahçelerinin düzenlenmesi ve korunması şeklinde sayabiliriz.

Belediyelerin gençlere yönelik hizmetlerini şu şekilde sıralamak mümkündür; kötü alışkanlıklar ve madde bağımlılığının önlenmesi için önlemler alınması ve rehabilitasyonu, gençleri iş hayatına hazırlamak ve meslek edindirmek için çalışmaların yapılması, eğitim yardımının sağlanması, gençlik merkezleri kurulması, eğlence ve spor alanları yapılması, çeşitli sosyal-kültürel faaliyetler gerçekleştirilmesi vb gibi hizmetler göze çarpmaktadır (Sezik, 2016, s.182).

1.5.2. Yaşlılar ve Engelliler İçin Yapılan Sosyal Belediyecilik Hizmetleri

Sosyal Belediyecilik anlayışında yaşlılar ve engelliler için de birtakım çalışmalar yapılarak toplumun huzuru ve rahatı hedeflenmektedir. Bu hizmetleri şöyle sıralamak mümkündür;

Engelliler için; engellilerin ihtiyaçları doğrultusunda, “fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezlerinin organize edilerek tedavi ve bakım hizmetleri sağlanması, günlük yaşamı kolaylaştırmaya yönelik çevresel ve mekânsal düzenlemelerin yapılması, teknik malzeme ile ilgili destekler, gıda, giyim, yakacak ve ulaşım hizmetlerinden yararlanmaya yönelik ayni ve nakdi yardımların organize edilmesi, meslek ve iş edindirme kursları, çeşitli sosyal-kültürel faaliyetler yapılması” şeklinde açıklanabilir (Negiz, N., 2011, s.328).

Yaşlılar açısından ise, ilgili alanda kurumlar kurularak bakım sağlanması, sağlık ile ilgili yardımların gerçekleştirilmesi, teknik malzeme sağlanması, yaşlılar için ihtiyaca yönelik mekansal düzenlemelerin yapılması, gıda, giyim, yakacak ve ulaşım hizmetlerinden yararlanmaya yönelik ayni ve nakdi yardımlar, çeşitli sosyal-kültürel faaliyetler gerçekleştirilmesi gibi düzenlemeler göze çarpmaktadır (Şataf, 2017, s.17).

1.5.3. Kadınlar İçin Yapılan Sosyal Belediyecilik Hizmetleri

Sosyal belediyecilik anlayışında kadınlara yönelik de çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu çerçevede; “Ana-çocuk sağlığı merkezleri, şiddetten dolayı geçici olarak harici barınma ihtiyacı duyan kadınlara kadın sığınma evleri ve mesleki gelişim ve ev ekonomisine katkı için el sanatları değerlendirme merkezleri açmak, muhtaç kadınların barınma ihtiyaçları için politikalar geliştirmek, iş kuracak kadınlara yardımcı olacak makine ve ekipman desteği gibi hizmetler geliştirmek, kadınların toplumsallaşmalarını sağlayacak merkezler açmak vb. hizmetler sayılabilir (Özer, 2015, s.92-94).

1.5.4. Sağlık Hizmetleri Alanında Yapılan Sosyal Belediyecilik Hizmetleri

Belediyeler, sosyal belediyecilik kapsamında, sağlık alanında tedavi ve koruma amaçlı önlemleri almakla görevlidir. Sağlık alanındaki hizmetleri ise şöyle sıralamak mümkündür; “Ana-çocuk sağlığı merkezleri, sağlık ocakları, gezici sağlık otobüsleri, tanı merkezleri kurmak, sağlık sorunu yaşayan muhtaç kesimlere ücretsiz tedavi hizmeti (böbrek hastaları için diyaliz hizmeti vb.) sağlamak, beslenme sorununun

giderilmesi ve sağlıklı beslenme koşullarının temin edilmesi vb. hizmetler sunulmaktadır (Sezik, 2016, s.174).

1.5.5. Kültürel ve Sportif Alanda Yapılan Sosyal Belediyecilik Hizmetleri

Sosyal Belediyecilik anlayışının getirisi olan hizmetlerden biri de kültürel ve sportif alanda halkın ihtiyaçlarını karşılayan çalışmalar yapmaktır. Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7.maddesi bu durumu düzenlemiştir. İlgili madde; "...yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak" şeklindedir.

1.5.6. Eğitim Alanında Yapılan Sosyal Belediyecilik Hizmetleri

Son olarak, sosyal belediyeciliğin eğitim alanında görevleri ise; toplumun her kesimi için eğitim alanında sorumluluklarının olduğu görülmektedir. Bu noktadan hareketle, ilgili bölgede yaşayan insanlar için meslek edindirme ve hobi kursları açmak, pozitif ayrımcılık gereği, kadınlara, çocuklara ve gençlere yönelik kurslar ile çocukları ve gençleri geleceğe hazırlamak, kadınları sosyal ve ekonomik hayatın içine entegre etmek, sokak çocukları ve gençler için rehabilitasyon merkezleri açmak vb. sıralamak mümkündür (Pektaş,2010,s.15).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. UŞAK İLİ İLE İLGİLİ BİLGİLER

Uşak ili, 5341 km yüzölçümü ile “Ege Bölgesinin İçbatı Anadolu bölümünde, Ege Bölgesi ile İç Anadolu bölgesinin birbirlerinden ayrıldığı İçbatı Anadolu’da” yer almaktadır. Kuzeyde Kütahya, doğuda Afyon, güneyde Denizli ve batıda Manisa bulunmaktadır. Nüfusu 2014 sayımına göre, 349.459 dur. Uşak ilinin ilçeleri; Banaz, Eşme, Karahallı, Sivasslı ve Ulubey'dir. Geçmişini yaklaşık M.Ö. 4000 yılına kadar dayanmaktadır. Tarih çağlarından önce sırasıyla Frigya, Likya ve Roma İmparatorluğu’na hükmü altına girmiştir. 1071'den sonra yöre Selçuklular ile Bizans arasında değiştirilmiştir. 1176'da bölge kesin olarak Selçuklu hakimiyetine girmiştir. Selçuklu Devletinin yıkılmasıyla Germiyan Beyliğine, 1429 yılında ise Osmanlı topraklarına katılan Uşak, Kütahya sancağına bağlı bir kaza olmuş, Cumhuriyet döneminde ise 1953 yılında il merkezi haline gelmiştir”. Genel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Faal nüfusun % 14 ü imalat sanayiinde çalışmaktadır (<https://www.usak.bel.tr/sayfa/usak/17/04/2019>).

2.2. UŞAK BELEDİYESİ İLE İLGİLİ BİLGİLER

Uşak Belediyesi'nin kuruluşu 2013 tarihine kadar 1953 yılı olarak belirtilirken, geçmiş dönem belediye başkanlarından Ali Erdoğan'ın çabaları ile tarihi incelemeler yapılarak, Uşak Belediyesi'nin 1870 yılında kurulduğu tespit edilmiştir (<http://www.egepostasi.com/haber/usak-belediyesi-nin-kurulus-tarihi-83-yil-geriye-alindi/12885,17/04/2019>).

Uşak Belediyesinin misyonu; kanunlar ve hükümetin politikaları ışığında, il halkının huzurlu, güvenli, rahat bir şekilde yaşamını sürdürmesi için gerekli belediyeçilik hizmetlerini sağlamaktır. Ayrıca sosyal belediyeçilik zihniyeti ile çevreye duyarlı belediyeçilik kapsamında, sağlıklı bir çevre ortamında, halkın ortak faydası yararına, barınma, dinlenme, eğlenme, seyahat, ticaret, eğitim ve kültür ihtiyaçlarını dikkate almak, halkın yaşam standardını yükseltmek adına en iyi ve en kaliteli sosyal belediyeçilik hizmeti sunmak olarak belirtilmektedir (Uşak Belediyesi 2015-2019 Stratejik Plan, www.usak.bel.tr/dosya/files/stratejikplan/2015-2019stratejikplan.pdf,17/04/2019).

Uşak Belediyesinin vizyonu; sosyal belediyecilik kavramının aktif bir şekilde uygulandığı, altyapı çalışmalarının tamamlanmış, sürdürülebilir bir çevre sunan, yönetim, iletişim ve bilişim alanında örnek gösterilen, karar alma ve uygulama aşamalarında koordineli ve uyumlu, hukukun üstünlüğü ilkesinden ödün vermeden, verimli, yerinde ve yerinden yöneten, güçlü, öncü ve örnek bir şehir olarak ifade edilmektedir (Uşak Belediyesi 2015-2019 Stratejik Plan (www.usak.bel.tr/dosya/files/stratejikplan/2015-2019stratejikplan.pdf, 17/04/2019).

2.3. UŞAK BELEDİYESİ SOSYAL BELEDİYECİLİK FAALİYETLERİ

Uşak Belediyesi, sosyal belediyecilik anlayışını belediye yönetiminde etkin bir şekilde kullanmak konusunda oldukça istekli ve çaba harcayan bir belediyedir. Uşak Belediyesi'nin sosyal belediyecilik ile ilgili projelerine bakacak olursak,

Proje olarak değerlendirebileceğimiz“ Hoş geldin Bebek” çalışması önemli bir Sosyal Belediyecilik örneğidir. Uşak Belediyesi ekipleri, yeni doğan tüm bebekleri evinde ziyaret etmekte ve ailelere bebek bakım seti hediye etmektedirler. Ayrıca, Uşak Belediyesi ‘‘Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü’’ ekipleri, ilgili proje gereği yeni doğum yapan anne ve bebeğini ziyaret etmektedir. Hastane kayıtlarının yönlendirmesi ile sağlıkçı ekipler, anneye bebek bakımı, emzirme, aşı ve temel sağlık sorunları konusunda bilgi vermektedir (<https://www.usak.bel.tr/sayfa/faaliyet-raporlari/2015-2019,17/04/2019>).

Yine Uşak Belediyesi'nin başka bir sosyal belediyecilik projesi ise “Evde - Bakım Hizmeti Projesi'dir”. Projede, belediye ilgili kurumlarınca, zor durumda bulunan ve yardıma ihtiyacı olanlara yardım sağlamaktadır. Evde temizlik, yaşlılar ve hastalar için yerinde bakım hizmeti sağlamaktadır. Son süreçte ise yangından mağdur olan vatandaşlara da hizmet verilmeye başlanmıştır. Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü ve Halk Sağlığı Müdürlüğü ile koordine halinde ihtiyaç duyulan her alanda belediye de üzerine düşen hizmeti gerçekleştirdiği ifade edilmektedir(<https://www.usak.bel.tr/sayfa/faaliyet-raporlari/2015-2019,17/04/2019>).

Uşak Belediyesi'nin diğer projelerine de bakacak olursak, ”Asker yardımı”, “Aile ve Gençlik Danışmanlık Merkezi”, “Gıda Paketi Desteği”, “Çölyak Hastalığını Destek”, “Kırtasiye Yardımı”, “Cenazelerde Eren Projesi” ile cenaze evlerine ücretsiz ayran pide temini, “Öksüz Yetim Yardımı”, “Doğal Afet Yardımı”, “Eğitim Yardımı”, “Sıfır ve ikinci el eşya yardımı”, “Cami ve İbadethane Temizliği Projesi” ile

ibadethanelerin temizlenmesi, “Çamaşır Yıkama Projesi”leri ile yerel halkın çeşitli kesimlerinin sorununa çözüm üretilmektedir. Ayrıca sosyal hayatın canlandırılması adına “Çayzade Projesi”, sportif ve aktif hayatı teşvik etmek için “ Bisiklet Yolu Projesi”, “Ulaşım Ücretlerinin İndirilmesi Projesi” vb. projelerle sosyal belediyeçilik faaliyetleri yürütülmektedir (<https://www.usak.bel.tr/projeler/> 18/04/2019).

2.4. ALAN ARAŞTIRMASI HAKKINDA AÇIKLAMALAR

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve verilerin analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

2.4.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Belediyeçilik çerçevesinde Uşak Belediyesi'nin sosyal belediyeçilik uygulamaları kapsamında sunulan sosyal hizmet ve yardımları belirlemek, sosyal hizmet ve yardımlardan yararlanan halkın algılarını belirleyerek elde edilen sonuçlara göre sosyal belediyeçiliğin geliştirilmesi için öneriler ortaya koymaktır.

Bu amacı gerçekleştirebilmek için çalışmada seçilen temel problem; Uşak Belediyesinin sosyal yardım ve hizmetlerinden yararlanan vatandaşların belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerine yönelik algılarının nasıl olduğunun belirlenmesidir. Araştırmanın alt problemleri:

- Belediyelerin sunduğu sosyal yardım ve hizmetlere ilişkin yararlanan vatandaşların algı düzeyleri nedir?
- Belediyelerin sunduğu sosyal yardım ve hizmetlere ilişkin yararlanan vatandaşların algı düzeyleri, katılımcıların sosyo-demografik verilerine göre değişmekte midir?
- Belediyeler hangi tür sosyal yardım ve hizmetler sunmaktadır?
- Belediyelerin sunduğu sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanma düzeyi nedir?

Araştırmanın hipotezleri:

H₁: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerine yönelik algıları yüksektir.

H₂: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları cinsiyete göre anlamlı fark göstermektedir.

H₃: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları yaşa göre anlamlı fark göstermektedir.

H₄: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları eğitim düzeyine göre anlamlı fark göstermektedir.

H₅: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları medeni duruma göre anlamlı fark göstermektedir.

H₆: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları mesleğe göre anlamlı fark göstermektedir.

H₇: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları eşin mesleğine göre anlamlı fark göstermektedir.

H₈: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları ailedeki birey sayısına göre anlamlı fark göstermektedir.

H₉: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları ailede bakıma muhtaç olan birey sayısına göre anlamlı fark göstermektedir.

H₁₀: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları ailede gelir getiren birey sayısına göre anlamlı fark göstermektedir.

H₁₁: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları aile gelir düzeyine göre anlamlı fark göstermektedir.

H₁₂: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları çocuk sayısına göre anlamlı fark göstermektedir.

H₁₃: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları okuyan çocuk sayısı göre anlamlı fark göstermektedir.

H₁₄: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları sosyal güvence durumuna göre anlamlı fark göstermektedir.

H₁₅: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları ev sahibi olma durumuna göre anlamlı fark göstermektedir.

H₁₆: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları kira bedeline göre anlamlı fark göstermektedir.

H₁₇: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları sosyal yardım alma durumuna göre anlamlı fark göstermektedir.

H₁₈: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları sosyal yardım alma süresine göre anlamlı fark göstermektedir.

H₁₉: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları sosyal yardım ve hizmetlerde en başarılı bulunan kuruma göre anlamlı fark göstermektedir.

2.4.2. Araştırmanın Önemi

Sosyal yardım politikaları, halkın yerel ihtiyaçları ve o beldede yaşayan ekonomik gelir seviyesini yakından takip etme avantajına sahip olduğu için belediyelerce daha etkin yürütülmektedir. Bu noktada sosyal belediyeçilik kapsamında belediyelerin sosyal yardım politikaları incelenerek hitap ettikleri kesimin ihtiyaçlarına ne derecede cevap verdiğini ve uygulanan sosyal yardım politikaların, başarı düzeyini tespit etmek açısından önem taşımaktadır.

2.4.3. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, belediyelerin sosyal politika uygulamalarını Uşak ili üzerinden inceleyen temel araştırma niteliğinde bir çalışmadır. Çalışmada nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanılmıştır.

İlişkisel tarama modeli; araştırmanın bağımsız değişkenlerine müdahale edilmeden, bağımlı değişkenlerin etkisinin incelendiği araştırma modelidir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013). Çalışmanın nicel yönteminde, araştırmaya dâhil edilen bireylerin belediyelerin sosyal yardım ve hizmetlerine ilişkin algıları ölçülmüş ve bu algının çeşitli değişkenlere göre anlamlı fark gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu nedenle araştırma ilişkisel tarama modelinde bir araştırma olduğu da ifade edilebilir.

Çalışmanın nitel yönteminde, belediyenin sosyal yardım ve hizmetleri bölümündeki çalışanlarla derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak bilgi alınmaya çalışılmıştır.

2.4.4. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Uşak belediyesi sosyal yardım ve hizmet alan en yoğun iki mahallesinde ikamet eden kişilerden oluşmaktadır. Belediyeden alınan bilgilere göre Aybey mahallesinde 149 kişi, Mehmet Akif mahallesinde 154 kişi olmak üzere toplam 303 kişi araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğü hesaplama formülü (Büyüköztürk vd 2016, 96);

$$n = \frac{n_0}{1 + \frac{n_0 - 1}{N}}$$

$$n_0 = (t^2 pq) / d^2$$

N: Evren

n: Örneklem sayısı

p: Evren içinde ilgilenilen özelliğin görülme sıklığı

q: Evren içinde ilgilenilen özelliğin görülmemesi sıklığı (1 - p)

Z: Güven düzeyine göre standart değer (% 95 güven düzeyi için z değeri 1,96'dır)

t: Göz yumulabilir yanılğı

Bu çalışmada evren N=303'tür. Evren tahmini için sapma miktarı d=0,05 güven düzeyi (1-α)=0.95 alınmıştır. Örneklem büyüklüğü için en büyük varyans verecek şekilde p değeri 0.5 olarak alınmıştır. Bu durumda q=(1-p)=0.5 olmaktadır. Güven değerine karşılık gelen t değeri 1.96'dır. Çalışma için gerekli en az örneklem büyüklüğü aşağıdaki gibi hesaplanmıştır.

$n_0 = (t^2 pq) / d^2$ formülünde değerleri yerine koyduğumuzda;

$$n_0 = (1,96^2 \cdot 0,5 \cdot 0,5) / 0,05^2 = 0,9604 / 0,0025 = 384$$

$n = n_0 / [1 + \frac{n_0 - 1}{N}]$ formülünde n_0 ve N değerlerini yerine koyduğumuzda;

$n = 384 / [1 + \frac{384 - 1}{303}] = 384 / 1,786 = 169,61$ olarak bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle bu araştırmada örneklem büyüklüğünün en az 170 olması gerekmektedir.

Araştırma 20 Temmuz- 05 Ağustos 2019 tarihleri arasında araştırmacı tarafından yüz yüze toplanmıştır. Uşak belediyesinin Aybay ve Mehmet Akif mahallesinde sosyal yardım ve hizmet alan kişilere araştırma hakkında bilgi verilmiş, araştırmaya katılmaya gönüllü olanlara form uygulanmıştır.

Araştırmaya katılmaya gönüllü olan 200 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Bu nedenle örneklem seçiminde tesadüfî olmayan örnekleme türlerinden biri olan kolayda örnekleme yönteminden yararlanılmıştır.

Görüşme için ise belediyenin sosyal yardım ve hizmetler bölümünde çalışan ve görüşmeyi kabul eden üç çalışan ile çalışma grubu oluşturulmuştur.

2.4.5. Veriler ve Toplanması

Bu bölümde araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına ve verilerin analizine ait bilgiler yer almaktadır.

2.4.6. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada kişisel bilgi formu ve Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formu aracılığıyla veri toplanmıştır.

2.4.6.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formunda, katılımcılara ait cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, meslek, eş mesleği, aile birey sayısı, ailede bakıma muhtaç kişi varlığı, gelir getiren kişi sayısı, aile gelir düzeyi, çocuk sayısı, okuyan çocuk sayısı, sosyal güvence durumu, ev sahipliği durumu, kira bedeli, sosyal yardım durumunun, nasıl olduğuna dair bilgiler sorulmuştur.

2.4.6.2. Görüşme Formu

Araştırma konusu ile ilgili derinlemesine veri elde edebilmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu, belediyenin sosyal yardım ve hizmetleri ile ilgilenen yöneticilerinin görüşlerini belirlemeye yönelik 9 maddeden oluşmaktadır.

2.4.6.3. Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formu

Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formu, araştırmacı tarafından bu araştırmada kullanılmak üzere geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formu'nun geliştirilme sürecine dair bilgiler aşağıda verilmiştir.

Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formu belediyelerden yardım talebinde bulunmuş kişilerin belediyelerin yapmış olduğu sosyal yardım ve hizmetleri nasıl algıladığını ölçmeye yarayan, 17 maddesi bulunan, 1 (Kesinlikle Katılmıyorum) ve 5 (Kesinlikle Katılıyorum) şeklinde derecelendirilmiş 5'li likert tipinde bir ölçme aracıdır. Forma ait maddeler literatürden faydalanılarak araştırmacı tarafında yazılmıştır. Formun geçerlik ve güvenilirliğine dair bulgular aşağıda verilmiştir.

Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formu'nun geçerlik çalışması kapsamında, ölçeğin yapı geçerliğinin belirlenmesi için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizinden önce, ölçekten elde edilen verilerin açımlayıcı faktör analizinin gerektirdiği varsayımları sağlayıp sağlamadığı kontrol edilmiştir.

Tek değişkenli normallik varsayımı betimsel istatistiklerden çarpıklık ve basıklık katsayıları yoluyla incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin [-2,2] aralığında olması tek değişkenli normallik varsayımının sağlandığını gösterir (George ve Mallery, 2010). Ölçekte bulunan tüm maddeler için çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplanmıştır. Ölçekte bulunan tüm maddeler için çarpıklık ve basıklık katsayısı değerlerinin [-2,2] arasında yer aldığı görülmüş ve bu durum tek değişkenli normallik varsayımının sağlandığı şeklinde yorumlanmıştır. Çok değişkenli normallik varsayımı Bartlett Küresellik Testi ile kontrol edilmiştir. Bartlett küresellik Testi sonucu anlamlı çıkmıştır ($X^2_{136} = 3372,236$, $p < .01$) Bu da ölçek için çok değişkenli normallik varsayımının sağlandığını gösterir. Çok değişkenli normallik varsayımının sağlanmış olması, doğrusallık varsayımının da sağlandığı şeklinde yorumlanmaktadır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). Çoklu bağlantı problemini sınamak için değişkenler arasındaki korelasyon katsayılarına bakılmıştır. Hiçbir madde çifti için elde edilen korelasyon katsayısı 0,90 üzeri olmadığı için maddeler arasında çoklu bağlantı olmadığı ifade edilebilir. Ayrıca örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığının belirlenmesi için Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) testi uygulanmıştır. Test sonucunda 0.86 değeri elde edilmiştir. Literatürde 0,80-0,90 arası değerler “iyi” olarak yorumlandığından (Çokluk ve diğ., 2012) verilerin faktör analizine uygun olduğuna karar verilmiştir. Varsayımların sağlandığı görüldükten sonra uygulanan açımlayıcı faktör analizi sonuçları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formuna İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Faktör	Özdeğer	Açıklanan Varyans (%)
1	7,719	45,404

Tablo 2’ye göre, yetersiz faktör yükü veya binişiklik gerekçesiyle herhangi bir madde çıkartılmadığı durumda tek faktör forma ait varyansın % 45,404’ünü açıklamaktadır Açıklanan varyans oranının yüksekliği, geliştirilen formun faktör yapısının gücünü gösterir. Tek faktörlü desenlerde açıklanan varyansın %30 olması yeterli görülmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). Bu durumda,

Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formu'na ait tek faktörlü yapının açıkladığı olduğu %45,404'lük varyansın yeterli olduğu ifade edilebilir.

Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formu'na ait maddelerin faktör yük değerleri Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3. Maddelere Ait Faktör Yük Değerlerini Gösteren Model Matrisi

Maddeler	Faktör 1
M1	0,707
M2	0,692
M3	0,595
M4	0,515
M5	0,597
M6	0,486
M7	0,592
M8	0,599
M9	0,760
M10	0,825
M11	0,715
M12	0,782
M13	0,678
M14	0,683
M15	0,670
M16	0,754
M17	0,700

Tabachnick ve Fidell (2001)'e göre, faktör yük değeri maddenin faktörle olan ilişkisini açıklamak için kullanılan bir katsayıdır ve maddelerin ait oldukları faktör altındaki faktör yük değeri en az 0.32 olmalıdır. Araştırmada da her bir maddenin yük değerinin en az 0.32 olması gerektiği ölçütü kabul edilmiştir. Maddelerin faktör yük değerleri incelendiğinde tüm maddelerin faktör yük değerleri 0,32'nin üzerinde olduğundan formdan herhangi bir madde çıkarılmamış ve forma son hali verilmiştir.

Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formu'nun güvenilirliğini kanıtlamak adına forma ait Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda forma ait Cronbach alfa katsayısı 0,92 olarak bulunmuştur. Nunnally (1978) göre; alfa katsayısı için 0,70'in üzerindeki değerler mükemmel kabul edildiğinden formdan elde edilen verilerin güvenilir olduğu ifade edilebilir.

Yapılan geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonucunda elde edilen bulgular hep birlikte değerlendirildiğinde Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı

Belirleme Formu'nun geçerli ve güvenilir olduğu ve bu çalışmada kullanılmasında herhangi bir engel olmadığı sonucuna varılmıştır.

2.5. VERİLERİN ANALİZİ

2.5.1. Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formu Analizi

Araştırmada kullanılan Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formu'dan elde edilen veriler SPSS 20 programı ile analiz edilmiştir.

Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formu'ndan elde ettikleri puanların cinsiyet, ev sahibi olma durumu, sosyal yardım alma durumu ve evinizde bakıma muhtaç olan biri var mı sorusuna verdikleri yanıtla göre anlamlı fark gösterip göstermediği normallik varsayımı sağlandığı için bağımsız örneklem t testi ile incelenmiştir. Normallik varsayımının sağlanıp sağlanmadığını kontrol etmek için basıklık ve çarpıklık değerleri kullanılmıştır. Bağımlı değişkene ait verilerin basıklık ve çarpıklık değerlerinin bağımsız değişkenin her bir kategorisi için [-2,2] aralığında olması verilerin normal dağıldığının göstergesidir (George ve Mallery, 2010). Bu kapsamda, bağımsız örneklem t testinin uygulandığı durumlar için elde edilen basıklık ve çarpıklık değerleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Cinsiyet, Ev Sahibi Olma Durumu, Sosyal Yardım Alma Durumu ve Evde Bakıma Muhtaç Biri Olma Durumu Değişkenlerine Ait Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

			Çarpıklık	Basıklık
Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme	Cinsiyet	Kadın	-0,191	-0,486
		Erkek	0,121	-0,596
	Ev sahibi Olma Durumu	Evet	-0,181	-0,613
		Hayır	0,049	-0,540
	Sosyal Yardım Alma Durumu	Evet	-0,082	-0,530
		Hayır	0,039	-1,534
	Evde Bakıma Muhtaç Biri Olma Durumu	Var	-0,213	-0,844
		Yok	0,038	-0,531

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Anketi'nden aldıkları puanların cinsiyet, ev sahibi olma durumu, sosyal yardım alma durumu ve evde bakıma muhtaç biri olma durumu değişkenlerinin

her bir kategorisi için elde edilen çarpıklık ve basıklık değerlerinin [-2,2] aralığında olduğu görülmektedir. Bu durum bu değişkenler için normallik varsayımının sağlandığının göstergesidir.

Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formu'ndan elde ettikleri puanların yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, aile birey sayısı, aile gelir düzeyi, sosyal yardım ve hizmetler konusunda en başarılı kurum ve çocuk sayısına göre anlamlı fark gösterip göstermediği normallik varsayımı sağlandığı için tek faktörlü ANOVA ile incelenmiştir. Normallik varsayımının sağlanıp sağlanmadığını kontrol etmek için basıklık ve çarpıklık değerleri kullanılmıştır. Bağımlı değişkene ait verilerin basıklık ve çarpıklık değerlerinin bağımsız değişkenin her bir kategorisi için [-2,2] aralığında olması verilerin normal dağıldığının göstergesidir (George ve Mallery, 2010). Bu kapsamda, bağımsız örneklem tek faktörlü ANOVA testinin uygulandığı durumlar için elde edilen basıklık ve çarpıklık değerleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Yaş, Eğitim Düzeyi, Medeni Durum, Aile Birey Sayısı, Aile Gelir Düzeyi, Sosyal Yardım ve Hizmetler Konusunda En Başarılı Kurum ve Çocuk Sayısı Değişkenlerine Ait Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

			Çarpıklık	Basıklık
Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme	Yaş	18-25	0,743	0,658
		26-35	0,201	-0,734
		36-45	0,020	-0,565
		46-55	0,506	0,132
		56-65	-0,438	-0,809
		65 ve üzeri	-0,051	-1,076
	Eğitim Düzeyi	Okuma-Yazma Yok	-0,386	-0,755
		İlkokul	-0,051	-0,737
		Ortaokul	0,020	-0,055
		Lise	-0,206	-1,052
	Medeni Durum	Lisans	-0,588	1,148
		Evli	-0,063	-0,298
		Bekâr	0,172	-1,864
	Aile Birey Sayısı	Boşanmış	0,199	-1,303
		Eşi Ölmüş	-0,289	-0,519
		2	0,251	-1,273
		3	-0,444	0,033
		4	-0,126	-0,470
		5	0,100	0,191
	6	-0,418	-0,480	
	7	-0,078	-1,110	

	Aile Düzeyi	Gelir	0-500	-0,074	-1,218
			501-1000	0,085	-1,014
			1001-1500	-0,468	-0,842
			1501-2000	0,493	0,535
			2001 ve üstü	-0,402	-0,851
	En Başarılı Kurum	Başarılı	Belediye	-0,174	0,045
			Dernek/Vakıf	-0,131	-0,572
			Valilik	0,243	-0,862
	Çocuk Sayısı		Çocuk Yok	-0,412	-0,821
			1	-0,125	-0,637
			2	-0,020	-0,607
			3	0,057	-0,470
			4	-0,204	-0,908
			5	-0,074	-0,932

Tablo 5 incelendiğinde, katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Anketi'nden aldıkları puanların yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, aile birey sayısı, aile gelir düzeyi, sosyal yardım ve hizmetler konusunda en başarılı kurum ve çocuk sayısı değişkenlerinin her bir kategorisi için elde edilen çarpıklık ve basıklık değerlerinin $[-2,2]$ aralığında olduğu görülmektedir. Bu durum bu değişkenler için normallik varsayımının sağlandığının göstergesidir.

Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formu'ndan elde ettikleri puanların sosyal güvence, meslek, eşin mesleği, ailede gelir getiren birey sayısı, okuyan çocuk sayısı, kira bedeli, sosyal yardım alma süresi durumlarına göre anlamlı fark gösterip göstermediği normallik varsayımı sağlanmadığı için Kruskal Wallis H testi ile incelenmiştir. Bu değişkenler incelendiğinde bağımsız değişkenlerin bazı kategorileri için örnek sayısının oldukça az olduğu görülmüş ve bu yüzden normal dağılım gerektirmeyen ve parametrik olmayan bir test olan Kruskal Wallis H testinin kullanılması tercih edilmiştir.

Araştırmada kullanılan istatistiksel testler olan bağımsız örneklem t testi, tek faktörlü ANOVA testi ve Bonferroni testi aşağıda tanımlanmıştır.

Bağımsız örneklem t testi, normal dağılımlı bir seride iki bağımsız örneklemden elde edilen ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için kullanılan parametrik bir testtir (Büyüköztürk, 2019).

Tek faktörlü ANOVA testi normal dağılımlı bir seride üç ve daha fazla bağımsız ortalama arasındaki farkın anlamlılığının hesaplanmasında kullanılır.

ANOVA tek başına üç veya daha fazla grubun aritmetik ortalamalarını kümülatif olarak karşılaştırır; bu karşılaştırmalardan en az birisi anlamlı olduğunda ANOVA sonucu da anlamlı bulunur (Büyüköztürk, 2019).

Bonferroni yöntemi bir ikişerli karşılaştırma, bir başka deyişle, post-hoc testidir. Bonferroni testi ANOVA sonucunda elde edilen anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunun tespiti için kullanılır. Bonferroni testinin kullanılabilmesi için varyans homojenliği varsayımı sağlanmalıdır (Büyüköztürk, 2019).

2.5.2. Görüşme Formu Analizi

Araştırma için hazırlanan Görüşme Formu ile elde edilen veriler içerik analizi ile analiz edilmiş ve 2015-2018 yılları Belediye faaliyet raporları incelenerek istatistikleri çıkartılmıştır.

2.6. BULGULAR VE YORUMLAR

2.6.1. Genel Bilgiler

Araştırmaya dahil edilen bireylerin cinsiyetlerine dair betimsel bilgiler Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	n	Yüzde (%)
Kadın	124	62
Erkek	76	38
Toplam	200	100

Tablo 6 incelendiğinde, katılımcıların %62’sinin (n=124) kadın ve %38’inin (n=76) erkek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin yaşlarına dair betimsel bilgiler Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Katılımcıların Yaşlarına Göre Dağılımı

Yaş	n	Yüzde (%)
18-25	6	3
26-35	41	20
36-45	69	35
46-55	30	15
56-65	36	18
66 ve üzeri	18	9
Toplam	200	100

Tablo 7 incelendiğinde, katılımcıların %3’ünün (n=6) 18-25 yaş aralığında, %20’sinin (n=41) 26-35 yaş aralığında, %35’inin (n=69) 36-45 yaş aralığında, %15’inin (n=30) 46-55 yaş aralığında, %18’inin (n=36) 56-65 yaş aralığında ve %9’unun (n=18) ise 65 yaşın üzerinde olduğu görülmektedir. Yoğunluklu olarak yaş dağılımının 36-45 yaş arasında olması katılımcıların çoğunluğunun orta yaş grubunda olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin eğitim düzeylerine dair betimsel bilgiler Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

Eğitim Düzeyi	n	Yüzde (%)
Okuma-Yazma yok	36	18
İlkokul	92	46
Ortaokul	39	20
Lise	28	14
Lisans	5	4
Toplam	200	100

Tablo 8 incelendiğinde, katılımcıların %18’inin (n=36) okuma yazması olmadığı, %46’sının (n=92) ilkokul mezunu, %20’sinin (n=39) ortaokul mezunu, %14’ünün (n=28) lise mezunu, %4’ünün (n=5) lisans mezunu olduğu görülmektedir. Ankete katılanların çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Bu durum belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerinden en fazla yararlanan grubun ilkokul mezunu olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin medeni durumlarına dair betimsel bilgiler Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Medeni Durum	n	Yüzde (%)
Evli	144	72
Bekar	9	4
Boşanmış	25	13
Eşi Ölmüş	22	11
Toplam	200	100

Tablo 9 incelendiğinde, katılımcıların %72’sinin (n=144) evli, %4’ünün (n=9) bekâr, %13’ünün (n=25) boşanmış, %11’inin (n=22) ise eşinin ölmüş olduğu görülmektedir.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin mesleklerine dair betimsel bilgiler Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Katılımcıların Mesleklerine Göre Dağılımı

Meslek	n	Yüzde (%)
Ev Hanımı	82	41
İşçi	62	31

Memur	4	2
Serbest Meslek	6	3
Öğrenci	2	1
Emekli	14	7
İşsiz	24	12
Diğer	5	3
Toplam	200	100

Tablo 10 incelendiğinde, katılımcıların %41'inin (n=82) ev hanımı, %31'inin (n=62) işçi, %2'sinin (n=4) memur, %3'ünün (n=6) serbest meslek sahibi, %1'inin (n=2) öğrenci ve %7'sinin (n=14) emekli, %12'sinin (n=24) işsiz ve %3'ünün (n=5) de diğer mesleklere mensup olduğu görülmektedir. Belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerinden en çok ev hanımları yararlanmaktadır.

Tablo 11. Katılımcıların Eşlerinin Mesleklerine Göre Dağılımı

Eş Mesleği	n	Yüzde (%)
Ev hanımı	55	27,5
İşçi	54	27,0
Memur	5	2,5
Emekli	2	1,0
Diğer	62	31,0
İşsiz	13	6,5
Bekar	9	4,5

Tablo 11 incelendiğinde, katılımcıların eşlerinin %27,5'inin (n=55) ev hanımı, %27'sinin (n=54) işçi, %2,5'inin (n=5) memur, %1'sinin (n=2) emekli, %31'inin (n=62) de diğer mesleklere mensup ve %6,5'inin (n=13) de işsiz olduğu görülmektedir. Katılımcıların %4,5'i (n=9) bekâr olduğu için eşlerinin meslek bilgisi sorulmamıştır.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin aile birey sayılarına dair betimsel bilgiler Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12. Katılımcıların Aile Birey Sayılarına Göre Dağılımı

Aile Birey Sayısı	n	Yüzde (%)
2	18	9
3	56	29
4	48	24
5	36	18
6	25	12

7 ve üzeri	17	8
Toplam	200	100

Tablo 12'ye göre katılımcıların %9'u (n=18) 2 kişilik aileye, %29'u (n=56) 3 kişilik aileye, %24'ü (n=48) 4 kişilik aileye, %18'i (n=36) 5 kişilik aileye, %12'si (n=25) 6 kişilik aileye sahiptir. Katılımcıların % 8'inin aile birey sayısı ise (n=17) 7 ve üzerindedir.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin ailelerinde bakıma muhtaç kişi olup olmadığına dair soruya verdikleri yanıtta dair betimsel bilgiler Tablo 13'de sunulmuştur.

Tablo 13. Katılımcıların Ailelerinde Bakıma Muhtaç Kişi Dağılımı

Bakıma Muhtaç Kişi	n	Yüzde (%)
Var	35	18
Yok	165	82
Toplam	200	100

Tablo 13 incelendiğinde, katılımcıların %18'inin (n=35) ailesinde bakıma muhtaç kişi bulunurken, %82'inin (n=165) ailesinde bakıma muhtaç kişi bulunmadığı görülmektedir.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin ailelerinde gelir getiren birey sayısına dair betimsel bilgiler Tablo 14'de sunulmuştur.

Tablo 14. Katılımcıların Ailelerindeki Gelir Getiren Birey Sayılarına Göre Dağılımı

Gelir Getiren Birey Sayısı	n	Yüzde (%)
1 kişi	171	85,5
2 kişi	26	13,0
3 kişi	1	0,5
4 kişi	2	1,0

Tablo 14'e göre, katılımcıların %85,5'inin (n=171) ailesinde gelir getiren birey sayısı 1, %13'ünün (n=26) ailesinde gelir getiren birey sayısı 2, %0,5'inin (n=1) ailesinde gelir getiren birey sayısı 3, %1'inin (n=2) ailesinde gelir getiren birey sayısı 4 kişi olarak belirlenmiştir.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin aile gelir düzeylerine dair betimsel bilgiler Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15. Katılımcıların Aile Gelir Düzeylerine Göre Dağılımı

Aile Gelir Düzeyi	n	Yüzde (%)
0-500 TL	23	12
501-1000 TL	34	17
1001-1500 TL	26	13
1501-2000 TL	65	32
2001 TL ve üzeri	52	26
Toplam	200	100

Katılımcıların %12'si (n=23) 0-500 TL arası, %17'si (n=34) 501-1000 TL arası, %13'ü (n=26) 1001-1500 TL arası, %32'si (n=65) 1501-2000 TL arası aile gelire sahiptir. Katılımcıların %26'sının (n=52) aile gelir düzeyi ise 2001 TL ve üzerindedir. Uşak Belediyesinde bulunan yardımların en çok yapıldığı iki mahallede gerçekleştirilen ankette, gelir grubu 1501-2000 TL arasında bulunan vatandaşların yoğunlukta olduğu görülmüştür.

Araştırmaya dâhil edilen evli veya daha önce evlenmiş bireylerin çocuk sayısına dair betimsel bilgiler Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16. Evli veya Daha Önce Evlenmiş Katılımcıların Çocuk Sayısına Göre Dağılımı

Çocuk Sayısı	n	Yüzde (%)
1 çocuk	27	14,1
2 çocuk	77	40,3
3 çocuk	34	17,8
4 çocuk	22	11,5
5 çocuk ve üzeri	19	10,0
Çocuk yok	12	6,3

Tablo 16'ya göre, evli katılımcıların %14,1'inin (n=27) 1 çocuğu, %40,3'ünün (n=77) 2 çocuğu, %17,8'inin (n=34) 3 çocuğu, %11,5'inin (n=22) 4 çocuğu ve %10'unun (n=19) 5 ve üzerinde çocuğu bulunmaktadır. Evli katılımcıların %6,3'ünün (n=12) ise çocuğu bulunmamaktadır.

Araştırmaya dâhil edilen evli veya daha önce evlenmiş bireylerin okuyan çocuk sayısına dair betimsel bilgiler Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17. Evli veya Daha Önce Evlenmiş Katılımcıların Okuyan Çocuk Sayısına Göre Dağılımı

Okuyan Çocuk Sayısı	n	Yüzde (%)
0 çocuk	1	0,6
1 çocuk	41	21,5
2 çocuk	99	51,8
3 çocuk	21	11,0
4 çocuk	14	7,3
5 çocuk ve üzeri	3	1,6
Çocuk yok	12	6,2

Tablo 17’de göre, evli veya daha önce evlenmiş katılımcıların %21,5’inin (n=41) 1 çocuğu, %51,8’inin (n=99) 2 çocuğu, %11’inin (n=21) 3 çocuğu, %7,3’ünün (n=14) 4 çocuğu ve %1,6’sının (n=3) ise 5 çocuğu okumaktadır. Evli veya daha önce evlenmiş katılımcıların %6,2’sinin (n=12) çocuğu bulunmamakta ve %0,6’sının (n=1) çocuğu bulunmasına rağmen okumamaktadır.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin sosyal güvenlik durumuna dair betimsel bilgiler Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18. Katılımcıların Sosyal Güvenlik Durumuna Göre Dağılımı

Sosyal Güvenlik Durumu	n	Yüzde (%)
Yeşil Kart	77	38
SSK	99	50
Sosyal Güvenlik Yok	9	5
Emekli Sandığı	7	3
Bağkur	8	4
Toplam	200	100

Katılımcıların %38’inin (n=77) sosyal güvencesi yeşil kart, %50’sinin (n=99) SSK, %5’inin (n=9) sosyal güvenliği yok, %3’ünün (n=7) emekli sandığı ve %4’ünün (n=8) Bağkur olarak belirlenmiştir. Katılımcılardan 99 kişi SSK lı iken 77 kişi yoksul kesimin edindiği Yeşil Kart’a sahiptir. Buradan anketin gerçekleştirildiği mahallelerde yoksul kesimin yoğun olduğu bilgisine ulaşabiliriz.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin ev sahibi olma durumuna dair betimsel bilgiler Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19. Katılımcıların Ev Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Ev Sahibi Olma Durumu	n	Yüzde (%)
Evet	104	52
Hayır	96	48
Toplam	200	100

Katılımcıların %52’sinin (n=104) ev sahibi olduğu ve %48’inin (n=96) ise ev sahibi olmadığı görülmektedir.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerden kiracı olanların kira bedeline dair betimsel bilgiler Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20. Ev Sahibi Olmayan Katılımcıların Kira Bedeline Göre Dağılımı

Kira Bedeli	n	Yüzde (%)
0-250 TL arası	28	29,2
251-500 TL arası	51	53,1
501-750 TL arası	14	14,6
751-1000 TL arası	2	2,1
1001 TL ve üstü	1	1,0

Tablo 20’ye göre, ev sahibi olamayan katılımcıların %29,2’sinin (n=28) kira bedeli 0-250 TL arasında, %53,1’inin 251-500 TL arasında, %14,6’sının (n=14) 501-750 TL arasında, %2,1’inin (n=2) 751-1000 TL arasında, %1’inin (n=1) 1001 TL’nin üzerindedir.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin sosyal yardım alma durumuna dair betimsel bilgiler Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21. Katılımcıların Sosyal Yardım Alma Durumuna Göre Dağılımı

Sosyal Yardım Alma Durumu	n	Yüzde (%)
Evet	182	91
Hayır	18	9
Toplam	200	100

Katılımcıların %91’inin (n=182) sosyal yardım aldığı ve %9’unun (n=18) ise sosyal yardım almadığı görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu Belediyenin ya da diğer kurumların sosyal yardım ve hizmetlerinden yararlanırken küçük bir bölümü almadığını ifade etmiştir.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin yardım aldıkları kuruluşa dair betimsel bilgiler Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22. Katılımcıların Yardım Aldıkları Kuruluşlara Göre Dağılımı

Yardım Alınan Kuruluş	n	Yüzde (%)
Belediye	132	66
Dernek/Vakıf	10	5
Valilik	53	26
STK	5	3
Toplam	200	100

Tablo 22 incelendiğinde, yardım alan katılımcıların %62’sinin (n=132) sadece belediyeden, %6’sının (n=10) dernek ve vakıflardan, %29’unun (n=53) valilikten, %3’ünün (n=5) ise çeşitli STK’lardan da yardım aldığı görülmektedir.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerden sosyal yardım alanların kaç yıldır sosyal yardım aldığına dair betimsel bilgiler Tablo 23’de sunulmuştur.

Tablo 23. Sosyal Yardım Alan Katılımcıların Sosyal Yardım Alma Yılına Göre Dağılımı

Sosyal Yardım Alma Yılı	n	Yüzde (%)
0-1 yıl	120	65,9
2-5 yıl	55	30,2
6-10 yıl	4	2,2
10 üzeri yıl	3	1,6

Tablo 23’e göre, sosyal yardım alan katılımcıların %65,9’u (n=120) 0-1 yıl arasında, %30,2’si 2-5 yıl arasında, %2,2’si (n=4) 6-10 yıl arasında, %1,6’sı (n=3) ise 10 yıldan daha fazla süredir sosyal yardım almaktadır.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin aldıkları sosyal yardımın düzenli olup olmadığı sorusuna verdikleri yanıtı dair betimsel bilgiler Tablo 24’de sunulmuştur.

Tablo 24. Katılımcıların Düzenli Sosyal Yardım Alma Durumuna Göre Dağılımı

Düzenli Sosyal Yardım Alma Durumu	Frekans (n)	Yüzde (%)
Evet	22	12,1
Hayır	160	87,9

Tablo 24 incelendiğinde, sosyal yardım alan katılımcıların %12,1'i (n=22) yardımları düzenli bir şekilde aldığını, %87,9'u (n=160) ise yardımları düzensiz aldığını ifade etmiştir.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin sosyal yardım ve hizmet konusunda en başarılı gördüğü kuruluşa dair betimsel bilgiler Tablo 25'de sunulmuştur.

Tablo 25. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Konusunda En Başarılı Gördüğü Kurum

En Başarılı Kurum	n	Yüzde (%)
Belediye	91	45,5
Dernek/Vakıf	31	15,5
Valilik	78	39,0

Tablo 25'ya göre, katılımcıların %45,5'i (n=91) sosyal yardım ve hizmetler konusunda en başarılı kurum olarak belediyeyi, %15,5'i (n=31) dernek ve vakıfları, %39'u (n=78) ise valilikleri görmektedir

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin sosyal yardım talebini nasıl gerçekleştirdiğine dair betimsel bilgiler Tablo 26'de sunulmuştur.

Tablo 26. Katılımcıların Sosyal Yardım Talep Türüne Göre Dağılımı

Sosyal Yardım Talep Türü	n	Yüzde (%)
Başvuruyu ben yaptım	179	89,5
Yardım verenler bana ulaştı	21	10,5

Tablo 26 incelendiğinde, katılımcıların %89,5'i (n=179) başvuruyu kendisinin yaptığını, %10,5'i (n=21) ise yardım verenlerin kendisine ulaştığını ifade etmektedir.

Araştırmaya dâhil edilen katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Formu'ndeki maddelere verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması ve standart sapması ve maddelere göre algı düzeyleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 27. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetlerine Yönelik Algı Düzeyleri

	Maddeler	N	Ort.	ss	Düzy
1.	Belediyenin yaptığı sosyal yardım ve hizmetlerin çeşitliliğini yeterli bulmaktayım.	20 0	2,58	1,4 0	Katılmıyor um
2.	Belediyenin yaptığı sosyal yardım ve hizmetler yeterli düzeydedir.	20 0	2,53	1,3 7	Katılmıyor um
3.	Belediyenin ihtiyaç sahiplerine ulaşma noktasında çalışmalarını yeterli bulmaktayım.	20 0	2,17	1,3 0	Katılmıyor um
4.	Belediye sosyal yardım ve hizmetlerini düzenli olarak halka duyurmaktadır.	20 0	1,90	1,1 6	Katılmıyor um
5.	Belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerinden faydalanırken belediye çalışanlarının davranışlarını olumlu bulmaktayım.	20 0	3,10	1,5 9	Kararsız m
6.	Belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerine başvuru aşamasının kolay olduğunu ve evrak yükünün az olduğunu düşünmekteyim.	20 0	2,00	1,1 7	Katılmıyor um
7.	Belediyenin yaptığı sosyal yardım ve hizmetlerini vatandaşa götürürken eşit davrandığını düşünmekteyim	20 0	2,94	1,5 9	Kararsız m
8.	Belediyenin gıda paketi, desteğini yeterli bulmaktayım.	20 0	3,36	1,3 4	Kararsız m
9.	Belediyenin Hoş geldin Bebek desteğini yeterli bulmaktayım	20 0	3,22	1,2 7	Kararsız m
10.	Belediyenin çölyak hastalarına yaptığı desteği yeterli bulmaktayım	20 0	3,08	1,1 6	Kararsız m
11.	Belediyenin eğitim ve kırtasiye yardımını yeterli bulmaktayım	20 0	3,24	1,3 6	Kararsız m
12.	Belediyenin eşya yardımları (sıfır ve ikinci el eşya) desteğini yeterli bulmaktayım	20 0	2,93	1,2 2	Kararsız m
13.	Belediyenin engellilerin ve kadınların toplumsal alanda daha çok aktif olmasını sağlayacak merkezleri yeterli bulmaktayım.	20 0	2,17	1,3 1	Katılmıyor um
14.	Belediyenin gençlere ve yaşlılara yönelik sosyal yardım ve hizmetlerini yeterli bulmaktayım.	20 0	2,18	1,3 4	Katılmıyor um
15.	Belediyenin meslek edindirme kurslarını yeterli bulmaktayım.	20 0	2,15	1,3 0	Katılmıyor um
16.	Aile ve Gençlik Danışmanlık Merkezi hizmetlerini yeterli bulmaktayım.	20 0	3,02	1,4 1	Kararsız m
17.	Öğrencilere yönelik Çamaşır Yıkama Merkezi hizmetlerini yeterli bulmaktayım.	20 0	3,07	1,4 5	Kararsız m
1.00-1.79 = Kesinlikle Katılmıyorum, 1.80-2.59 = Katılmıyorum, 2.60-3.39 = Kararsızım, 3.40-4.19 = Katılıyorum, 4.20-5.00 = Kesinlikle Katılıyorum					

Tablo 27 incelendiğinde, 8 maddenin “Katılmıyorum” düzeyinde, 9 maddenin ise “Kararsızım” düzeyinde olduğu görülmektedir. Buna göre, katılımcıların belediye hizmetlerinden yeterince memnun olmadıkları ifade edilebilir.

Araştırmaya dâhil edilen katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Anketi’ndeki maddelere verdikleri yanıtlara ait frekans ve yüzde bilgileri Tablo 23’te sunulmuştur.

Tablo 28. Katılımcıların Anket Maddelerine Verdikleri Yanıtlara Dair Frekans ve Yüzde Bilgileri

	Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.	Belediyenin yaptığı sosyal yardım ve hizmetlerin çeşitliliğini yeterli bulmaktayım.	72 %36	33 %16,5	10 %5	77 %38,5	8 %4
2.	Belediyenin yaptığı sosyal yardım ve hizmetler yeterli düzeydedir.	70 %35	39 %19,5	13 %6,5	71 %35,5	7 %3,5
3.	Belediyenin ihtiyaç sahiplerine ulaşma noktasında çalışmalarını yeterli bulmaktayım.	88 %44	47 %23,5	18 %9	37 %18,5	10 %5
4.	Belediye sosyal yardım ve hizmetlerini düzenli olarak halka duyurmaktadır.	105 %52,5	45 %22,5	18 %9	28 %14	4 %2
5.	Belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerinden faydalanırken belediye çalışanlarının davranışlarını olumlu bulmaktayım.	56 %28	23 %11,5	18 %9	51 %25,5	52 %26
6.	Belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerine başvuru aşamasının kolay olduğunu ve evrak yükünün az olduğunu düşünmekteyim.	94 %47	50 %25	24 %12	26 %13	8 %4
7.	Belediyenin yaptığı sosyal yardım ve hizmetlerini vatandaşa götürürken eşit davrandığını düşünmekteyim	63 %31,5	25 %12,5	17 %8,5	50 %25	45 %22,5
8.	Belediyenin gıda paketi, desteğini yeterli bulmaktayım.	35 %17,5	22 %11	7 %3,5	107 %53,5	29 %14,5
9.	Belediyenin Hoş geldin Bebek desteğini yeterli bulmaktayım	34 %17	19 %9,5	39 %19,5	84 %42	24 %12

10.	Belediyenin çölyak hastalarına yaptığı desteği yeterli bulmaktayım	33 %16, 5	16 %8	65 %32 ,5	73 %36 ,5	13 %6 ,5
11.	Belediyenin eğitim ve kırtasiye yardımını yeterli bulmaktayım	40 %20	17 %8, 5	29 %14 ,5	83 %41 ,5	31 %1 5,5
12.	Belediyenin eşya yardımları (sıfır ve ikinci el eşya) desteğini yeterli bulmaktayım	40 %20	22 %11	63 %31 ,5	61 %30 ,5	14 %7
13.	Belediyenin engellilerin ve kadınların toplumsal alanda daha çok aktif olmasını sağlayacak merkezleri yeterli bulmaktayım.	95 %42, 5	32 %16	25 %12 ,5	40 %20	8 %4
14.	Belediyenin gençlere ve yaşlılara yönelik sosyal yardım ve hizmetlerini yeterli bulmaktayım.	95 %42, 5	34 %17	21 %10 ,5	40 %20	10 %5
15.	Belediyenin meslek edindirme kurslarını yeterli bulmaktayım.	96 %48	31 %15 ,5	25 %12 ,5	42 %21	6 %3
16.	Aile ve Gençlik Danışmanlık Merkezi hizmetlerini yeterli bulmaktayım.	47 %23, 5	28 %14	28 %14	68 %34	29 %1 4,5
17.	Öğrencilere yönelik Çamaşır Yıkama Merkezi hizmetlerini yeterli bulmaktayım.	51 %25, 5	19 %9, 5	27 %13 ,5	71 %35 ,5	32 %1 6

Madde 1: Belediyenin yaptığı sosyal yardım ve hizmetlerin çeşitliliğini yeterli bulmaktayım.

“Belediyenin yaptığı sosyal yardım ve hizmetlerin çeşitliliğini yeterli bulmaktayım” maddesinde katılımcıların %36’sı “Kesinlikle Katılmıyorum”, %16,5’i “Katılmıyorum”, %5’i “Kararsızım”, %35,5’i “Katılıyorum”, %4’ü “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Buna ek olarak, katılımcıların maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması 2,58 ve standart sapması ise 1,40 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak katılımcılardan 72 kişi ‘Kesinlikle Katılmıyorum’ ve 33 kişi ‘Katılmıyorum’ diyerek toplam 105 kişi belediyenin sosyal yardım ve hizmet çeşitliliğini yeterli bulmadığını ifade etmiştir.

Madde 2: Belediyenin yaptığı sosyal yardım ve hizmetler yeterli düzeydedir.

“Belediyenin yaptığı sosyal yardım ve hizmetler yeterli düzeydedir” maddesinde katılımcıların %35’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, %19,5’i “Katılmıyorum”, %6,5’i “Kararsızım”, %35,5’i “Katılıyorum”, %3,5’i “Kesinlikle

Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Buna ek olarak, katılımcıların maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması 2,53 ve standart sapması ise 1,37 olarak bulunmuştur. Katılımcılardan 109 kişi ‘Kesinlikle Katılmıyorum’ ve 39 kişi ‘Katılmıyorum’ diyerek belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerini yeterli düzeyde bulmadığını ifade etmiştir.

Madde 3: Belediyenin ihtiyaç sahiplerine ulaşma noktasında çalışmalarını yeterli bulmaktayım.

“Belediyenin ihtiyaç sahiplerine ulaşma noktasında çalışmalarını yeterli bulmaktayım” maddesinde katılımcıların %44’ü “Kesinlikle Katılmıyorum”, %23,5’i “Katılmıyorum”, %9’u “Kararsızım”, %18,5’i “Katılıyorum”, %5’i “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Buna ek olarak, katılımcıların maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması 2,17 ve standart sapması ise 1,30 olarak bulunmuştur. Katılımcılardan 88 kişi ‘Kesinlikle Katılmıyorum’ ve 47 kişi ise ‘Katılmıyorum’ diyerek toplam 135 kişi belediyenin sosyal yardım ve hizmetleri ihtiyaç sahiplerine ulaşma noktasında çalışmalarını yeterli bulmamaktadır.

Madde 4: Belediye sosyal yardım ve hizmetlerini düzenli olarak halka duyurmaktadır.

“Belediye sosyal yardım ve hizmetlerini düzenli olarak halka duyurmaktadır” maddesinde katılımcıların %52,5’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, %22,5’i “Katılmıyorum”, %9’u “Kararsızım”, %14’ü “Katılıyorum”, %2’si “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Buna ek olarak, katılımcıların maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması 2,90 ve standart sapması ise 1,16 olarak bulunmuştur. Katılımcılardan 105 kişi ‘Kesinlikle Katılmıyorum’ ve 45 kişi ise ‘Katılmıyorum’ diyerek toplam 150 kişi belediyenin çalışmalarını düzenli olarak halka duyurmadıklarını ifade ederek memnuniyetsizliklerini göstermişlerdir.

Madde 5: Belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerinden faydalanırken belediye çalışanlarının davranışlarını olumlu bulmaktayım.

“Belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerinden faydalanırken belediye çalışanlarının davranışlarını olumlu bulmaktayım” maddesinde katılımcıların %28’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, %11,5’i “Katılmıyorum”, %9’u “Kararsızım”, %25,5’i “Katılıyorum”, %26’sı “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Buna ek olarak, katılımcıların maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması 3,10 ve

standart sapması ise 1,59 olarak bulunmuştur. Katılımcılardan 51 kişi ‘Katılıyorum’ ve 52 kişi ‘Kesinlikle Katılıyorum’ diyerek toplam 103 kişi belediye çalışanlarının sosyal yardım ve hizmetleri yerine getirirken göstermiş oldukları davranışları olumlu bulmuşlardır.

Madde 6: Belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerine başvuru aşamasının kolay olduğunu ve evrak yükünün az olduğunu düşünmekteyim.

“Belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerine başvuru aşamasının kolay olduğunu ve evrak yükünün az olduğunu düşünmekteyim” maddesinde katılımcıların %47’si “Kesinlikle Katılmıyorum”, %25’i “Katılmıyorum”, %12’si “Kararsızım”, %13’ü “Katılıyorum”, %4’ü “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Buna ek olarak, katılımcıların maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması 2,00 ve standart sapması ise 1,17 olarak bulunmuştur. Katılımcılardan 94 kişi ‘Kesinlikle Katılmıyorum’ ve 50 kişi ‘Katılmıyorum’ diyerek toplam 144 kişi belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerine başvuru aşamasının kolay olmadığını ifade etmişlerdir.

Madde 7: Belediyenin yaptığı sosyal yardım ve hizmetlerini vatandaşa götürürken eşit davrandığını düşünmekteyim.

“Belediyenin yaptığı sosyal yardım ve hizmetlerini vatandaşa götürürken eşit davrandığını düşünmekteyim” maddesinde katılımcıların %31,5’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, %12,5’i “Katılmıyorum”, %8,5’i “Kararsızım”, %25’i “Katılıyorum”, %22,5’i “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Buna ek olarak, katılımcıların maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması 2,94 ve standart sapması ise 1,59 olarak bulunmuştur. Katılımcılardan 50 kişi ‘Katılıyorum’ ve 45 kişi ‘Kesinlikle Katılıyorum’ diyerek toplam 95 kişi belediyenin yaptığı sosyal yardım ve hizmetleri vatandaşa götürürken belediye çalışanlarının vatandaşlar arasında eşit davrandığını ifade etmiştir

Madde 8: Belediyenin gıda paketi, desteğini yeterli bulmaktayım.

“Belediyenin gıda paketi, desteğini yeterli bulmaktayım” maddesinde katılımcıların %17,5’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, %11’i “Katılmıyorum”, %3,5’i “Kararsızım”, %53,5’i “Katılıyorum”, %14,5’i “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Buna ek olarak, katılımcıların maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması 3,36 ve standart sapması ise 1,34 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak belediyenin Gıda Paketi Desteğinden katılımcıların 107 kişisi ‘Katılıyorum’ ve 29 kişi

'Kesinlikle Katılıyorum' diyerek toplam 136 kişi bu hizmetten memnun olduğunu ve hizmetin yeterli olduğunu ifade etmişlerdir.

Madde 9: Belediyenin Hoş geldin Bebek desteğini yeterli bulmaktayım.

"Belediyenin Hoş geldin Bebek desteğini yeterli bulmaktayım" maddesinde katılımcıların %17'si "Kesinlikle Katılmıyorum", %9,5'i "Katılmıyorum", %19,5'i "Kararsızım", %42'si "Katılıyorum", %12'si "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Buna ek olarak, katılımcıların maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması 3,22 ve standart sapması ise 1,27 olarak bulunmuştur. Katılımcılardan 84 kişi 'Katılıyorum' ve 24 kişi 'Kesinlikle Katılıyorum' diyerek toplam 108 kişi Hoş geldin Bebek Projesini hizmetini yeterli bulduğunu ifade etmişlerdir.

Madde 10: Belediyenin çölyak hastalarına yaptığı desteği yeterli bulmaktayım.

"Belediyenin çölyak hastalarına yaptığı desteği yeterli bulmaktayım" maddesinde katılımcıların %16,5'i "Kesinlikle Katılmıyorum", %8'i "Katılmıyorum", %32,5'i "Kararsızım", %36,5'i "Katılıyorum", %6,5'i "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Buna ek olarak, katılımcıların maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması 3,08 ve standart sapması ise 1,16 olarak bulunmuştur. Katılımcılardan 73 kişi 'Katılıyorum' ve 13 kişi 'Kesinlikle Katılıyorum' diyerek toplam 86 kişi belediyenin çölyak hastaları için yaptığı desteği yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir. Ancak katılımcılardan 65 kişi 'Kararsızım' ifadesini kullandığından vatandaşın bu hizmetten haberdar olmadığını anlayabiliriz.

Madde 11: Belediyenin eğitim ve kırtasiye yardımını yeterli bulmaktayım.

"Belediyenin eğitim ve kırtasiye yardımını yeterli bulmaktayım" maddesinde katılımcıların %20'si "Kesinlikle Katılmıyorum", %8,5'i "Katılmıyorum", %14,5'i "Kararsızım", %41,5'i "Katılıyorum", %15,5'i "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Buna ek olarak, katılımcıların maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması 3,24 ve standart sapması ise 1,36 olarak bulunmuştur. Katılımcılardan 83 kişi 'Katılıyorum' ve 31 kişi 'Kesinlikle Katılıyorum' diyerek toplam 114 kişi belediyenin eğitim ve kırtasiye yardımını yeterli bulduğunu ifade etmiştir.

Madde 12: Belediyenin eşya yardımları (sıfır ve ikinci el eşya) desteğini yeterli bulmaktayım.

“Belediyenin eşya yardımları (sıfır ve ikinci el eşya) desteğini yeterli bulmaktayım” maddesinde katılımcıların %20’si “Kesinlikle Katılmıyorum”, %11’i “Katılmıyorum”, %31,5’i “Kararsızım”, %30,5’i “Katılıyorum”, %7’si “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Buna ek olarak, katılımcıların maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması 2,93 ve standart sapması ise 1,22 olarak bulunmuştur. Katılımcılardan 61 kişi ‘Katılıyorum’ ve 14 kişi ‘Kesinlikle Katılıyorum’ diyerek toplam 75 kişi belediyenin bu yardımından memnun olduklarını ifade etmiştir. Ancak 63 kişi ise ‘Kararsızım’ dediğinden vatandaşların çoğunluğunun bu projeden haberdar olmadığı sonucu çıkartılabilir.

Madde 13: Belediyenin engellilerin ve kadınların toplumsal alanda daha çok aktif olmasını sağlayacak merkezleri yeterli bulmaktayım.

“Belediyenin engellilerin ve kadınların toplumsal alanda daha çok aktif olmasını sağlayacak merkezleri yeterli bulmaktayım” maddesinde katılımcıların %42,5’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, %16’sı “Katılmıyorum”, %12,5’i “Kararsızım”, %20’si “Katılıyorum”, %4’ü “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Buna ek olarak, katılımcıların maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması 2,17 ve standart sapması ise 1,31 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak, katılımcılardan 95 kişi ‘Kesinlikle Katılmıyorum’ ve 32 kişi ‘Katılmıyorum’ diyerek toplam 127 kişi belediyenin engelliler ve kadınların toplumsal alanda aktif olmasını sağlayacak merkezleri yetersiz bulmaktadır.

Madde 14: Belediyenin gençlere ve yaşlılara yönelik sosyal yardım ve hizmetlerini yeterli bulmaktayım.

“Belediyenin gençlere ve yaşlılara yönelik sosyal yardım ve hizmetlerini yeterli bulmaktayım” maddesinde katılımcıların %42,5’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, %17’si “Katılmıyorum”, %10,5’si “Kararsızım”, %20’si “Katılıyorum”, %5’i “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Buna ek olarak, katılımcıların maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması 2,18 ve standart sapması ise 1,34 olarak bulunmuştur. Katılımcılardan 95 kişi ‘Kesinlikle Katılmıyorum’ ve 34 kişi ‘Katılmıyorum’ diyerek toplam 129 kişi belediyenin gençlere ve yaşlılara yönelik sosyal yardım ve hizmetlerini yeterli bulmadığını ifade etmektedir.

Madde 15: Belediyenin meslek edindirme kurslarını yeterli bulmaktayım.

“Belediyenin meslek edindirme kurslarını yeterli bulmaktayım” maddesinde katılımcıların %48’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, %15,5’i “Katılmıyorum”, %12,5’i “Kararsızım”, %21’i “Katılıyorum”, %3’ü “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Buna ek olarak, katılımcıların maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması 2,15 ve standart sapması ise 1,30 olarak bulunmuştur. Katılımcılardan 96 kişi ‘Kesinlikle Katılmıyorum’ ve 31 kişi ‘Katılmıyorum’ diyerek toplam 127 kişi belediyenin meslek edindirme kurslarını yeterli bulmadığını ifade etmektedir.

Madde 16: Aile ve Gençlik Danışmanlık Merkezi hizmetlerini yeterli bulmaktayım.

“Aile ve Gençlik Danışmanlık Merkezi hizmetlerini yeterli bulmaktayım” maddesinde katılımcıların %23,5’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, %14’ü “Katılmıyorum”, %14’ü “Kararsızım”, %34’ü “Katılıyorum”, %14,5’i “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Buna ek olarak, katılımcıların maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması 3,02 ve standart sapması ise 1,41 olarak bulunmuştur. Katılımcılardan 68 kişi ‘Katılıyorum’ ve 29 kişi ‘Kesinlikle Katılıyorum’ diyerek toplam 97 kişi belediyenin Aile ve Gençlik Danışmanlık Merkezi hizmetini yeterli bulmaktadır.

Madde 17: Öğrencilere yönelik Çamaşır Yıkama Merkezi hizmetlerini yeterli bulmaktayım.

“Öğrencilere yönelik Çamaşır Yıkama Merkezi hizmetlerini yeterli bulmaktayım” maddesinde katılımcıların %25,5’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, %9,5’i “Katılmıyorum”, %13,5’i “Kararsızım”, %35,5’i “Katılıyorum”, %16’sı “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Buna ek olarak, katılımcıların maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması 3,07 ve standart sapması ise 1,45 olarak bulunmuştur. Katılımcılardan 71 kişi ‘Katılıyorum’ ve 32 ‘Kesinlikle Katılıyorum’ diyerek toplam 103 kişi belediyenin Çamaşır Yıkama Merkezi hizmetini yeterli bulmaktadır.

2.6.2. Anlamlılık Analizleri

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Formu'ndan aldıkları puanların cinsiyete göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testinin sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 29. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Cinsiyet	N	X	S	sd	t	p
Kadın	124	47,57	15,16	198	2,27	0,024
Erkek	76	42,57	15,05			

Tablo 29'a göre, katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı cinsiyete göre anlamlı fark göstermektedir ($p < 0,05$). Buna göre, kadınların sosyal yardım ve hizmetler algısının erkeklere göre daha olumlu olduğu ifade edilebilir.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Formu'ndan aldıkları puanların yaşa göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA testinin sonuçları Tablo 31'de sunulmuştur.

Tablo 30. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Yaşa Göre Karşılaştırılması

Yaş	N	X	S	sd	F	p	Anlamlı Fark
18-25 arası	6	48,83	11,53	199	1,35	0,245	Yok
26-35 arası	41	41,09	15,71				
36-45 arası	69	45,11	16,30				
46-55 arası	30	47,96	10,10				
56-65 arası	36	49,25	14,24				
65 üzeri	18	46,22	19,11				

Tablo 30'e göre, katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı yaşa göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Formu'ndan aldıkları puanların eğitim düzeyine göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA testinin sonuçları Tablo 31'de sunulmuştur.

Tablo 31. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Eğitim Düzeyi	N	X	S	sd	F	p	Anlamlı Fark
Okuma yazma yok	36	48,91	16,99	199	1,88	0,116	Yok
İlkokul	92	43,36	14,62				
Ortaokul	39	49,38	15,82				
Lise	28	43,03	13,65				
Lisans	5	50,60	12,46				

Tablo 31'ye göre, katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı eğitim düzeyine göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Formu'ndan aldıkları puanların medeni duruma göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA testinin sonuçları Tablo 32'de sunulmuştur.

Tablo 32. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması

Medeni Durum	N	X	S	sd	F	p	Anlamlı Fark (Bonferroni Testi)
Evli	144	45,96	13,65	199	1,04	0,377	Yok
Bekâr	9	43,66	21,90				
Boşanmış	25	41,64	19,03				
Eşi Ölmüş	22	49,18	17,64				

Tablo 32'e göre, katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı medeni duruma göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Formu'ndan aldıkları puanların mesleklerine göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testinin sonuçları Tablo 33'de sunulmuştur.

Tablo 33. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Mesleklerine Göre Karşılaştırılması

Sosyal Güvence	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-Kare	p	Anlamlı Fark
Ev Hanımı	82	102,32	7	12,921	0,074	Yok
İşçi	62	106,39				
Memur	4	123,13				
Serbest Meslek	6	55,50				
Öğrenci	2	125,75				
Emekli	14	124,18				
İşsiz	25	78,24				
Diğer	5	68,50				

Tablo 33'e göre, katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı mesleklerine göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Formu'ndan aldıkları puanların eş mesleklerine göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testinin sonuçları Tablo 34'de sunulmuştur.

Tablo 34. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Eş Mesleklerine Göre Karşılaştırılması

Sosyal Güvence	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-Kare	p	Anlamlı Fark
Ev Hanımı	55	89,30	5	2,998	0,700	Yok
İşçi	54	100,37				
Memur	5	102,20				
Emekli	2	119,75				
İşsiz	13	80,19				
Diğer	62	100,19				

Tablo 34'e göre, katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı eş mesleklerine göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Formu'ndan aldıkları puanların aile birey sayısına göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA testinin sonuçları Tablo 35'da sunulmuştur.

Tablo 35. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Aile Birey Sayısına Göre Karşılaştırılması

Aile Birey Sayısı	N	X	S	sd	F	p	Anlamlı Fark (Bonferroni Testi)
2	18	39,88	15,21	199	1,58	0,166	Yok
3	56	46,08	16,71				
4	48	43,45	13,38				
5	36	45,72	15,77				
6	25	51,68	15,50				
7 ve üzeri	17	47,76	12,31				

Tablo 35'ya göre, katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı aile birey sayısına göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Formu'ndan aldıkları puanların evlerinde bakıma muhtaç kişi olması durumuna göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testinin sonuçları Tablo 36'de sunulmuştur.

Tablo 36. Katılımcıların Sosyal yardım ve Hizmetler Algısının Aile de Bakıma Muhtaç Kişi Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Bakıma Muhtaç Kişi	N	X	S	sd	t	p
Var	35	46,34	16,25	198	0,28	0,777
Yok	165	45,53	15,11			

Tablo 36'ye göre, katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı aile de bakıma muhtaç kişi olma durumuna göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Formu'ndan aldıkları puanların gelir getiren kişi sayısına göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testinin sonuçları Tablo 37'de sunulmuştur.

Tablo 37. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Gelir Getiren Kişi Sayısına Göre Karşılaştırılması

Sosyal Güvence	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-Kare	p	Anlamlı Fark
1 kişi	171	96,29	3	6,676	0,083	Yok
2 kişi	26	125,63				
3 kişi	1	153,50				
4 kişi	2	107,00				

Tablo 37'e göre, katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı gelir getiren kişi sayısına göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Formu'ndan aldıkları puanların aile gelir düzeyine göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA testinin sonuçları Tablo 38'da sunulmuştur.

Tablo 38. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Aile Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Eğitim Düzeyi	N	X	S	sd	F	p	Anlamlı Fark
0-500 TL arası	23	43,00	18,08	199	1,74	0,142	Yok
501-1000 TL arası	34	43,70	18,21				
1001-1500 TL arası	26	40,69	13,41				
1501-2000 TL arası	65	47,07	12,39				
2001 TL ve üstü	52	48,88	15,58				

Tablo 38'a göre, katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı aile gelir düzeyine göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Araştırmaya dâhil edilen bireylerden daha önce evlenmiş veya evli olan katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Formu'ndan aldıkları puanların çocuk sayısına göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA testinin sonuçları Tablo 39'da sunulmuştur.

Tablo 39. Daha Önce Evlenmiş veya Evli Olan Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılması

Çocuk Sayısı	N	X	S	sd	F	p	Anlamlı Fark (Bonferroni Testi)
Çocuk Yok	3	41,66	21,45	190	2,88	0,016	1-5, 1-6, 3-5, 3-6
1 çocuk	31	45,61	14,16				
2 çocuk	76	42,11	14,87				
3 çocuk	38	45,84	15,80				
4 çocuk	27	53,14	12,28				
5 çocuk	16	51,56	13,73				

Tablo 39'a göre, daha önce evlenmiş veya evli katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı çocuk sayısına göre anlamlı fark göstermektedir ($p < 0,05$). Buna göre, çocuğu olmayan katılımcıların (41,66) sosyal yardım ve hizmetler algısı çocuk sayısı dört (53,14) ve çocuk sayısı beş (51,56) olan katılımcılara göre daha olumsuzdur. Benzer şekilde, çocuk sayısı iki olan katılımcıların (42,11) sosyal yardım ve hizmetler algısı çocuk sayısı dört (53,14) ve çocuk sayısı beş (54,93) olan katılımcılara göre daha olumsuzdur.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerden daha önce evlenmiş veya evli olan katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Formu'ndan aldıkları puanların okuyan çocuk sayısına göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testinin sonuçları Tablo 40'de sunulmuştur.

Tablo 40. Daha Önce Evlenmiş veya Evli Olan Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Okuyan Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılması

Sosyal Güvence	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-Kare	p	Anlamlı Fark
Okuyan çocuk yok	2	131,75	5	6,797	0,236	Yok
1 çocuk	34	98,43				
2 çocuk	118	90,66				
3 çocuk	21	97,79				
4 çocuk	12	129,33				
5 çocuk	3	77,17				

Tablo 40'e göre, daha önce evlenmiş veya evli katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı okuyan çocuk sayısına göre anlamlı fark göstermemektedir ($p > 0,05$).

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Formu'ndan aldıkları puanların sosyal güvencelerine göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testinin sonuçları Tablo 41'de sunulmuştur.

Tablo 41. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Sosyal Güvencelerine Göre Karşılaştırılması

Sosyal Güvence	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-Kare	p	Anlamlı Fark
Yeşil Kart	77	88,91	4	6,300	0,178	Yok
SSK	99	105,48				
Bağkur	8	108,13				
Emekli Sandığı	7	129,00				
Sosyal Güvenlik Yok	9	115,89				

Tablo 41'ye göre, katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı sosyal güvencelerine göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Formu'ndan aldıkları puanların ev sahibi olma durumuna göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testinin sonuçları Tablo 42'de sunulmuştur.

Tablo 42. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Ev Sahibi Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ev Sahibi Olma Durumu	N	X	S	sd	t	p
Evet	104	46,41	15,08	198	0,71	0,478
Hayır	96	44,87	15,52			

Tablo 42'e göre, katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı ev sahibi olma durumuna göre anlamlı fark göstermemektedir ($p<0,05$).

Araştırmaya dâhil edilen bireylerden ev sahibi olmayan katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Formu'ndan aldıkları puanların kira bedeline göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testinin sonuçları Tablo 43'te sunulmuştur.

Tablo 43. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Kira Bedeline Göre Karşılaştırılması

Sosyal Güvence	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-Kare	p	Anlamlı Fark
0-250 TL arası	28	48,64	4	4,181	0,382	Yok
251-500 TL arası	51	45,03				
501-750 TL arası	14	57,25				
751-1000 TL arası	2	54,50				
1001 TL ve üstü	1	87,00				

Tablo 43'e göre, ev sahibi olmayan katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı kira bedeline göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Formu'ndan aldıkları puanların sosyal yardım alma durumuna göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testinin sonuçları Tablo 44'de sunulmuştur.

Tablo 44. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Sosyal Yardım Alma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Sosyal Yardım Alma Durumu	N	X	S	sd	t	p
Evet	182	46,09	15,26	198	0,71	0,478
Hayır	18	41,38	15,21			

Tablo 44'e göre, katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı sosyal yardım alma durumuna göre anlamlı fark göstermektedir ($p<0,05$).

Araştırmaya dâhil edilen bireylerden sosyal yardım alan katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Formu'ndan aldıkları puanların sosyal yardım alma sürelerine göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testinin sonuçları Tablo 45'da sunulmuştur.

Tablo 45. Sosyal Yardım Alan Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Sosyal Yardım Alma Sürelerine Göre Karşılaştırılması

Sosyal Güvence	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-Kare	p	Anlamlı Fark
0-1 yıl arası	120	91,69	3	1,824	0,610	Yok
2-5 yıl arası	55	93,05				
6-10 yıl arası	4	94,75				
10 yıl üzeri	3	51,17				

Tablo 45’ya göre, sosyal yardım alan katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı sosyal yardım alma süresine göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Formu’ndan aldıkları puanların sosyal yardım ve hizmetler konusunda en başarılı kurum sorusuna verdikleri yanıtı göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA testinin sonuçları Tablo 46’de sunulmuştur.

Tablo 46. Katılımcıların Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısının Sosyal Yardım ve Hizmetler Konusunda En Başarılı Kurum Sorusuna Verdikleri Yanıtı Göre Karşılaştırılması

En Başarılı Kurum	N	X	S	sd	F	p	Anlamlı Fark (Bonferroni Testi)
Belediye	91	48,89	13,373	199	4,19	0,017	1-3
Dernek/Vakıf	31	44,96	16,181				
Valilik	78	42,20	16,361				

Tablo 46’ye göre, katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı sosyal yardım ve hizmetler konusunda en başarılı kurum sorusuna verdikleri yanıtı göre anlamlı fark göstermektedir ($p<0,05$). Buna göre, belediyeden (48,89) sosyal yardım ve hizmet alan bireylerin sosyal yardım ve hizmetler algısının valilikten (42,20) sosyal yardım ve hizmet alan bireylere göre daha olumlu olduğu ifade edilebilir.

2.6.3. Görüşme Formu Analizleri

Uşak Belediyesi Sosyal Yardım ve İşleri Müdürlüğü ile yapılan derinlemesine mülakat sonucunda, sosyal politika ve belediye ilişkisi, konusunda “Merkezi yönetim tarafından belirlenen politikaların hayata geçirilmesi noktasında yerel yönetimler önemli bir yere sahiptir. Uşak Belediyesi Sosyal Yardım ve İşler Müdürlüğü ile yapılan görüşme sonucunda “Uşak Belediyesi olarak gerçekleştirilen projelerde Merkezi yönetim tarafından belirlenen sosyal politikaları dikkate alarak, çalışmalarımızı bu yönde gerçekleştiriyoruz.” görüşü ortaya çıkmıştır.

Yine yapılan araştırmada belediyenin şimdiye kadar uyguladığı sosyal yardım ve hizmet türlerine baktığımızda, belediyenin üst düzey yöneticilerden elde edilen

veriler ışığında, 2015-2018 yılları Belediye faaliyet raporları incelenerek istatistikleri çıkartılmıştır.

2015-2018 yılları Belediye Faaliyet Raporu, Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü'nün sosyal belediyecilik projelerini ayrıntılı olarak değerlendirilmesi aşağıdaki açıklanmıştır.

Asker Aylığı: 4109 sayılı Asker Aile Kanunu gereğince, vatani görevini yerine getirmek için ailelerin yanından ayrılan kişilere, ailelerin (anne, baba, kardeş, eş veya çocuklar) mağdur olmamaları için "Asker Aile Yardımı" yapılmaktadır. Bu yardımdan yararlanmak isteyen vatandaşlar gerekli belgeleri tamamladıktan sonra Zabıta ve Asker Ailesi Bürosundan bir memur vasıtasıyla, yardım talep edenlerin uygunluk durumunu belirtir rapor tanzim edilir, tamamlanan dosya karar bağlanması için encümene sevk edilir. Encümen, yardım almaya hak kazananlar için Uşak Valiliği İl İdare Kurulu Müdürlüğü'nün kararı doğrultusunda belirlenen rayiç bedel üzerinden kazananlara Asker Aylığı yardımı bağlanır (Uşak Belediyesi Sosyal Yardım İşler Müdürlüğü,2019)

Tablo 247. Asker Aile Yardım İstatistikleri

Yıllar	Müracaat eden kişi sayısı	Müracaatı kabul edilen kişi sayısı	Yüzde
2018	2095	2095	100
2017	2366	2366	100
2016	2086	2086	100
2015	--	--	--

2015-2018 Yılları Uşak Belediyesi Faaliyet Raporları

Asker maaşı yardımının verilmesi kanuni bir zorunluluk olması sebebiyle, Türkiye'deki bütün belediyeler, kendilerine müracaat eden ve şartları tutan tüm asker ailelerine asker maaşı vermek zorundadır. Vatani görevini yapmakta olan kişi askerden dönüncüye kadar bu yardım muhtaç aileye yapılır. Tabloyu incelediğimizde ise Uşak Belediyesi tarafından yapılan Asker Aile Yardımına 2016 yılında başlanıldığı, yapılan her başvuru olumlu sonuçlandığı görülmektedir.

Aile ve Gençlik Danışmanlık Merkezi: Bir aile danışmanı, bir psikolog ve bir psikolojik danışman, evlenme arifesinde olan gençlere sağlıklı evliliğin yöntemlerini anlatmaktadır. Merkez ayrıca aile danışmanlık hizmeti, evlilik süresince karşılaşılan problemlerde ve gençlere yönelik danışmanlık hizmeti de vermektedir. Bu hizmetler

aile içi şiddetin önlenmesi hedeflemektedir (Uşak Belediyesi Sosyal Yardım İşler Müdürlüğü,2019).

Tablo 25. Aile ve Gençlik Danışmanlık Merkezi İstatistikleri

Yıllar	Müracaat eden kişi sayısı	Müracaatı kabul edilen kişi sayısı	Yüzde
2018	990	990	100
2017	--	121	--
2016	--	--	--
2015	--	--	--

2015-2018 Yılları Uşak Belediyesi Faaliyet Raporları

Tabloyu incelediğimizde 2018 yılında yüksek oranda başvurunun yapıldığı ve her başvurunun olumlu sonuçlandığını görmekteyiz. Uşak Belediyesinin Aile ve Gençlik Danışmanlık Merkezi hizmetinden yararlanmak için vatandaşlar ilgili Merkezden telefonla randevu alarak ücretsiz yararlanabilmektedirler.

Gıda Paketi Desteği: Uşak'ta ikamet eden ve gıda ihtiyaçlarını belirten ailelere belirli zaman dilimlerinde gıda yardımı Zabıta ekiplerince evlere dağıtılmaktadır (Uşak Belediyesi Sosyal Yardım İşler Müdürlüğü,2019).

Tablo 26. Gıda Paketi Desteği İstatistikleri

Yıllar	Müracaat eden kişi sayısı	Müracaatı kabul edilen kişi sayısı	Yüzde
2018	2183	1694	78
2017	4192	2778	66
2016	4557	3253	71
2015	--	2900	--

2015-2018 Yılları Uşak Belediyesi Faaliyet Raporları

Tablo incelendiğinde her başvuru sayısının değişkenlik gösterdiğini görülmektedir. Yapılan görüşmeler sonucu edinilen bilgiye göre Gıda Paketi Desteği yardımı, özellikle Ramazan ayında dar gelirli vatandaşlara dağıtılmaktadır.

Hoş geldin Bebek Projesi: Uşak Belediyesi yeni doğan tüm bebekleri 'Hoş geldin Bebek Projesi' kapsamında evinde ziyaret ederek, ailelere bebek bakım seti hediye etmektedir: Hastanelerden alınan doğum bilgileri doğrultusunda ailelerden randevu alınarak Uşak Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü ekiplerince ev ziyaretleri yapmaktadır. Ayrıca bu ziyaretlerde anneye bebek bakımı, emzirme, aşı ve temel sağlık sorunları konusunda bilgi verilmektedir (Uşak Belediyesi Sosyal Yardım İşler Müdürlüğü,2019).

Tablo 50. Hoş geldin Bebek Projesi İstatistikleri

Yıllar	Müracaat eden kişi sayısı	Müracaatı kabul edilen kişi sayısı	Yüzde
2018	2348	2348	100
2017	1727	1727	100
2016	2779	2691	97
2015	--	1350	--

2015-2018 Yılları Uşak Belediyesi Faaliyet Raporları

Hoş geldin Bebek Projesi ile birlikte Belediye çalışanları hane ziyaretleri yaparak hem anneye bebek bakımı ile bilgi vermekteler hem de bebek için hazırlanmış hediye paketini aileye teslim etmektedirler.

Çamaşır Yıkama Merkezi: Uşak Üniversitesinde öğrenim gören ve Uşakta ikamet eden öğrenciler için Çamaşır Yıkama Merkezi hizmet vermektedir (Uşak Belediyesi Sosyal Yardım İşler Müdürlüğü,2019).

Tablo 51. Çamaşır Yıkama Merkezi İstatistikleri

Yıllar	Müracaat eden kişi sayısı	Müracaatı kabul edilen kişi sayısı	Yüzde
2018	1128	1128	100
2017	943	943	100
2016	1475	1475	100
2015	--	150	--

2015-2018 Yılları Uşak Belediyesi Faaliyet Raporları

Tabloyu incelediğimizde genellikle üniversite öğrencileri tarafından yapılan her başvuru olumlu sonuçlanmıştır.

Çölyak Hastalarına Destek: Uşak Belediyesi olarak çölyak hastalarına ekmek yapma makinası ve glutensiz un verilmektedir (Uşak Belediyesi Sosyal Yardım İşler Müdürlüğü,2019).

Tablo 52. Çölyak Hastalarına Yardımı İstatistikleri

Yıllar	Müracaat eden kişi sayısı	Müracaatı kabul edilen kişi sayısı	Yüzde
2018	--	108	--
2017	--	106	--
2016	--	80	--
2015	--	40	--

2015-2018 Yılları Uşak Belediyesi Faaliyet Raporları

Uşak Belediyesi kentte yaşayan çölyak hastalarına, hastalıkları nedeniyle içeriğinde glüten bulunan unlu mamuller kullanamayanların, evlerinde rahatça ekmek ve unlu mamuller yapabilmeleri için ekmek yapma makinesi ve glütensiz un dağıtmaktadır. Belediye bu çalışmaları yürütürken Faaliyet Raporunda Çölyak Hastaları Farkındalığı Arttırma Derneği ile birlikte çalışma yürütüldüğü belirtilmektedir (Uşak Belediyesi Sosyal Yardım İşler Müdürlüğü,2019).

Kırtasiye yardımı: Uşak Belediyesi tarafından ihtiyaç sahibi öğrencilere Kırtasiye yardımı yapılmaktadır (Uşak Belediyesi Sosyal Yardım İşler Müdürlüğü,2019).

Tablo 53. Kırtasiye Yardımı İstatistikleri

Yıllar	Müracaat eden kişi sayısı	Müracaatı kabul edilen kişi sayısı	Yüzde
2018	401	300	% 75
2017	1329	851	% 64
2016	590	570	% 97
2015	--	800	--

2015-2018 Yılları Uşak Belediyesi Faaliyet Raporları

Uşak'ta ikamet eden ihtiyaç sahibi öğrencilere eğitim yardımı yapılmaktadır. Yıllar arasında başvuru sayısı ve başvurunun kabul edilme sayısı değişkenlik gösterse de büyük oranda Uşak Belediyesi tarafından ihtiyaç sahibi vatandaşa ulaşılmıştır.

Cenaze yardımı: Uşak Belediyesi, cenazeleri olan Uşak halkı için cenaze evine ayran ve pide göndermektedir(Uşak Belediyesi Sosyal Yardım İşler Müdürlüğü,2019).

Tablo 54. Cenaze Yardımı İstatistikleri

Yıllar	Müracaat eden kişi sayısı	Müracaatı kabul edilen kişi sayısı	Yüzde
2018	1011	1011	100
2017	946	946	100
2016	956	956	100
2015	--	560	--

2015-2018 Yılları Uşak Belediyesi Faaliyet Raporları

Cenazesini doğduğu yerde defnetmek isteyen dar gelirli, kimsesiz ve yoksul kişilere vatandaşların cenazelerinin naklini sağlamak için araç temini yapılır. Ayrıca uzaktan yakından cenaze merasimine katılanlara yiyecek ikramında bulunarak sosyal yardımlaşma ve dayanışmaya katkıda bulunmaktadır. Cenaze yardımı 2015 yılında

başlamış ve vatandaşın başvuru beklenmeksizin Uşak Belediyesinin Mezarlıklar Müdürlüğü ve Sosyal Yardım İşler Müdürlüğü'nün işbirliği ile hizmet sağlanmıştır.

Öksüz-Yetim Yardım: Uşak'ta ikamet eden muhtaç durumdaki öksüz ve yetim çocuklar için kırtasiye ve giyim yardımı Öksüz Yetim Yardımı adı altında yapılmaktadır (Uşak Belediyesi Sosyal Yardım İşler Müdürlüğü,2019).

Tablo 55. Öksüz Yetim Yardımı İstatistikleri

YILLAR	MÜRACAAT EDEN KİŞİ SAYISI	MÜRACAATI KABUL EDİLEN KİŞİ SAYISI	YÜZDELİK
2018	--	300	--
2017	--	1838	--
2016	--	1550	--
2015	--	100	--

2015-2018 Yılları Uşak Belediyesi Faaliyet Raporları

Doğal Afet Yardımı: Uşak'ta ikamet eden yangın, sel, deprem gibi doğal afetler sonucu evleri zarar görmüş vatandaşa evlerinin tadilatı için yardım yapılmaktadır (Uşak Belediyesi Sosyal Yardım İşler Müdürlüğü,2019).

Tablo 56. Doğal Afet Yardımı İstatistikleri

YILLAR	MÜRACAAT EDEN KİŞİ SAYISI	MÜRACAATI KABUL EDİLEN KİŞİ SAYISI	YÜZDELİK
2018	--	5	--
2017	--	13	--
2016	--	25	--
2015	--	9	--

2015-2018 Yılları Uşak Belediyesi Faaliyet Raporları

Eğitim Yardımı: Kentte yaşayan dar gelirli öğrencilere nakdi yardım yapılmaktadır (Uşak Belediyesi Sosyal Yardım İşler Müdürlüğü,2019).

Tablo 57. Eğitim Yardımı İstatistikleri

Yıllar	Müracaat eden kişi sayısı	Müracaatı kabul edilen kişi sayısı	Yüzde
2018	705	400	57
2017	915	866	95
2016	--	--	--
2015	--	--	--

2015-2018 Yılları Uşak Belediyesi Faaliyet Raporları

İkinci El Eşya Yardımı: İkinci El Eşya yardımı ile muhtaç ailelere ve Uşak'ta okuyan öğrencilere ev kurabilmeleri için eşya yardımı yapılmaktadır (Uşak Belediyesi Sosyal Yardım İşler Müdürlüğü,2019).

Tablo 58. İkinci El Eşya Yardımı İstatistikleri

Yıllar	Müracaat eden kişi sayısı	Müracaatı kabul edilen kişi sayısı	Yüzde
2018	370	199	57
2017	341	194	57
2016	507	415	82
2015	--	120	--

2015-2018 Yılları Uşak Belediyesi Faaliyet Raporları

Sıfır Eşya Yardımı: Kentte öğrenim gören üniversite öğrencilerinden gelen talepler doğrultusunda projeyi başlattıklarını ifade eden Belediye görevlileri, öğrencilerin sosyal medya ya da belediyeye başvuru yapmaları halinde talepleri değerlendirmektedirler (Uşak Belediyesi Sosyal Yardım İşler Müdürlüğü,2019).

Tablo 59. Sıfır Eşya İstatistikleri

YILLAR	MÜRACAAT EDEN KİŞİ SAYISI	MÜRACAATI KABUL EDİLEN KİŞİ SAYISI	YÜZDELİK
2018	--	14	--
2017	--	50	--
2016	--	6	--
2015	--	8	--

2015-2018 Yılları Uşak Belediyesi Faaliyet Raporları

Mülakat sorularından halkın belediyeden özellikle talep ettiği bir hizmet olup olmadığına ve taleplerin hangi yolla belediyeye iletildiği sorusuna belediye personeli, halkın özellikle nakdi yardım talebinde bulunduğu ve yüz yüze dilekçe ile başvurduğunu belirtmiştir.

Belediyenin uygulamak istediği projelere bakıldığında, 'Mola Evi Projesi, Engelsiz Yaşam Merkezi, Bilim Parkı Projesi konusunda çalışmalar yapılmak istendiği belirtilmektedir.

Belediyenin yardım dağıtımı için alan çalışması ve araştırma yapıp yapmadığı ve dezavantajlı grupların seçimlerindeki kıstaslar konusunda; belediye personeli, belediyenin özellikle bir çalışma yapmadığını, hedef kitleyi yapılan başvurular neticesinde belirlediğini ve talep üzerine ziyaretler yapılarak yardım ulaştırıldığını

belirtmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında, Belediye sosyal yardım veya hizmet verebilmek için halkın başvurularını beklemektedir. Bir ön çalışma yaparak dezavantajlı grupların tespit edilmediği gözlemlenmiştir. Bu durum ise Belediyenin hizmetlerinin ve yardımlarının bütün ihtiyaç sahiplerine ulaşmadığını düşündürmektedir.

Sosyal belediyecilik projelerini yürütecek personelin seçimi ve eğitimi konusunda bir kıstasın olup olmadığına belediye personelinin yanıtı, projelerde sosyal hizmet uzmanı, psikolojik danışman gibi uzmanların yer aldığını ifade etmektedirler. Ayrıca bu görevlilerin eğitim durumu, diksiyonun düzgün olması, fiziki özelliklerin uygun olması, sosyal ilişkilerinin iyi olması ve güler yüzlü olması gibi özelliklere dikkat edildiği beyan edilmiştir.

Sosyal belediyecilik kapsamında yapılacak olan projelerin gelirlerinin nereden tedarik edildiği ve sosyal belediyecilik faaliyetleri için bütçeden ayrılan oran konusunda ilgili belediye personelleri, gerekli kaynak aktarımını İller Bankasından gelen bütçeden ve Belediyenin gelirlerinden sağlandığını belirtmiştir. Ancak bütçenin ne kadarının ayrıldığı konusunda net bir bilgiye ulaşamamıştır.

Sosyal belediyecilik kapsamında yapılan projelerdeki çözüm ortaklarının kimler olduğu konusunda çalışma kapsamındaki belediye personeli, Uşak Belediyesi sosyal yardım ve hizmetleri yerine getirirken Uşak Valiliği, Sosyal Yardımlaşma Vakfı ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü ile ortaklaşa çalışmalar yürütüldüğünü belirtmişlerdir.

Sosyal yardım ve projelerin uygulanmasındaki sorunlara bakılacak olursa, personel 'vatandaşın yardım alabilmek için yalan söylemesi, müsait olmadıklarını söyleyip görevlileri haneye almak istememeleri, anında sonuç beklemeleri' gibi sorunlardan bahsetmiştir.

Son olarak, Uşak Belediyesi çalışmasında, yerel yönetimlerin sosyal yardım ve hizmetleri sorgulandığında, yorumlarına başvuru alan kişilerin projeleri, başarılı buldukları ve Uşak Belediyesi olarak hayata geçirilen 13 sosyal yardım ve hizmet projesinin örnek verildiği görülmüştür. Yine yorumuna başvuru alanlar, Merkezi yönetim olarak, devletimizin son yıllarda ürettiği politikalarla sosyal devlet olma yolunda hızla ilerlediğini belirtmişlerdir. Öncelikli olarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın ve bağlantılı diğer bakanlıkların gerçekleştirmiş olduğu

projeler bunun en güzel örneği olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle dezavantajlı grupların topluma entegre edilmesi noktasında yürütölen çalışmalarda alınan sonuçların, Uşak Belediyesi'nin sosyal belediyecilikte başarılı olduğunun ayrıca göstergesi olduğunu ifade etmişlerdir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

3.1. SONUÇ

Bu çalışmada; yerel yönetimlerin, belediye özelinde, sosyal yardım ve hizmetleri çerçevesinde Uşak Belediyesi örneği incelenmiştir. Sosyal devlet anlayışına uygun olarak, Uşak Belediyesi'nde yukarıda da değinildiği üzere projeler uygulamaktadır.

Ülkemizde sosyal politikaların uygulayıcısı genelde merkezi yönetimdir. Ancak yine de sadece merkezi yönetimin sorumluluğunda olmayıp, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda sosyal devlet olma gerekliliklerini yerine getirebilmeleri için belediyelere oldukça geniş sorumluluklar yüklenmiştir. Belediyeler sosyal belediyecilik kapsamında halkın ihtiyaçlarını en iyi şekilde tespit edip, bu ihtiyaçlara kalıcı çözümler üretmelidir. Ancak belediyelerin sosyal belediyecilik faaliyetlerini etkin yürütebilmesi için mali olanakları yeterli olmalıdır. Merkezin yerel yönetimlere vermiş olduğu yetkilerin yanı sıra mali destekte de bulunması gerekmektedir. Bu süreçten sonra belediyelerden, sosyal belediyecilik adına toplumda korunmaya muhtaç kesimlerin asgari geçimlerini sağlayacak hizmetlerin sunulması, mesleki bilgi ve beceri yetilerinin kazandırılması, özellikle bayanlar ve gençlerin, sosyalleştirilmesi, danışmanlık (rehberlik) hizmetlerinin verilmesi ve istihdama yönelik yatırımların yapılması için çalışmalar yapması beklenmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünü oluşturan Uşak Belediyesi tarafından sunulan sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşlar ile yapılan anket sonuçları ve Uşak Belediyesinin yapmış olduğu sosyal belediyecilik hizmetleri 2015-2018 Faaliyet Raporları incelenerek hazırlanmıştır.

Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formu'ndan elde edilen sonuçlara göre;

Bu araştırmada %62 kadın (n=124), %38 erkek (n=38) olmak üzere 200 katılımcıdan veri elde edilmiştir. Katılımcıların yaş aralığı 18 ile 66 ve üzeri yaş aralığında olup, 26-35 yaş aralığında %20, 36-45 yaş aralığında %35, 46-55 yaş aralığında %15, 56-65 yaş aralığında %18 dir. Katılımcıların %46'sı ilkökul, %20'si

ortaokul %18'i okuma-yazması yoktur. Katılımcıların %72'si evli, %41'i ev hanımı, %31'i işçi olup, ailedeki birey sayısı 3 olan %29, 4 olan %24, 5 olan %18 8 olan %12'dir. Katılımcıların eşlerinin meslekleri %27,5'nin ev hanımı, %27'sinin işçi, %31'i diğer olarak belirlenmiştir. Ailelerinde bakıma muhtaç olmayanların %82, gelir getiren birey oranı %85,5'nin 1 kişi, %13'nün 2 kişidir. Katılımcıların gelir düzeyi %32'sinin 1501-2000 TL, %26'sının 2001 TL ve üzeridir. Katılımcıların çocuk sayısı %40,3'nün 2 çocuk, %17,8'nin 3 çocuk sahibi olduğu, ailede okuyan çocuk sayısı %51,8'nin 2 çocuk, %21,5'nin 1 çocuk olarak belirtmişlerdir.

Katılımcıların sosyal güvenlik %50'sinin SSK, %38'nin yeşil kart, %52'si kendi evinde oturmak, %48'i kiracıdır. Kiracı olan katılımcıların kira bedeli %53,1'nin 251-500 TL, %29,2'sinin 0-250 TL, %14,6'sının 501-750 TL arası olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların %91'i sosyal yardım almakta, %66'ı belediyeden, %26'sı valilikten sosyal yardım almaktadır, sosyal yardım alan katılımcıların %65,9'u 0-1 yıl, %30,2'si 2-5 yıl sosyal yardım almakta olup, %22'si sosyal yardımları düzenli bir şekilde aldığını ifade etmiştir. Katılımcıların %89,5'i sosyal yardım için başvuruyu kendisi yapmıştır.

Bu araştırmada, katılımcıların sosyal yardım ve hizmetlerine yönelik algı düzeyleri formda bulunan 17 maddeye verdikleri cevaplar incelendiğinde 8 maddeye "Katılmıyorum", 9 maddeye "Kararsızım" cevabını verdikleri belirlenmiştir. Katılımcıların çoğunluğunun belediye ve valilikten sosyal yardım aldıkları göz önünde bulundurulduğunda sosyal yardım ve hizmetlerine yönelik algılarının olumsuz olduğu söylenebilir. Bunun en önemli nedeni Uşak Belediyesinin sosyal yardım ve hizmetlerini 2016 yılından itibaren artırmaya başlamış olması nedeniyle, çeşitliliğinin diğer belediyelere göre az olması kaynaklı olduğunu ve vatandaşların belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerini düzenli şekilde halka duyurmadığından vatandaşın bu yardım ve hizmetlerden haberdar olmaması onları kararsız bıraktığını söyleyebiliriz.

Katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı yaşa, eğitim düzeyine, medeni duruma, mesleklerine, eş mesleği, aile birey sayısına, aile de bakıma muhtaç kişi olma durumuna, gelir getiren kişi sayısına, aile gelir düzeyine, okuyan çocuk sayısına, sosyal güvencelerine, ev sahibi olma durumuna, kira bedeline, sosyal yardım alma süresine göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Katılımcıların sosyal yardım ve hizmetler algısı cinsiyete, çocuk sayısına, sosyal yardım alma durumuna, sosyal yardım ve hizmetler konusunda en başarılı kurum göre anlamlı fark göstermektedir ($p<0,05$). Buna göre, kadınların sosyal yardım ve hizmetler algısının erkeklere göre daha olumlu olduğu ifade edilebilir. Çocuğu olmayan katılımcıların (37,26) sosyal yardım ve hizmetler algısı çocuk sayısı dört (54,04) ve çocuk sayısı beş (54,93) olan katılımcılara göre daha olumsuzdur. Benzer şekilde, çocuk sayısı iki olan katılımcıların (42,08) sosyal yardım ve hizmetler algısı çocuk sayısı dört (54,04) ve çocuk sayısı beş (54,93) olan katılımcılara göre daha olumsuzdur. Belediyeden (48,89) sosyal yardım ve hizmet alan bireylerin sosyal yardım ve hizmetler algısının valilikten (42,20) sosyal yardım ve hizmet alan bireylere göre daha olumlu olduğu ifade edilebilir.

Çalışmanın temel problemi ‘Uşak Belediyesinin sosyal yardım ve hizmetlerinden yararlanan vatandaşların belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerine yönelik algılarının nasıldır?’ olarak belirlenmiştir. Uşak Belediyesi sosyal yardım ve hizmetleri kapsamında cenaze, çamaşır yıkama, Hoş Geldin Bebek, Aile ve Gençlik Danışmanlık Merkezi ve asker aile yardımını başvuran bütün vatandaşlara yapmaktadır. Ancak ikinci el eşya, eğitim, kırtasiye, gıda paketi yardımını yıllara göre değişmekle birlikte yapılan başvuruların en az %57’si, en çok %97’si karşılanmıştır.

Uşak Belediyesi’nin sıfır eşya, doğal afet, öksüz yetim ve çölyak hastalığı ile ilgili yardımlar ise belediyenin STK vb. kurumlar ile işbirliği yapılarak ihtiyaç sahiplerinin başvurusu beklenilmeden verilmektedir.

Araştırmanın hipotezlerinin değerlendirilmesi:

H₁: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerine yönelik algıları düşüktür. Elde edilen verilere göre katılımcıların “Sosyal Yardım ve Hizmetlere Yönelik Algı Belirleme Formu”nun 8 maddesine “Katılmıyorum” düzeyinde, 9 maddeye ise “Kararsızım” düzeyinde cevap verdikleri belirlenmiştir. Bu nedenle katılımcıların belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerine yönelik algıları düşüktür. Buna göre H₁ hipotezi reddedilmiştir.

H₂: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları cinsiyete göre anlamlı fark göstermektedir. Elde edilen veriler $p<0,05$ bulunmuş olup, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların, belediyenin sosyal yardım ve

hizmetlere yönelik algıları cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre H₂ hipotezi kabul edilmiştir.

H₃: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları yaşa göre anlamlı fark göstermektedir. Elde edilen veriler $p>0,05$ bulunmuş olup, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların, belediyenin sosyal yardım ve hizmetlere yönelik algıları yaşa göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna göre H₃ hipotezi reddedilmiştir.

H₄: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları eğitim düzeyine göre anlamlı fark göstermektedir. Elde edilen veriler $p>0,05$ bulunmuş olup, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların, belediyenin sosyal yardım ve hizmetlere yönelik algıları eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna göre H₄ hipotezi reddedilmiştir.

H₅: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları medeni duruma göre anlamlı fark göstermektedir. Elde edilen veriler $p>0,05$ bulunmuş olup, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların, belediyenin sosyal yardım ve hizmetlere yönelik algıları medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna göre H₅ hipotezi reddedilmiştir.

H₆: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları mesleğe göre anlamlı fark göstermektedir. Elde edilen veriler $p>0,05$ bulunmuş olup, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların, belediyenin sosyal yardım ve hizmetlere yönelik algıları mesleğe göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna göre H₆ hipotezi reddedilmiştir.

H₇: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları eşin mesleğine göre anlamlı fark göstermektedir. Elde edilen veriler $p>0,05$ bulunmuş olup, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların, belediyenin sosyal yardım ve hizmetlere yönelik algıları eşin mesleğine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna göre H₇ hipotezi reddedilmiştir.

H₈: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları ailedeki birey sayısına göre anlamlı fark göstermektedir. Elde edilen veriler $p>0,05$ bulunmuş olup, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların, belediyenin sosyal yardım ve hizmetlere yönelik algıları ailedeki birey sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna göre H₈ hipotezi reddedilmiştir.

H₉: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları ailede bakıma muhtaç olan birey sayısına göre anlamlı fark göstermektedir. Elde edilen veriler $p>0,05$ bulunmuş olup, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların, belediyenin sosyal yardım ve hizmetlere yönelik algıları ailede bakıma muhtaç olan birey sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna göre H₉ hipotezi reddedilmiştir.

H₁₀: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları ailede gelir getiren birey sayısına göre anlamlı fark göstermektedir. Elde edilen veriler $p>0,05$ bulunmuş olup, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların, belediyenin sosyal yardım ve hizmetlere yönelik algıları ailede gelir getiren birey sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna göre H₁₀ hipotezi reddedilmiştir.

H₁₁: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları aile gelir düzeyine göre anlamlı fark göstermektedir. Elde edilen veriler $p>0,05$ bulunmuş olup, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların, belediyenin sosyal yardım ve hizmetlere yönelik algıları aile gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna göre H₁₁ hipotezi reddedilmiştir.

H₁₂: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları çocuk sayısına göre anlamlı fark göstermektedir. Elde edilen veriler $p<0,05$ bulunmuş olup, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların, belediyenin sosyal yardım ve hizmetlere yönelik algıları çocuk sayısına göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre H₁₂ hipotezi kabul edilmiştir.

H₁₃: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları okuyan çocuk sayısı göre anlamlı fark göstermektedir. Elde edilen veriler $p>0,05$ bulunmuş olup, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların, belediyenin sosyal yardım ve hizmetlere yönelik algıları okuyan çocuk sayısı göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna göre H₁₃ hipotezi reddedilmiştir.

H₁₄: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları sosyal güvence durumuna göre anlamlı fark göstermektedir. Elde edilen veriler $p>0,05$ bulunmuş olup, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların, belediyenin sosyal yardım ve hizmetlere yönelik algıları sosyal güvence durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna göre H₁₄ hipotezi reddedilmiştir.

H₁₅: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları ev sahibi olma durumuna göre anlamlı fark göstermektedir. Elde edilen veriler $p > 0,05$ bulunmuş olup, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların, belediyenin sosyal yardım ve hizmetlere yönelik algıları ev sahibi olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna göre H₁₅ hipotezi reddedilmiştir.

H₁₆: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları kira bedeline göre anlamlı fark göstermektedir. Elde edilen veriler $p > 0,05$ bulunmuş olup, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların, belediyenin sosyal yardım ve hizmetlere yönelik algıları kira bedeline göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna göre H₆ hipotezi reddedilmiştir.

H₁₇: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları sosyal yardım alma durumuna göre anlamlı fark göstermektedir. Elde edilen veriler $p < 0,05$ bulunmuş olup, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların, belediyenin sosyal yardım ve hizmetlere yönelik algıları sosyal yardım alma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre H₁₇ hipotezi kabul edilmiştir.

H₁₈: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları sosyal yardım alma süresine göre anlamlı fark göstermektedir. Elde edilen veriler $p > 0,05$ bulunmuş olup, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların, belediyenin sosyal yardım ve hizmetlere yönelik algıları sosyal yardım alma süresine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna göre H₁₈ hipotezi reddedilmiştir.

H₁₉: Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların algıları sosyal yardım ve hizmetlerde en başarılı bulunan kuruma göre anlamlı fark göstermektedir. Elde edilen veriler $p < 0,05$ bulunmuş olup, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanan vatandaşların, belediyenin sosyal yardım ve hizmetlere yönelik algıları sosyal yardım ve hizmetlerde en başarılı bulunan kuruma göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre H₁₉ hipotezi kabul edilmiştir.

Araştırmanın “Verilen yardımları başarılı bulmuyorsanız, sizce nedeni nedir?” soruna yanıt veren katılımcıların cevapları incelendiğinde:

“Başarılı bulmuyorum çünkü yardıma gittiğim zaman bir gıda yardımı alıyorum, ama başka yardımlardan yararlanamıyorum” diyen katılımcı Gıda yardımından yararlanmakta, Hayır kurumlarını başarılı bulduğunu belirtmiştir.

“Hayır başarılı değil” diyen katılımcı gıda yardımından yararlanmakta, Valiliği başarılı bulduğunu belirtmiştir.

“Başarılı değil ayrımcılık yapıyorlar” diyen katılımcı gıda yardımından yararlanmakta, Belediyeyi başarılı bulduğunu belirtmiştir.

“Valilikten 10 yıldır yaşlılık parası alıyorum ama belediyeden para çıkmıyor” diyen bir katılımcı gıda yardımı almakta, Valiliği başarılı bulduğunu belirtmiştir.

“Nakdi yardımlar evden çalışan var diye çıkmıyor” diyen katılımcı eğitim yardımından yararlanmakta, Hayır kurumlarını başarılı bulduğunu belirtmiştir.

“Verilen yardımlar yerine ulaşmadığı için başarılı değil” diyen katılımcı Belediyeyi başarılı bulmadığını belirtmiştir.

“Bulmuyorum çünkü bu zamana talepte bulunduğum hiçbir yardımdan yararlanamadık” ya da *“Başvuru yapıldı ancak dönüş yapılmadı”* diyen 15 katılımcı Valiliği başarılı bulduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların Belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerinin hepsinden yararlanamaması, farklı bir kurumdan aldığı yardım ile eşdeğer yardımı Belediyeden de almak istemesi sonucunda; belediyenin cevabının olumsuz olması ya da yardım çeşitlerinin artmamasının, belediyeyi sosyal yardım ve hizmetlerde başarısız olarak değerlendirilmesine yol açtığını belirtebiliriz.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, Uşak ilinde sosyal belediyecilik anlayışının, gelişme aşamasında olduğu da göz önünde bulundurulduğunda katılımcıların belediyenin sağlamış olduğu sosyal yardım ve hizmetleri, diğer sosyal yardım ve hizmet sağlayan kurumlara göre daha başarılı bulduğunu söylenebilir. Yukarıdaki veriler ve vatandaş tercihlerinden de anlaşıldığı üzere, yerel yönetimlerden asli görevlerinin yanında sosyal belediyecilik beklentilerinin etkili olduğu ve vatandaşın huzur ve refahı adına sosyal belediyecilik anlayışının ne kadar önemli olduğu açıktır.

Bu noktada belediyeler, katılımcı ve eşitsizlikleri en aza indirgeyecek aynı zamanda huzur ve refahın en üst seviyeye çıkarılmasına katkıda bulunacak sosyal projeleri hayata geçirmeli ve devamlılığını sağlamalıdır. Merkezden yerele, demokratik, katılımcı ve toplumun her kesimini kapsayacak politikalar ve projeler

üretmek hem vatandaşlık bilincini en üst seviyeye çıkaracak hem de huzurlu ve sağlıklı bir toplumun ortaya çıkmasına vesile olacaktır.

3.2. ÖNERİLER

Kamu yönetiminin temel fonksiyonlarından biri toplumun ortak ihtiyaçlarını karşılamaktır. Yerel yönetim birimi olan belediyelerin de temel fonksiyonu toplumun yerel nitelikteki ortak ihtiyaçlarını karşılamaktır. Belediyeler hizmet sunmanın yanında vatandaşların sosyal sorunlarıyla da ilgilenmektedirler. Ülkemizde son yıllarda yerel yönetimler alanında yapılan reformlarla birlikte sosyal belediyeçilik alanında da önemli gelişmeler ve düzenlemeler olmuştur. Böylece belediyelerin sosyal sorunların çözüm sürecindeki sorumlulukları da arttırılmıştır.

İhtiyaçların doğru tespit edilip hizmetlerin hızlı ve yerinde sunulması için yerel yönetimlerin kamu hizmetleri sunumundaki sorumluluğu artmıştır. Türkiye’de, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu ile yerel yönetimlere sosyal sorumluluk alanında önemli görev ve yetkiler verilmiştir. Bu çalışma ile Uşak Belediyesi’nin sosyal devlet ve sosyal hizmetlerde ortaya çıkan değişim ve dönüşüm süreci analiz edilmiştir. Günümüz belediyeçilik anlayışına göre Uşak Belediyesi örneği kapsamında sosyal hizmet anlayışında ne gibi değişimlerin meydana geldiği, belediyelerin sosyal hizmet ve yardım alanındaki faaliyetlerinin incelenerek değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Belediyeler, sosyal devletin en önemli uygulayıcı kurumlarından biridir. Sosyal devletin gereği olan hizmetler, devletin diğer organları yanında belediyeler eliyle de halka ulaştırılmaktadır. Bu noktadan hareketle, sosyal belediyeçilik anlayışının yerleşmesi vatandaşların bir arada, huzurlu ve adil bir şekilde yaşamasının önünü açmaktadır.

Sosyal belediyeçiliğin önündeki engellerin kaldırılması ve halka en kısa sürede hizmetin götürülebilmesi için, ağır işleyen bürokratik işlem ve uygulamaların sosyal belediyeçilik hizmetlerinin önüne geçmesinin engellenmesi önemlidir. Ayrıca sosyal belediyeçilik, gelişen ve değişen toplumsal dinamikleri yakalayabilir ve en kısa sürede uyum sağlayabilir nitelikte olmalıdır. Günümüzde, teknolojinin de hızlı gelişiminin

etkisiyle, toplumsal ihtiyaçlar hızla değişmekte ve çeşitlenmektedir. Bu nedenle sosyal belediyeler, değişen koşullara uyum sağlamada, etkin ve hızlı olmak durumundadır. Bunun için belediye bünyesinde çalışanların hizmet içi eğitimlerine önem verilmesi yerinde olacaktır.

Belediyelerin, pozitif ayrımcılık yapılması gereken, kadın, çocuk, yaşlı, engelli bireylere vereceği önem o bölgenin gelişmişlik düzeyinin artmasının en önemli unsurudur. Bu nedenle, belediyelerin bu konuya önem vermesi gerekmektedir.

Sosyal belediyeçilik faaliyetleri açısından belediye sınırları içerisinde yaşayan vatandaşların kayıtlarını tutarak envanter çalışmalarını düzenlemek gelmesine yarar sağlayacaktır. Maddi gelir, yaş, sağlık, ikamet durumu vb. gibi bilgiler sayesinde bölgede yaşayan toplumu tanıma imkanı daha kolay olacaktır. Kültürel, sosyal ve ekonomik hizmetlerin sunumunda bu veriler kullanılacak; aynı zamanda gerçek ihtiyaç sahiplerinin tespiti de kolaylaşacaktır. Belediye hizmetlerinin ölçülmesi de bu çalışmalarla mümkün olacaktır. Etkin hizmet sunumu kaynak israfının da önüne geçebilecektir.

Yerelde yaşayan halkın refahı, belediyelerin hizmetleri ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle, belediyelerin halkın eğitime, sağlığına ve kültürel faaliyetlerine yapmış olduğu yatırım ne kadar büyük olursa yereldeki refah düzeyi o kadar yüksek olacaktır.

KAYNAKÇA

Adıyaman, A. ve Demirel, S. (2011), “Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir İnceleme: Ankara Büyükşehir Örneği”, Sayder Dış Denetim Dergisi, 115, Nisan Mayıs.

Aka, V. (2018). *Çocuklara Yönelik Yerel Yönetim Uygulamaları: Esenler Belediyesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.

Akdoğan, Y. (2006). Sosyal Belediyecilik, *Yerel Siyaset*, 3, 9-14.

Akıncı, A. (2013). Türk Siyasal Hayatında 1980 Sonrası Darbeler ve Emuhtıra. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 39-58.

Akıncı, A. ve Usta, S. (2016). Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçişte Etkili Olan Dış Faktörlerin Değerlendirilmesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 275-288.

Akpınar, M., Şahin, A. ve Zengin, E. (2012). Sosyal Yardımların Yerel Düzeyde Sunulması: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(3), 21-28.

Aksoy, A. (2016). Geleneksel Devletten Modern Devlete: Sanayi Devrimi ve Kamu Yönetimi Düşüncesinde Değişim. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 33-40.

Altan, Ö. Z. (2008). *Sosyal Politika*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Arıkboğa, E. (2008). Yerel Yönetimler ve Organları: Organlar Arası İlişkilerin Üç Boyutlu Analizi, Bozlağan, R. ve Demirkaya, Y. (Ed.). *Türkiye’de Yerel Yönetimler* (ss. 157-203). Ankara: Nobel Yayınları.

Aron, R. (1997). *Sanayi Toplumu*. (Çev.: E. Gürsoy). İstanbul: Dergâh Yayınları.

- Aslan, A. O. (2018). Çevreleşme Sürecinde Devletin Toprak Üzerinde Yeniden Örgütlenmesi: Vilayet Nizamnamelerinin Doğuşu. *Memleket Siyaset Yönetimi*, 13(30), 1-32.
- Aydın, M. (2009). *Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler*. İstanbul: Yedirenk.
- Aydın, H. (2010). Yerel Yönetimlerin Sosyal Hizmetler Ekseninde Değerlendirilmesi, <http://karakalem2023.blogcu.com/yerel-yonetimlerin-sosyal-hizmetler-ekseninde-degerlendirilmesi/7219328> adresinden 15 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.
- Bakkalbaşı, İ.O. (2017). Yönetim Biliminin Doğuşu Ve İlk Temsilcileri Hakkında Bir Tartışma. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 39(2),429-450.
- Baş, H. (2017). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Aileye Yönelik Sosyal Politikaları Üzerinden Bir Değerlendirme, *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 165-196.
- Başa, Ş. (2007). Köy Yönetimi, Toplum Kalkınması ve Köykent Yaklaşımı. https://www.academia.edu/6576744/k%C3%96y_y%C3%96netim%C4%B0m%C4%B0_toplum_kalkınması_ve_k%C3%96ykent_yakla%C5%9Emi_konferans adresinden 19 Nisan 2019 tarihinde alınmıştır.
- Bayram, S. (2012). Osmanlı Devleti'nde Ekonomik Hayatın Yerel Unsurları: Ahilik Teşkilâtı ve Esnaf Loncaları. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21, 81-115.
- Bedir, E. (2014). *Sosyal Politika*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Bedir, E. (2016). Sosyal Politikaya İlişkin Genel Bilgiler ve Sosyal Politikanın Araçları. İ. Oral, ve Y. Şişman (Ed.), *Sosyal Politika*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Berkün, S. (2017). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı. *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, 9(2-18), 582-598.

- Bozkurt, N. (2007). İbrahim Hakkı (Paşa)'nın 1877 Tarihli Dersa'âdet Belediye Kanunu'na Dâir Lâyihası, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 21-40.
- Buğra, A. (2008). *Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye'de Sosyal Politika*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2019), *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Candan, H., Oktay, E. ve Sürmeli, İ. (2018). Sanayileşme ve Göç Olgusunun Kent Planları Üzerine Etkisi: Karaman Örneği, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(60), 858-879.
- Çelik, A. (2010). Muhafazakâr Sosyal Politika Yönelimi: Hak Yerine Yardım – Yükümlülük Yerine Hayırseverlik. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 42, 63-81.
- Çelik, A. (2010b). *Vesayetden Siyasete Türkiye'de Sendikacılık (1946-1967)*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çelik, A. (2014). Sosyal Belediyecilik Anlayışı: Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1-20.
- Çetin, S. (2009), Yerel Yönetim Birimi Olarak Türkiye'de İl Özel İdareleri, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25, 249-258.
- Çiçek, Y. (2014). Geçmişten Günümüze Türkiye'de Yerel Yönetimler. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 53-64.
- Çiner, C. U. ve Zengin, O. (2019). Türkiye'deki Belediye Sisteminin 2000'li Yıllarda Yeniden Yapılandırılması: Demokrasi ve Etkinlik Açısından Bir

Değerlendirme, *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 37(1), 1-32.

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve Lisrel Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.

Demir, F. (2013). Sendikaların Kuruluşu ve İşleyişi, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 4, 17-42.

Demir, İ. (2006). *Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Fonksiyonları Kocaeli Büyükşehir Belediye Örneği*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Demirci Akyol, E. (2013). Sultan II. Abdülhamid Döneminde Sosyal Politika Uygulamaları. *Sosyal Politika Çalışmaları*, 13(31), 33-47.

Dileyici D., ve Vural, T. (2005). İdarelerarası Rekabet ve Mali Yerinden Yönetim, Kamu Ekonomisi ve Kamu Politikaları, Seçkin Yayınları, 231

Dilik, S. (1985). Atatürk Döneminde Sosyal Politika. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 40(1), 93-102.

Duman; M. Z. (2010). Türkiye’de Laiklik Sorununun Siyasal Temelleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 284-303.

Ersöz, H. Y. (2003). Doğuştan Günümüze Sosyal Politika Anlayışı ve Sosyal Politika Kurumlarının Değişen Rolü. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 53(2), 119-144.

Ersöz. H.Y. (2011). Sosyal Politikada Yerelleşme, İstanbul:Altınoluk Yayın.

Eryılmaz, B. (2002). Belediyelerde Demokrasi Geleneği ve Değişim İhtiyacı. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 11(3), 6-21.

Eryılmaz, B. (2005). Kamu Yönetimi, İstanbul, Erkam Matbaası

Esin, P. (1982). *İş Bölümü, Yabancılaşma ve Sosyal Politika*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

- Eyyüpoğlu, İ. (2017). Köy Enstitülerinin Kuruluşu ve Pulur Köy Enstitüsü Öğrencilerinden Muammer Genç'in Anıları. *Atatürk Dergisi*, 6(1), 1-21.
- Göksoy, B. ve Sağol, E. (2017). Demokrasi Bağlamında Bir Değerlendirme: Türk Yerel Yönetim Sistemi ve Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Belediyelerin Kuruluşu. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(4), 1-19.
- Görmez, K. (2000), Demokratikleşme Açısından Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 81-88.
- Görmüş, A. (2007). Türkiye'de Sosyal Diyalogun Gelişimi. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 14(3), 115-140.
- Güler, H. (2011). Türkiye'nin Erken Dönem Sanayileşme Serüveni. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 63-87.
- Güler, B. (2006). Yerel Yönetimler Liberal Açıklamalara Eleştirel Yaklaşım, İmge Kitabevi, 189.
- Güneş, İ. (1996). Yerel Yönetimler ve Siyasal Faktörler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 83-92.
- Hamdemir, B. (2018). *Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kaçer, M. (2017). Başkanın Ofisi: Türkiye'de Belediyelerde Güçlü Başkanlık Modelinin Pekişmesi, *Akademik Bakış Dergisi*, 61, 228-247.
- Kamalak, İ., Kiriş, H. ve Gül, H. (2013). Türkiye'de Siyasal Partilerin Belediye Başkan Adayı Belirleme Etkinliğinin 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 22(3), 1-30.
- Kaya, P.A. (2003). 4857 Sayılı İş Yasası'nın Türk İş Hukuku'nda Meydana Getirdiği Yenilikler. *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, Cilt:5, Sayı:2,Sıra:5

- Kesgin, B. (2012). Kentsel Yoksulluğa Yönelik Yerinden ve Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26, 169-180.
- Koçak, S. ve Ekşi, A. (2010). Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye’de Yerel Yönetimler. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 295-307.
- Köksal, Y. (2010). Tanzimat ve Tarih Yazımı. *Doğu Batı Düşünce Dergisi: Osmanlılar 1*, 51, 193-214.
- Kutluay, H. (2016). Belediyelerin Görev ve Sorumlulukları Nelerdir?. <https://www.makaleler.com/belediyelerin-gorev-ve-sorumluluklari> adresinden 01 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.
- Makal, A. (2003). Cumhuriyetin 80. Yılında Türkiye’de Çalışma İlişkileri. *A.Ü. SBF-GETA Tartışma Metinleri*, 62, 1-23.
- Mercan, N., Demirci, K. ve Oyur, E. (2013). Alvin Toffler’a Göre Bilgi Çağının Yeni Paradigması: Kaos Teorisi. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 8(1), 115-127.
- Metin, O. (2011). Sosyal Politika Açısından AKP Dönemi: Sosyal Yardım Alanında Yaşananlar, *Çalışma ve Toplum*, 1(28), 179-200.
- Nadaroğlu, H. (1998). Mahalli İdareler, Beta Basım Dağıtım, 231.
- Negiz, N. (2011). Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri Açısından Isparta Belediyesi: Farkındalık, Yararlanma ve Değerlendirme Açısından Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2), 323-341.
- Negiz, N. ve Akyıldız, F. (2012). Yerel Seçimlerde Seçmenin Tercih Üzerinde Aday İmajının Etkisi: Uşak Örneği, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(15), 171-199.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric Theory, 2nd Edition*, McGraw-Hill, New York

- Oğuzman, K. (1967). 931 Sayılı Yeni Kanununun Özellikleri. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 33(3-4), 215-227.
- Öner, Ş. (2006). *Yeni Mevzuat Çerçevesinde Türkiye’de Belediye Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın.
- Önsoy, R. (1984). Tanzimat Dönemi Sanayileşme Politikası 1839-1876. *H.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5-12.
- Örki, A. (2016). Ekonomik Kalkınmada Kooperatiflerin Öneminin Örneklerle Değerlendirilmesi. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 13-22.
- Özdemir, Ş. (2014). Sanayi Devriminin Bilim Tarihi Üzerindeki Etkisi: Bilim ve Teknoloji İç İçe. Üretim Ekonomisi Kongresi, İstanbul: İKÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü, <http://openaccess.iku.edu.tr/bitstream/handle/11413/1207/ŞelaleÖzdemirUEK2> adresinden 4 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.
- Özer, M.A. (2015). Sosyal Ekonomi Politikaları Kapsamında Sosyal Belediyecilik Anlayışı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 15(35), 79-100.
- Özcan, K. (2006). Anadolu’da Selçuklu Kentler Sistemi ve Mekânsal Kademelenme. *METU JFA*, 23(2), 21-61.
- Özkan, A. (2014). Dersaadet’ten Vilayet’e Geçiş Sürecinde İstanbul Cemiyet-i Umûmiye-i Belediye Seçimleri (1922-1923). *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 55, 243-276.
- Özkul, F. (2018). Liberal Demokratik Anayasacılık Anlayışı Bağlamında Türkiye Cumhuriyeti 1924 Anayasası’nın Değerlendirilmesi. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 6(12), 585-612.
- Pekküçükşen, Ş. (2004) Sosyal Belediyecilik ve Selçuklu Belediyesi Şefkat Evleri Örneği, Yerel Yönetimler Kongresi, Bildiriler Kitabı, Çanakkale.
- Pektaş, E.K. (2010). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 5(1), 4-22.

- Reyhan, C. (2002). Osmanlı Devletinde Merkez-Taşra İlişkilerine Dair Tarihsel-Kavramsal Bir Değerlendirme. (ss.29-46). Yerel Yönetimler Sempozyumu, Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi.
- Özgür, H. ve Yavuzçehre, P.S., (2016)., *Türkiye'nin Büyükşehir Belediyesi:1982-2015*, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1)
- Öztürk, S. ve Saygın, S. (2017). 1973 Petrol Krizinin Ekonomiye Etkileri ve Stagflasyon Olgusu. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 1-12.
- Özel, S. (2002). Atatürk Dönemi Türkiye Ekonomisi. *İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yakın Dönem Araştırması*, 2, 235-248.
- Sezik, M. (2016). Türkiye'de Sosyal Belediyeciliğin Gelişimi ve Sorun Alanları. *İnönü University International Journal of Social Sciences (INIJOSS)*, 5(2), 171-186.
- Sunal, O. (2011). Sosyal Politika; Sosyal Adalet Açısından Kurumsal Bir Değerlendirme, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 66(3), 283-305.
- Şahlanan, F. (2013). 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununun Sendikalara İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi, *Çalışma ve Toplum*, 4, 109-142.
- Şataf, C. (2017). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışına Yönelik Genel Bir Değerlendirme. Beşel, F ve Yardımcıoğlu, F. (Ed.), *Yerel Yönetimler Üzerine Seçme Yazılar* (ss.1-26). Sakarya: Beşköprü Yayınları.
- Şenkal, A. (2011). *Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika*, İstanbul:Alfa Basım Yayın.
- Şişman, Y. (2017). Türkiye'de Sosyal Politikanın Dünü, Bugünü: Hayırseverliğin Kurumsallaşması mı? Gelişim mi?. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 1-22.

- Tatar, M. (2011). Sağlık Hizmetlerinin Finansman Modelleri: Sosyal Sağlık Sigortasının Türkiye’de Gelişimi. *Sosyal Güvenlik Dergisi (SGD)*, 1(1), 103-133.
- T.C. İçişleri Bakanlığı, Araştırma ve Etütler Merkezi; İl Özel İdarelerinin Genel Yapısı ve Görevleri. <https://docplayer.biz.tr/13213-II-ozel-idarelerinin-genel-yapisi-ve-gorevleri-3-1-il-ozel-idarelerinin-yapisi-ve-isleyisi.html> adresinden 18 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.
- T.C. İçişleri Bakanlığı, İller İdaresi Genel Müdürlüğü. <https://www.icisleri.gov.tr/illeridaresi/koyler1> adresinden 18 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.
- TBMM, Milletvekili Özgeçmişleri. <http://www.tbmm.gov.tr> adresinden 18 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.
- TDK. (2006, Eylül 26). Politika. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=POL%C4%B0T%C4%B0KA adresinden 15 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.
- Tezgel, O. (2013). Sosyal Politika. *Sendikacılık Akademisi Ders Notları 2* (ss.1-32). , Ankara: Türk-İş.
- Tiyek, R. (2012). Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Uygulamalarındaki Rolü: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Yardım Birimi Örneği. *Yerel Politikalar*, 2, 53-84.
- Topal, N. (2017), Aksaray Sancağı Mahalle ve Köy İdarelerinde Muhtarlık Teşkilatının Kurulması (1835). *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16(2), 524-535.
- Torun, İ. (2003). Endüstri Toplumu’nun Oluşmasında Etkili Olan İktisadi ve Sina-i Faktörler. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(1), 181-196.
- Toprak, D. ve Şataf, C. (2009), Türkiye’de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 1(1), 11-24.
- Toprak. Z. (2014), *Yerel Yönetimler*, Ankara Siyasal Kitapevi.

- Uçkan, B. (1999). Mecelle'de İş Hukuku Düzeni. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 54(1), 159- 173.
- Uyar, H. (2004). Türkiye’de ve Dünyada Yerel Yönetimler: Kısa Bir Tarihçe, *Aydınlanma 1923*, 8(51), 31-38.
- Ünal, F. (2011). Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yasal ve Yapısal Dönüşümü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 241-248.
- Parlak, B. (2011). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. Bursa: MKM Yayıncılık.
- Yılmaztürk, A. ve Güler, T. (2017). Sosyal Devlet Anlayışının Yerel Karşılığı: Sosyal Belediyecilik ve Temel Sorunları, *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 1,13
- Yolcuoğlu, İ. G. (2009). Türkiye'de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum*, 5(18), 43-57.
- Yörükoğlu, F. (2009). Türk Belediyeciliğinin Gelişim Süreci. *Mevzuat Dergisi*, 12(135), <https://www.mevzuatdergisi.com/2009/03a/02.htm> adresinden 12 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Yüksel, F. (2007). Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62(1), 279-298.
- Zabcı, F. Ç. (2003). Sosyal Riski Azaltma Projesi: Yoksulluğu Azaltmak mı, Zengini Yoksuldan Korumak mı?. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 58(1), 215-239.
- Zorlu, M. (2014). Milli Korunma Kanunu Versus 3008 Sayılı İş Kanunu: Emeği Denetim Altına Alan ve Sermaye Birikimini Destekleyen Bir Kanun. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 4(1), 119-145.

- https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf

- <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>
- <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf>
- <http://www.egepostasi.com/haber/usak-belediyesi-nin-kurulus-tarihi-83-yil-geriye-alindi/12885>
- <https://www.wikitarih.com/sanayi-devrimi-nedenleri-sonuclari/>
- www.usak.bel.tr/dosya/files/stratejikplan/2015-2019stratejikplan.pdf
- <https://www.usak.bel.tr/projeler/>
- <https://www.mevzuatdergisi.com/2009/03a/02.htm>
- <http://www.usakozelidaresi.gov.tr/gorevleri>
- www.icisleri.gov.tr

EKLER

GÖRÜŞME SORULARI

- 1- Sosyal politika ve belediye ilişkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 2- Belediyenin şimdiye kadar uyguladığı sosyal yardım ve hizmet türleri nelerdir?
- 3- Halkın özellikle talep ettiği bir hizmet ya da yardım var mı, halk bu talepleri hangi yollarla belediyeye iletiyor? Ayrıca 'Belediye olarak uygulanmak istenen projeler var mı?'
- 4- Sosyal yardımlar için özellikle tercih ettiğiniz bir mahalle var mı, mahalleleri nasıl belirliyorsunuz? (alan çalışması yapılıyor mu?), Dezavantajlı grupları belirlerken kriterleriniz nelerdir ve bir ön çalışma yapıyor musunuz?
- 5- 'Sosyal belediyecilik projelerini yürüten/yürütecek olan personelleriniz için belirlediğiniz kriterler var mı?'
- 6- Sosyal belediyelik anlamında yerine getirilen projeler için gerekli gelir daha çok nereden sağlanıyor, Belediye olarak bütçenizin ne kadarı sosyal belediyecilik faaliyetlerine aktarılıyor?
- 7- Sosyal belediyecilik projelerini gerçekleştirirken ortaklaşa çalışma yaptığınız bir kurum ya da kuruluş var mı? Hangileri?'
- 8- Sosyal belediyecilik adına yapılan sosyal yardım ya da hizmeti yerine getirirken karşılaştığınız problemler nelerdir?
- 9- Yerel yönetimlerin sosyal politika uygulamaları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Başarılı buluyor musunuz?

EK 1: ANKET FORMU

**YEREL YÖNETİMLERİN SOSYAL POLİTİKA
UYGULAMALARI ‘SOSYAL BELEDİYECİLİK’ UŞAK ÖRNEĞİ**

ANKET SORULARI

Aşağıdaki anket **Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Uygulamaları ‘Sosyal Belediyecilik’ Uşak Örneği** konulu yüksek lisans tezi için hazırlanan bir çalışmadır. **Yüksek Lisans Tezim kapsamında yapılmakta olan bu anket akademik amaçlı kullanılacak ve ankete verilen cevaplar sadece bu çalışmada kullanılacaktır.**

Ümran Ünver

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

1.Cinsiyetiniz nedir?

- a)Kadın b)Erkek

2.Kaç yaşındasınız?

- a)18-25 b)26-35 c)36-45 d)46-55 e)56-65 f)65+

3.Eğitim Durumunuz nedir?

- a)Okuma-Yazma yok b)İlkokul c)Ortaokul d)Lise e)Ön Lisans f)Lisans
g)Lisans üstü

4.Medeni durumunuz ?

- a)Bekar b)Evli c)Boşanmış d)Eşi Ölmüş

5.Mesleğiniz nedir?

- a)Memur b)İşçi c)Serbest Meslek d)Emekli e)Öğrenci f)Ev Hanımı g)İşsiz
h)Diğer(.....)

6.Eşinizin mesleği nedir?

- a) Memur c)İşçi d)Çiftçi e)Esnaf f)Emekli g) Ev Hanımı h)İşsiz ı) Diğer

7.Kaç kişilik ailede yaşıyorsunuz?

- a) 1 b)2 c)3 d)4 e)5 f)6 g)7+

8.Ailenizde bakıma muhtaç kişi var mı?

a) Yok b)1 c)2 d)3 e)4+

9. Ailenizde gelir getiren kaç kişi bulunmaktadır?

a)1 b)2 c)3 d)4 e)5 f)6+

10. Ailenizin yaklaşık toplam geliri nedir?

a)0-500 b)501-1000 c)1001-1500 d)1501-2000 e)2001 ve üstü

11. Kaç çocuğunuz var?

a)Yok b)1 c)2 d)3 e)4 f)5+

12. Kaç tane okuyan çocuğunuz var?

a)Yok b)1 c)2 d)3 e)4 f)5+

13. Sosyal Güvenlik Durumunuz nedir?

a)Sosyal güvenlik yok b)SSK c)Emekli Sandığı d)Bağ-Kur e)Özel Sigorta
f)Yeşil Kart g)Diğer

14. Oturduğunuz ev kendinizin mi?

a)Evet b)Hayır

15. Kira ise ne kadar kira ödüyorsunuz?

a)0-250 TL b)251-500 TL c)501-750 TL d)751-1000 TL e)1001 TL ve üstü

16. Sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanıyor musunuz?

a)Evet b)Hayır

17. Yardım aldığınız kurum hangisidir?

a)Valilik

b)Belediye

c)Dernek/Vakıf

d)İl Özel İdaresi

e)STK

18. Belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerinden yararlanıyorsanız, ne zamandır yararlanıyorsunuz?

a)0-1 yıldır b)2-5 yıldır c)6-10 yıldır d)10+

19. Belediyenin Sosyal yardım ve hizmetlerinden düzenli olarak yararlanabiliyor musunuz? (aylık,yıllık, her kış v.b) (Yardım ve süresi belirtiniz.)

a)Evet b)Hayır

20. Belediyenin ne tür sosyal yardım ve hizmetlerinden yararlanıyorsunuz? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

a)Nakdi Yardım b)Aile ve Gençlik Danışmanlık c)Giyim d)Eşya Yardımı e)Gıda
f)Cenaze g)Eğitim Yardımı h) Diğer

21. Sosyal hizmet ve yardımları yerine getirme noktasında en başarılı bulduğunuz kurum hangisidir?

a)Belediye b)Valilik c) Kaymakamlık c)Muhtarlık d)Hayır kurumları e)Diğer

22. Sosyal Yardım ve hizmetlere başvuru sizin talebinizle mi gerçekleşti, Belediye çalışanları mı size ulaştı?

a) Başvuruyu ben yaptım b) Belediye çalışanları bana ulaştı

23. Belediyenin en çok hangi sosyal yardım ve hizmetini başarılı buluyorsunuz?

a) Nakdi Yardım b) Aile ve Gençlik Danışmanlık c) Giyim d) Eşya Yardımı e) Gıda f) Cenaze g) Eğitim Yardımı h) Diğer

24. Verilen yardımları başarılı bulmuyorsanız, sizce nedeni nedir?

.....
 .....
 .....

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
A) BELEDİYENİN SOSYAL YARDIM VE HİZMETLERİNE İLİŞKİN GENEL GÖRÜŞLER					
1. Belediyenin yaptığı sosyal yardım ve hizmetlerin çeşitliliğini yeterli bulmaktayım.					
2. Belediyenin yaptığı sosyal yardım ve hizmetler yeterli düzeydedir.					
3. Belediyenin ihtiyaç sahiplerine ulaşma noktasında çalışmalarını yeterli bulmaktayım.					
4. Belediye sosyal yardım ve hizmetlerini düzenli olarak halka duyurmaktadır.					
5. Belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerinden faydalanırken belediye çalışanlarının davranışlarını olumlu bulmaktayım.					
6. Belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerine başvuru aşamasının kolay olduğunu ve evrak yükünün az olduğunu düşünmekteyim.					
7. Belediyenin yaptığı sosyal yardım ve hizmetlerini vatandaşa götürürken eşit davrandığını düşünmekteyim					
B) BELEDİYENİN SOSYAL YARDIM VE HİZMETLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER					
1. Belediyenin gıda paketi, desteğini yeterli bulmaktayım.					
2. Belediyenin Hoş geldin Bebek desteğini yeterli bulmaktayım					
3. Belediyenin çölyak hastalarına yaptığı desteği yeterli bulmaktayım					
4. Belediyenin eğitim ve kırtasiye yardımını yeterli bulmaktayım					
5. Belediyenin eşya yardımları (sıfır ve ikinci el eşya) desteğini yeterli bulmaktayım					
6. Belediyenin engellilerin ve kadınların toplumsal alanda daha çok aktif olmasını sağlayacak merkezleri yeterli bulmaktayım.					
7. Belediyenin gençlere ve yaşlılara yönelik sosyal yardım ve hizmetlerini yeterli bulmaktayım.					

8. Belediyenin meslek edindirme kurslarını yeterli bulmaktayım.					
9. Aile ve Gençlik Danışmanlık Merkezi hizmetlerini yeterli bulmaktayım.					
10. Öğrencilere yönelik Çamaşır Yıkama Merkezi hizmetlerini yeterli bulmaktayım.					

